

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών:

Διοίκηση Αθλητισμού

Διπλωματική Εργασία:

"Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα"

Ονοματεπώνυμο φοιτήτριας:
Φανή Δοϊρανλή

Ονοματεπώνυμο επιβλέποντα:
Μιχάηλ Αναγνώστου

Μήνας: Ιούνιος

Έτος: 2026

Περίληψη

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή εξετάζει τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που αντιμετωπίζει το ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα, με κεντρικό σημείο εκκίνησης την οπτική των ενεργών παικτριών. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση τοποθετεί την ελληνική περίπτωση στο πλαίσιο της διεθνούς εξέλιξης του γυναικείου ποδοσφαίρου. Παρακολουθεί την ανάπτυξη του αθλήματος από έναν ανδροκρατούμενο χώρο, που διαμορφώθηκε από θεσμικές απαγορεύσεις, προς τη σταδιακή αναγνώρισή του δείχνοντας ότι ιστορικά, το άθλημα προχώρησε λιγότερο χάρη σε οργανωμένες θεσμικές προσπάθειες και περισσότερο χάρη στην επιμονή και την προσωπική δέσμευση των γυναικών που το ασκούν. Στη συνέχεια, εξετάζει τις θεσμικές διαστάσεις του αθλήματος (διακυβέρνηση του αθλητισμού, στρατηγικές της FIFA και της UEFA, επαγγελματισμός, οικονομική και εμπορική στρατηγική) παράλληλα με την προβολή στα μέσα ενημέρωσης και την κοινωνική νομιμοποίηση, συγκρίνοντας διεθνή πρότυπα βέλτιστων πρακτικών με το ελληνικό πλαίσιο. Η Ελλάδα έχει τύχει ελάχιστης ακαδημαϊκής προσοχής και με εξαίρεση την χαρτογράφηση του κ. Καραμουλά που εστιάζει στις έμφυλες διαστάσεις του ποδοσφαίρου γυναικών και την σχέση τους με την πρόωρη αποχώρηση των αθλητριών από αυτό, δεν έχουν εξεταστεί οι οργανωτικές, εργασιακές πτυχές του αθλήματος, ιδίως από την οπτική των αθλητριών. Η εμπειρική έρευνα ακολούθησε μια ποσοτική προσέγγιση, η οποία συμπληρώθηκε από ποιοτική ανάλυση μιας ερώτησης ανοιχτού τύπου. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ενός δομημένου ερωτηματολογίου (ερωτήσεις κλειστού τύπου, ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής και κλίμακες Likert πέντε βαθμών) από 96 ενεργές ποδοσφαιρίστριες από διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, αγωνιστικές κατηγορίες και επίπεδα εμπειρίας. Η ανάλυση συνδύασε περιγραφική στατιστική με μη παραμετρικές συγκριτικές και συσχετιστικές δοκιμές, ενώ οι απαντήσεις ανοιχτού τύπου εξετάστηκαν μέσω θεματικής ανάλυσης. Από τις απαντήσεις τους προκύπτουν διάφορες ενδεικτικές εντυπώσεις. Οι περισσότερες συνδυάζουν το ποδόσφαιρο με τις σπουδές ή την αμειβόμενη εργασία, χωρίς αντίστοιχη οικονομική, ασφαλιστική ή οργανωτική υποστήριξη· πολλές έχουν σκεφτεί να εγκαταλείψουν το άθλημα· και η έκκληση για επαγγελματοποίηση είναι σχεδόν ομόφωνη — εκφράζεται λιγότερο ως απαίτηση για υψηλότερες αποδοχές και περισσότερο ως επιθυμία να αναγνωριστεί και να προστατευθεί η προσπάθειά τους. Οι παίκτριες αντιλαμβάνονται μία

διαφορετική μεταχείριση σε σχέση με το ανδρικό ποδόσφαιρο και περιγράφουν μια συσσώρευση συστημικών προβλημάτων παρά ένα μεμονωμένο εμπόδιο. Συνολικά, το δείγμα φαίνεται να συμμετέχει όχι για επαγγελματικούς λόγους — δεδομένου ότι οι σχετικές συνθήκες απουσιάζουν σε μεγάλο βαθμό — αλλά παρά την απουσία αυτή, υποστηριζόμενο από την προσωπική δέσμευση και από τις προοπτικές που αρχίζουν πλέον να διαμορφώνονται.

Τα ευρήματα απεικονίζουν ένα άθλημα σε μεταβατικό στάδιο, όπου η πρόοδος συνυπάρχει με επίμονες διαρθρωτικές αδυναμίες σε όλους τους τομείς όπως διαδρομές ένταξης και εξέλιξης, εργασιακές συνθήκες, εγκαταστάσεις, διακυβέρνηση, ορατότητα και ισότητα των φύλων, προβλήματα οι αθλήτριες αντιλαμβάνονται αλληλένδετα και όχι ξεχωριστά, με την επαγγελματικοποίηση να αποτελεί την κοινή προϋπόθεσή τους

Η μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι ευκαιρίες και οι προκλήσεις είναι άρρηκτα συνδεδεμένες, και πως η ανάπτυξη έχει ξεπεράσει τις δομές που προορίζονται να την υποστηρίξουν. Συνεπώς, η βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί ένα συνολικό συντονισμένο πλαίσιο, στο οποίο οι ανάγκες και τα αιτήματα ίδιων των παικτών να ενσωματώνονται θεσμικά.

Λέξεις-κλειδιά: ποδόσφαιρο γυναικών, Ελλάδα, επαγγελματικοποίηση, θεσμική διακυβέρνηση, ισότητα των φύλων, ανάπτυξη αθλητριών, συνθήκες εργασίας, αναπτυξιακές δομές, υποδομές, οικονομική βιωσιμότητα, ασφαλιστική και συμβατική προστασία

Abstract

This master's thesis examines the challenges and opportunities facing women's soccer in Greece, taking the perspective of active players as its central starting point. The literature review situates the Greek context within the broader framework of the international development of women's soccer. It traces the sport's emergence from a male-dominated sphere, shaped by institutional prohibitions, toward its gradual recognition, demonstrating that historically, the sport advanced less due to organized institutional efforts and more due to

the perseverance and personal commitment of the women who play it. It then examines the institutional dimensions of the sport (sports governance, FIFA and UEFA strategies, professionalization, financial and commercial strategy) alongside media coverage and social legitimization, comparing international best practices with the Greek context. Greece has received very little academic attention, and with the exception of Mr. Karamoulas's study—which focuses on the gender dimensions of women's soccer and their relationship to the early withdrawal of female athletes from the sport—the organizational and labor aspects of the sport, particularly from the athletes' perspective.

The empirical study followed a quantitative approach, which was supplemented by a qualitative analysis of an open-ended question. Data were collected using a structured questionnaire (closed-ended questions, multiple-choice questions, and five-point Likert scales) from 96 active female soccer players from different age groups, competitive divisions, and levels of experience. The analysis combined descriptive statistics with nonparametric comparative and correlational tests, while open-ended responses were examined through thematic analysis.

Their responses reveal various telling insights. Most combine soccer with their studies or paid work, without corresponding financial, insurance, or organizational support; many have considered quitting the sport; and the call for professionalization is nearly unanimous—expressed less as a demand for higher pay and more as a desire for their efforts to be recognized and protected. The players perceive a difference in treatment compared to men's soccer and describe an accumulation of systemic problems rather than a single obstacle. Overall, the sample appears to participate not for professional reasons—given that the relevant conditions are largely absent—but in spite of this absence, driven by personal commitment and the prospects that are now beginning to take shape.

The findings paint a picture of a sport in a transitional phase, where progress coexists with persistent structural weaknesses across all areas, such as pathways for inclusion and development, working conditions, facilities, governance, visibility, and gender equality—issues that female athletes perceive as interconnected rather than separate, with professionalization serving as their common prerequisite.

The study concludes that opportunities and challenges are inextricably linked, and that growth has outpaced the structures intended to support it. Consequently, sustainable

development requires a comprehensive, coordinated framework in which the needs and demands of the stakeholders themselves are institutionally incorporated.

Keywords: women's soccer, Greece, professionalization, institutional governance, gender equality, athlete development, working conditions, development structures, infrastructure, financial sustainability, social security and contractual protection

Πρόλογος

Η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία αναλύει τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που αναδύονται στο γυναικείο ποδόσφαιρο στην Ελλάδα, αξιοποιώντας ως κεντρική της αφετηρία τη γνώμη των ίδιων των αθλητριών. Στόχος της μελέτης είναι να δώσει τον λόγο στις ποδοσφαιρίστριες, ζητώντας τους να αξιολογήσουν διάφορες πτυχές του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν και αγωνίζονται. Με τον τρόπο αυτό επιχειρείται η σύνδεση της διεθνούς βιβλιογραφίας με την ελληνική πραγματικότητα, ώστε να αναδειχθούν τόσο οι δομικές αδυναμίες όσο και οι δυνατότητες εξέλιξης του πεδίου.

Τα τελευταία χρόνια το γυναικείο ποδόσφαιρο έχει γνωρίσει αξιοσημείωτη ανάπτυξη σε διεθνές επίπεδο. Η απήχυσή του στο κοινό μεγαλώνει σταθερά, οι μεγάλες διοργανώσεις προσελκύουν ολοένα και περισσότερους θεατές, ενώ η FIFA και η UEFA έχουν αναλάβει φιλόδοξες στρατηγικές πρωτοβουλίες που λειτουργούν αρωγικά σε αυτή την εξέλιξη. Η διεθνής αυτή δυναμική αναδεικνύει ότι το γυναικείο ποδόσφαιρο αποτελεί ένα αυτόνομο και διαρκώς αναπτυσσόμενο πεδίο της αθλητικής σκηνής, το οποίο δεν μπορεί πλέον να αντιμετωπίζεται ως προέκταση του ανδρικού ποδοσφαίρου.

Ωστόσο, η ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου δεν εξελίσσεται ομοιόμορφα μεταξύ των χωρών. Παρά τη συνολική διεθνή πρόοδο, εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς το επίπεδο θεσμικής οργάνωσης, την κατανομή οικονομικών και υλικών πόρων, την επαγγελματική υποστήριξη των αθλητριών και τον βαθμό ενσωμάτωσης του γυναικείου ποδοσφαίρου στις στρατηγικές ανάπτυξης της εκάστοτε εθνικής ομοσπονδίας και των συλλόγων που ανήκουν σε αυτή.

Συνεπώς, οι διεθνείς προσπάθειες και κατευθύνσεις της FIFA και της UEFA καθίστανται αποτελεσματικές μόνο όταν εντάσσονται στο εκάστοτε εθνικό πλαίσιο, με τη συνέπεια, τον έλεγχο και τη λογοδοσία που απαιτούνται. Υπό το πρίσμα αυτό, η μελέτη επιμέρους εθνικών περιπτώσεων αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς επιτρέπει την εις βάθος κατανόηση των ειδικών συνθηκών, των περιορισμών και των δυνατοτήτων που διαμορφώνουν την αναπτυξιακή τροχιά του αθλήματος σε κάθε εθνικό πλαίσιο.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η μελέτη της ελληνικής περίπτωσης αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η χώρα φαίνεται να βρίσκεται σε μια μεταβατική περίοδο, κατά την οποία συνυπάρχουν, αφενός, προσπάθειες θεσμικής ενίσχυσης και αναπτυξιακού σχεδιασμού —αποσπασματικές, ωστόσο— και, αφετέρου, διαχρονικές προκλήσεις που σχετίζονται με την οργάνωση, την υποστήριξη και τη βιωσιμότητα του αθλήματος. Συνεπώς, παρουσιάζει μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον να εξεταστεί αν και σε ποιο βαθμό οι προσπάθειες αυτές ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των αθλητριών και στις απαιτήσεις ενός σύγχρονου μοντέλου ανάπτυξης.

Παράλληλα, η ίδια η ερευνητική κάλυψη του πεδίου είναι αρκετά περιορισμένη αφού οι μελέτες για το ποδόσφαιρο γυναικών εστιάζουν κατά κανόνα στην αγωνιστική του διάσταση ή σε τεχνικούς, τακτικούς ή σωματικούς παράγοντες και πολύ λιγότερο στις θεσμικές και διοικητικές της πτυχές, ιδίως στο ελληνικό συμφραζόμενο. Το κενό αυτό καθιστά ακόμη πιο αναγκαία μια προσέγγιση που να φωτίζει το άθλημα μέσα από την οπτική των ίδιων των αθλητριών.

Η μελέτη οργανώνεται σε θεωρητικό και εμπειρικό μέρος. Στο θεωρητικό μέρος εξετάζονται τρεις βασικοί άξονες: το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο του γυναικείου ποδοσφαίρου, η θεσμική και οργανωτική του διάσταση (διεθνείς στρατηγικές, επαγγελματικοποίηση, οικονομική βιωσιμότητα) και, τέλος, η προβολή του αθλήματος, με αναφορά τόσο στις

διεθνείς καλές πρακτικές όσο και στην ελληνική περίπτωση. Στο εμπειρικό μέρος διερευνώνται οι αντιλήψεις και οι εμπειρίες των αθλητριών ως προς τις συνθήκες συμμετοχής, τις ευκαιρίες εξέλιξης, τα εμπόδια που συναντούν και τις αλλαγές που θεωρούν αναγκαίες. Έτσι, η εργασία επιχειρεί να συνδέσει τη θεωρητική ανάλυση με τις πραγματικές συνθήκες του πεδίου και να συμβάλει στη διαμόρφωση πιο συγκεκριμένων προτάσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη του αθλήματος στην Ελλάδα.

Αντικείμενο και επιλογή του θέματος

Όπως προαναφέρθηκε, αντικείμενο της εργασίας είναι η ανάδειξη των βασικών προκλήσεων του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα μέσα από την οπτική των ίδιων των ποδοσφαιριστριών — από τον τρόπο που βιώνουν τις συνθήκες συμμετοχής και την οργάνωση του πρωταθλήματος έως τη θεσμική τους κατοχύρωση και τις προοπτικές εξέλιξης του αθλήματος. Πέρα από το ίδιο το αντικείμενο, ωστόσο, αξίζει να αποσαφηνιστεί και ο λόγος για τον οποίο επιλέχθηκε.

Αφορμή στάθηκε η προσωπική μου ενασχόληση με το ποδόσφαιρο ως παίκτρια τα τελευταία δώδεκα χρόνια και η βιωματική μου γνώση των συνθηκών που επικρατούν στο γυναικείο άθλημα στη χώρα. Η εμπειρία αυτή ανέδειξε τόσο τις δυσκολίες και τους περιορισμούς που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν οι αθλήτριες, όσο και την ανάγκη να μελετηθούν οι συνθήκες αυτές με πιο συστηματικό και τεκμηριωμένο τρόπο.

Η επιλογή συνδέεται, παράλληλα, με μια συγκρατημένη αισιοδοξία ότι τα τελευταία χρόνια αρχίζουν σταδιακά να διαμορφώνονται οι προϋποθέσεις για την εξέλιξη του αθλήματος. Η προοπτική αυτή μπορεί να ενισχυθεί ουσιαστικά μόνο εφόσον δοθεί προσοχή στις πραγματικές ανάγκες του πεδίου και εφόσον οι ίδιες οι ποδοσφαιρίστριες αποκτήσουν τη φωνή που τους αναλογεί στον δημόσιο και θεσμικό διάλογο. Μέσα από τις εμπειρίες και τις απόψεις τους μπορούν να αποτυπώσουν με μεγαλύτερη ακρίβεια όχι μόνο τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, αλλά και τις αλλαγές που οι ίδιες θεωρούν αναγκαίες για την ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη	1
Abstract	2
Πρόλογος.....	4
1. Βιβλιογραφική ανασκόπηση / Θεωρητικό πλαίσιο	1
1.1. Διεθνές ιστορικό πλαίσιο του ποδοσφαίρου γυναικών.....	1
1.1.1. Το ποδόσφαιρο ως ανδροκρατούμενο κοινωνικό πεδίο	1
1.1.2. Θεσμικές απαγορεύσεις και η πολιτική του αποκλεισμού	1
1.1.3. Κοινωνικές και πολιτισμικές συνέπειες του αποκλεισμού	2
1.1.4. Από τον αποκλεισμό στη θεσμική αναγνώριση	2
1.2. Θεσμική και οργανωτική ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών	3
1.2.1. Αθλητική διακυβέρνηση και θεσμική ικανότητα	3
1.2.2. Ο ρόλος FIFA και UEFA στη διεθνή θεσμική ανάπτυξη	3
1.2.3. Εθνικές ομοσπονδίες και εφαρμογή πολιτικών.....	3
1.2.4. Στρατηγικός σχεδιασμός και μηχανισμοί λογοδοσίας	4
1.2.5. Οργάνωση πρωταθλημάτων και διοικητική επαγγελματοποίηση.....	4
1.3. Θεωρητικά και αναπτυξιακά μοντέλα	5
1.4. Επαγγελματοποίηση του ποδοσφαίρου γυναικών	6
1.5. Οικονομική βιωσιμότητα και εμπορική ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών	10
1.5.1. Από την ιστορική υποεπένδυση στη σύγχρονη εμπορική ανάπτυξη.....	10
1.5.2. Κατανομή οικονομικής αξίας και απολαβές παικτριών	10
1.5.3. Εμπορικές πηγές εσόδων: χορηγίες, τηλεοπτικά δικαιώματα και αγωνιστική ημέρα.....	11
1.5.4. Ιδιωτικές επενδύσεις και το μοντέλο «φάσης ανάπτυξης»	12
1.5.5. Η σχέση με τους ανδρικούς συλλόγους και ο ρόλος των μεγάλων διοργανώσεων	13
1.6. Προβολή στα μέσα ενημέρωσης, διεθνείς διοργανώσεις και κοινωνική αναγνώριση του ποδοσφαίρου γυναικών.....	14
1.6.1. Η προβολή ως μηχανισμός κοινωνικής νομιμοποίησης.....	14
1.6.2. Μεγάλες διοργανώσεις, τηλεθέαση και κοινωνική απήχηση.....	15
1.6.3. Από τη συγκυριακή δημοτικότητα στη βιώσιμη ανάπτυξη.....	16
1.7. Διεθνείς καλές πρακτικές και συγκριτικά μοντέλα ανάπτυξης του ποδοσφαίρου γυναικών.....	17
1.7.1. Η σημασία των διεθνών καλών πρακτικών για την ελληνική περίπτωση	17
1.7.2. Βασικά μοντέλα ανάπτυξης	17
1.7.3. Θεσμικό μοντέλο: οι στρατηγικές FIFA και UEFA.....	19
1.7.4. Συγκριτικά συμπεράσματα για την Ελλάδα.....	20
1.8. Η ελληνική περίπτωση	20
1.8.1. Ιστορική ανάπτυξη και θεσμική αναγνώριση.....	20

1.8.2. Συμμετοχή, ακαδημίες και πρόσβαση στο άθλημα.....	21
1.8.3. Επαγγελματοποίηση και εργασιακές συνθήκες των παικτριών.....	24
1.8.4. Μητρότητα, εργασιακή προστασία και παραμονή στο άθλημα.....	26
1.8.5. Τηλεοπτική κάλυψη.....	27
1.8.6. Υγεία, ασφάλεια και υποστήριξη.....	28
1.8.7. Σεξισμός και έμφυλες διακρίσεις.....	29
1.8.8. Ο ρόλος του ΠΣΑΠΠ στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα.....	31
1.9. Ερευνητικό κενό.....	33
2. Μεθοδολογία-Ερευνητικός σχεδιασμός	36
2.1. Δείγμα και δειγματοληψία.....	36
2.2. Ερευνητικό εργαλείο.....	37
2.3. Ανάλυση δεδομένων.....	38
2.4. Δεοντολογικές παρατηρήσεις και περιορισμοί.....	39
3. Αποτελέσματα.....	42
3.1 Δημογραφικά και αγωνιστικά χαρακτηριστικά του δείγματος.....	42
3.1.1 Συμμετοχή σε εθνική ομάδα.....	43
3.1.2 Εμπειρία από το εξωτερικό.....	46
3.2 Αναπτυξιακή διαδρομή και πρόσβαση στο ποδόσφαιρο από μικρή ηλικία.....	47
3.2.1 Πρόσβαση σε ακαδημίες και αναπτυξιακές δομές.....	47
3.2.2 Σύγκριση ανά ηλικιακή ομάδα.....	49
3.2.3 Σύγκριση ανά αγωνιστική εμπειρία.....	50
3.2.4 Πρόσβαση σε ακαδημία και συμμετοχή σε εθνική ομάδα.....	50
3.3 Σκέψη αποχώρησης από το ποδόσφαιρο: συχνότητα και λόγοι.....	51
3.4 Συνθήκες απασχόλησης, οικονομικής υποστήριξης και προστασίας των αθλητριών.....	52
3.4.1 Κύρια δραστηριότητα εκτός ποδοσφαίρου και επίδραση στην απόδοση.....	52
3.4.2 Εξωτερικές υποχρεώσεις, αποδοχές και αθλητική απόδοση.....	53
3.5 Χρονική επένδυση, αγωνιστικός φόρτος και βιωσιμότητα συμμετοχής.....	57
3.5.1 Συχνότητα Προπονήσεων ανά εβδομάδα.....	57
3.5.2 Συνολικές ώρες εβδομαδιαίας ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο γυναικών.....	58
3.6 Συμβατικό καθεστώς, οικονομικές απολαβές και ασφαλιστική κάλυψη.....	59
3.6.1 Είδος συμφωνίας με τον σύλλογο.....	60
3.6.2 Μηνιαίο οικονομικό όφελος από το ποδόσφαιρο.....	60
3.6.3 Τύπος συμφωνίας και αποδοχές.....	62
3.6.4 Ασφαλιστική κάλυψη σε περίπτωση τραυματισμού.....	63
3.6.5 Διαφοροποίηση αποδοχών και ασφαλιστικής κάλυψης ανά κατηγορία.....	64
3.7 Αγωνιστικό περιβάλλον, υποδομές και υποστήριξη των αθλητριών.....	66
3.7.1 Τύπος συλλόγου και κοινή χρήση εγκαταστάσεων.....	66

3.7.2 Πρόσβαση σε εγκαταστάσεις και βασικές υποδομές.....	67
3.7.3 Κοινή χρήση εγκαταστάσεων και αξιολόγηση υποδομών.....	69
3.7.4 Αξιολόγηση περιβάλλοντος ομάδας για την απόδοση και την εξέλιξη	71
3.8 Προπονητική, διοικητική οργάνωση και θεσμική διακυβέρνηση	72
3.8.1 Προπονητική καθοδήγηση και εξειδίκευση.....	72
3.8.2 Διοικητική τεχνογνωσία και λήψη αποφάσεων	74
3.8.3 Συσχέτιση προπονητικής και διοικητικής επάρκειας.....	75
3.8.4 Σχέση προπονητικής και διοικητικής τεχνογνωσίας με τη σκέψη αποχώρησης	76
3.9 Οργάνωση πρωταθλήματος και θεσμική στήριξη.....	77
3.9.1 Σύνθετος δείκτης θεσμικής οργάνωσης και στήριξης.....	78
3.9.2 Θεσμική οργάνωση και σκέψη αποχώρησης	78
3.10 Δημόσια προβολή, αναγνωρισιμότητα και εμπορική δυναμική.....	79
3.11 Ισότητα, σεβασμός και ψυχολογική υποστήριξη	84
3.11.1 Σχέση έμφυλων στερεοτύπων με το υποστηρικτικό περιβάλλον	85
3.11.2 Ψυχολογική υποστήριξη και σκέψη αποχώρησης	86
3.11.3 Σύγκριση συνθηκών ποδοσφαίρου γυναικών και ανδρικού ποδοσφαίρου.....	87
3.12 Γυναίκες σε ρόλους ευθύνης και πιθανή συμβολή στην ανάπτυξη του αθλήματος.	89
3.12.1 Ρόλοι και αντιλαμβανόμενα εμπόδια μετά την αγωνιστική καριέρα	90
3.13 Πρόθεση αγωνιστικής μετακίνησης στο εξωτερικό	92
3.13.1 Λόγοι πιθανής μετακίνησης στο εξωτερικό.....	93
3.14 Μητρότητα, καριέρα και θεσμική προστασία	95
3.15 Κυριότερες παθογένειες και προβλήματα του ποδοσφαίρου γυναικών.....	97
3.16 Προτεραιότητες παρέμβασης για την ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών	99
3.17 Ανοιχτές παρατηρήσεις και προτάσεις των αθλητριών	101
3.17.1 Νοήματα που αναδύθηκαν	102
3.17.2 Συγκεκριμένες προτάσεις των αθλητριών	103
4. Συζήτηση	105
4.1 Παρουσίαση και ερμηνευτικό εύρος του δείγματος.....	105
4.2 Αναπτυξιακές δομές και διαδρομές εισόδου στο άθλημα	106
4.3 Επαγγελματοποίηση, εργασιακές συνθήκες και οικονομική κατοχύρωση.....	107
4.4 Περιβάλλον ομάδας, υποδομές και υποστήριξη	109
4.5 Προπονητική επάρκεια και διοικητική ανταπόκριση σε επίπεδο συλλόγου	110
4.6 Διοικητική οργάνωση και θεσμική διακυβέρνηση	112
4.7 Προβολή, κοινωνική αναγνωρισιμότητα και εμπορική ανάπτυξη	113
4.8 Έμφυλες ανισότητες και στερεότυπα φύλου	114
4.9 Μητρότητα και επαγγελματική σταδιοδρομία	116
4.10 Προοπτικές μετά το τέλος της αθλητικής καριέρας και δυνατότητες παραμονής στο άθλημα	117
4.11 Πρόθεση μετακίνησης στο εξωτερικό.....	118

4.12 Παθογένειες και προτεραιότητες ανάπτυξης	119
4.13 Ανοιχτές παρατηρήσεις και προτάσεις	120
5. Συμπεράσματα.....	122
5.1 Σύνοψη βασικών ευρημάτων.....	122
5.2 Ευκαιρίες και προτάσεις στρατηγικής ανάπτυξης	125
5.3 Περιορισμοί της έρευνας	129
5.4 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	130
Βιβλιογραφία	132

Κατάλογος διαγραμμάτων.

<u>Διάγραμμα: 3.1 Συμμετοχή σε εθνική ομάδα</u>	39
<u>Διάγραμμα: 3.2 Επίπεδο συμμετοχής σε εθνική ομάδα</u>	40
<u>Διάγραμμα: 3.3: Εμπειρία αγωνιστικής συμμετοχής στο εξωτερικό</u>	41
<u>Διάγραμμα: 3.4 Εμπειρία αγωνιστικής συμμετοχής στο εσωτερικό</u>	41
<u>Διάγραμμα: 3.5 Πρόσβαση σε ακαδημίες και αναπτυξιακές δομές</u>	42
<u>Διάγραμμα: 3.6 Σύγκριση ανά ηλικιακή ομάδα</u>	44
<u>Διάγραμμα: 3.7 Σκέψη αποχώρησης από το ποδόσφαιρο: συχνότητα και λόγοι</u>	46
<u>Διάγραμμα: 3.8 Βασική δραστηριότητα εκτός ποδοσφαίρου</u>	47
<u>Διάγραμμα: 3.9 : Επίδραση δεύτερης ενασχόλησης στην απόδοση</u>	48
<u>Διάγραμμα: 3.10 : Προπονήσεις ανά Εβδομάδα</u>	51
<u>Διάγραμμα: 3.11 Συνολικές ώρες εβδομαδιαίας ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο</u>	52
<u>Διάγραμμα: 3.12 : Είδος συμφωνίας με τον σύλλογο</u>	53
<u>Διάγραμμα: 3.13 : Μηνιαίο οικονομικό όφελος από το ποδόσφαιρο</u>	54
<u>Διάγραμμα: 3.14 Ασφαλιστική κάλυψη σε περίπτωση τραυματισμού</u>	56
<u>Διάγραμμα: 3.15 Τύπος συλλόγου</u>	59
<u>Διάγραμμα: 3.16 Αξιολόγηση περιβάλλοντος ομάδας</u>	60
<u>Διάγραμμα: 3.17 Δείκτης συνθηκών ομάδας για την προσωπική εξέλιξη</u>	64
<u>Διάγραμμα: 3.18 Επίπεδο προπονητικής καθοδήγησης και εξειδίκευσης</u>	65
<u>Διάγραμμα: 3.19 Συμμετοχή των αθλητριών στη λήψη αποφάσεων</u>	66
<u>Διάγραμμα: 3.20 Οργάνωση πρωταθλήματος και θεσμική στήριξη</u>	69
<u>Διάγραμμα: 3.21 Προβολή και εμπορική δυναμική</u>	71
<u>Διάγραμμα: 3.22 Ισότητα, σεβασμός και ψυχολογική υποστήριξη</u>	75
<u>Διάγραμμα: 3.23 Σχέση μεταξύ ψυχολογικής υποστήριξης και πρόωρης αποχώρησης</u>	76
<u>Διάγραμμα: 3.24 Σύγκριση συνθηκών ποδοσφαίρου γυναικών και ανδρικού ποδοσφαίρου</u>	77
<u>Διάγραμμα: 3.25 Ποιον ρόλο θα επιλέγατε μετά την καριέρα σας</u>	79
<u>Διάγραμμα: 3.26 Αντιλαμβανόμενα εμπόδια μετά την αγωνιστική καριέρα</u>	80
<u>Διάγραμμα: 3.27 Πρόθεση μετακίνησης στο εξωτερικό</u>	81
<u>Διάγραμμα: 3.28 Λόγοι μετακίνησης στο εξωτερικό</u>	82
<u>Διάγραμμα: 3.29 : Μητρότητα, καριέρα κα προστασία</u>	83
<u>Διάγραμμα: 3.30 : Κυριότερες παθογένειες και προβλήματα του ποδοσφαίρου γυναικών</u>	85
<u>Διάγραμμα: 3.31 Προτεραιότητες παρέμβασης για την ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών</u>	86
<u>Διάγραμμα: 3.32 : Ανοιχτές παρατηρήσεις και προτάσεις των αθλητριών</u>	88

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 3.1 Πρόσβαση σε ακαδημία και συμμετοχή σε εθνική ομάδα	45
Εικόνα 3.2 Εξωτερικές υποχρεώσεις, αποδοχές και αθλητική απόδοση	50
Εικόνα 3.3 Τύπος συμφωνίας και αποδοχές	55
Εικόνα 3.4 Ηλικιακή ομάδα, αποδοχές και ποσοστό τραυματισμού	57
Εικόνα 3.5 Χαρακτηριστικές απαντήσεις αθλητριών	90

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 3.1 Δημογραφικά και αγωνιστικά χαρακτηριστικά του δείγματος	38
Πίνακας 3.2 Σύνοψη στατιστικών ελέγχων	43
Πίνακας 3.3 Κύρια δραστηριότητα, οικονομικό όφελος και επίδραση στην αθλητική απόδοση	49
Πίνακας 3.4 Συνεργασία με ανδρικό σύλλογο και κοινή χρήση εγκαταστάσεων («Ναι») σε σχέση με το περιβάλλον ομάδας	62
Πίνακας 3.5 Συσχέτιση προπονητικής και διοικητικής επάρκειας	67
Πίνακας 3.6 Σύγκριση δεικτών επάρκειας και σκέυσης αποχώρησης	68
Πίνακας 3.7 . Αξιολόγηση σχέσης μεταξύ θεσμικής οργάνωσης και σκέυσης αποχώρησης ...	70
Πίνακας 3.8 Συσχετίσεις του δείκτη προβολής και εμπορικής αξιοποίησης με επιλεγμένους δείκτες της έρευνας	73
Πίνακας 3.9 Τομείς πιθανής επίδρασης της συμμετοχής γυναικών με εμπειρία από το ποδόσφαιρο γυναικών	
Πίνακας 3.10 Θεματικές κατηγορίες, λέξεις-κλειδιά και ερμηνευτικό νόημα της ανοικτής ερώτησης	89

Συντομογραφίες και Ακρωνύμια

ΕΠΟ: Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία

ΠΑΕ: Ποδοσφαιρική Ανώνυμη Εταιρεία

ΠΣΑΠΠ: Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών και Ποδοσφαιριστριών

FIFA: Fédération Internationale de Football Association

UEFA: Union of European Football Associations

FIFPRO: Fédération Internationale des Associations de Footballeurs Professionnels

NWSL: National Women's Soccer League

WSL: Women's Super League

1. Βιβλιογραφική ανασκόπηση / Θεωρητικό πλαίσιο

1.1. Διεθνές ιστορικό πλαίσιο του ποδοσφαίρου γυναικών

Η ενότητα αυτή εξετάζει το διεθνές ιστορικό πλαίσιο του ποδοσφαίρου γυναικών, με έμφαση στους θεσμικούς αποκλεισμούς και στις έμφυλες κοινωνικές αντιλήψεις που διαμόρφωσαν την άνιση ανάπτυξη του αθλήματος.

1.1.1. Το ποδόσφαιρο ως ανδροκρατούμενο κοινωνικό πεδίο

Το οργανωμένο ποδόσφαιρο αναπτύχθηκε μέσα σε ανδροκρατούμενα κοινωνικά και θεσμικά πλαίσια, τα οποία συνέδεσαν το άθλημα με την ηγεμονική αρρενωπότητα και περιόρισαν τη νομιμοποίηση της γυναικείας συμμετοχής (Pfister, 2015). Αν και υπάρχουν τεκμηριωμένες αναφορές γυναικείας συμμετοχής ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα σε διαφορετικές χώρες, η ανάπτυξη του αθλήματος υπήρξε αποσπασματική και χωρίς σταθερή θεσμική υποστήριξη (Williams, 2006· Dunn & Welford, 2015).

Η μεγαλύτερη ανάπτυξη σημειώθηκε κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν η αυξημένη συμμετοχή των γυναικών στην εργασία και στη δημόσια ζωή δημιούργησε ευνοϊκότερες συνθήκες για την εξάπλωση του ποδοσφαίρου γυναικών. Η περίοδος αυτή ανέδειξε ότι η περιορισμένη παρουσία των γυναικών στο άθλημα δεν οφειλόταν σε έλλειψη ενδιαφέροντος ή κοινωνικής απήχησης, αλλά στις επικρατούσες θεσμικές και κοινωνικές συνθήκες (Cooper, 2023).

1.1.2. Θεσμικές απαγορεύσεις και η πολιτική του αποκλεισμού

Η μεταπολεμική περίοδος σηματοδεύτηκε από εκτεταμένες θεσμικές απαγορεύσεις. Σύμφωνα με τους Cox και Pringle (2011), περίπου τα δύο τρίτα των κυρίαρχων εθνικών ποδοσφαιρικών ομοσπονδιών περιόρισαν ή απαγόρευσαν τη συμμετοχή των γυναικών, επικαλούμενες αντιλήψεις περί σωματικής ακαταλληλότητας και αναπαραγωγικής υγείας (Hargreaves, 2002). Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η απαγόρευση της Αγγλικής FA το 1921, καθώς και αντίστοιχες πολιτικές που εφαρμόστηκαν στη Γερμανία και τη Βραζιλία (Pfister, 2015· Harris, 2001· Sequerra, 2014).

Η σύγχρονη ιστοριογραφία αντιμετωπίζει τις απαγορεύσεις αυτές όχι ως μέτρα προστασίας της υγείας των γυναικών, αλλά ως μηχανισμούς διατήρησης της θεσμικής και συμβολικής κυριαρχίας του ανδρικού ποδοσφαίρου (Caudwell, 2011· Haines, 2016). Οι αποκλεισμοί

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

αυτοί επιβράδυναν σημαντικά την ανάπτυξη του αθλήματος και δημιούργησαν ιστορικές ανισότητες, οι οποίες επηρέασαν τη μετέπειτα εξέλιξη του (Bell, 2012· Williams, 2006).

1.1.3. Κοινωνικές και πολιτισμικές συνέπειες του αποκλεισμού

Οι θεσμικοί περιορισμοί συνοδεύτηκαν από κοινωνικές αντιλήψεις που παρουσίαζαν το ποδόσφαιρο ως κατεξοχήν ανδρικό άθλημα. Η συμμετοχή των γυναικών αμφισβητούσε τις κυρίαρχες αντιλήψεις περί θηλυκότητας, με αποτέλεσμα οι ποδοσφαιρίστριες να αντιμετωπίζονται συχνά ως αποκλίνουσες από τους κοινωνικούς κανόνες (Caudwell, 2011· Pfister, 2015). Παράλληλα, η συμμετοχή τους συνδεόταν συχνά με στερεοτυπικές αντιλήψεις για τη σεξουαλικότητα και την κοινωνική τους ταυτότητα, γεγονός που ενίσχυε τον κοινωνικό στιγματισμό (Griggs & Biscomb, 2010· Allison, 2018).

Παρά τους περιορισμούς, η σταδιακή ενίσχυση του γυναικείου κινήματος και οι ευρύτερες κοινωνικές διεκδικήσεις υπέρ της ισότητας συνέβαλαν στη διατήρηση και σταδιακή επανεμφάνιση του ποδοσφαίρου γυναικών από τη δεκαετία του 1960 και μετά (Pope, 2010· Fearnley, 2012).

1.1.4. Από τον αποκλεισμό στη θεσμική αναγνώριση

Η σταδιακή άρση των απαγορεύσεων από τη δεκαετία του 1970 σηματοδότησε την έναρξη μιας νέας περιόδου για το ποδόσφαιρο γυναικών. Η ανάληψη της ευθύνης ανάπτυξής του από τις εθνικές ομοσπονδίες υπό την αιγίδα της UEFA το 1971 και η ένταξή του στο Ολυμπιακό πρόγραμμα το 1996 αποτέλεσαν σημαντικούς σταθμούς της διεθνούς θεσμικής αναγνώρισης (Kimbell et al., 2018· FIFPro, 2017).

Η αναγνώριση αυτή σηματοδότησε τη μετάβαση από τον θεσμικό αποκλεισμό στη σταδιακή ενσωμάτωση του ποδοσφαίρου γυναικών στις επίσημες αθλητικές δομές. Ωστόσο, η ιστορική αυτή πορεία ανέδειξε ότι οι ανισότητες που χαρακτηρίζουν το άθλημα δεν αποτελούν συγκυριακό φαινόμενο, αλλά προϊόν μιας μακράς διαδικασίας θεσμικού και κοινωνικού αποκλεισμού. Η ιστορική αυτή διαπίστωση αποτελεί το υπόβαθρο για την εξέταση της σύγχρονης θεσμικής ανάπτυξης του ποδοσφαίρου γυναικών, η οποία αναλύεται στην επόμενη ενότητα.

1.2. Θεσμική και οργανωτική ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών

1.2.1. Αθλητική διακυβέρνηση και θεσμική ικανότητα

Η θεσμική ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών αφορά τον τρόπο με τον οποίο διεθνείς οργανισμοί, εθνικές ομοσπονδίες, λίγκες και σύλλογοι οργανώνουν, ρυθμίζουν και υποστηρίζουν την ανάπτυξη του αθλήματος. Η πρόοδος δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την αύξηση της συμμετοχής ή την αγωνιστική επιτυχία, αλλά από την ύπαρξη συνεκτικών πολιτικών, οργανωτικών δομών και μηχανισμών εφαρμογής που εξασφαλίζουν τη μακροπρόθεσμη λειτουργία του συστήματος (Tjønndal et al., 2024).

1.2.2. Ο ρόλος FIFA και UEFA στη διεθνή θεσμική ανάπτυξη

Η θεσμική εξέλιξη του ποδοσφαίρου γυναικών καθοδηγείται κυρίως από τη FIFA και την UEFA, οι οποίες διαμορφώνουν το στρατηγικό πλαίσιο ανάπτυξης του αθλήματος. Μέσω του FIFA Women's Development Programme και της στρατηγικής UEFA Unstoppable 2024–2030, οι δύο οργανισμοί προωθούν τη βελτίωση της συμμετοχής, την ενίσχυση των αναπτυξιακών διαδρομών, την αδειοδότηση συλλόγων και την οργανωτική αναβάθμιση των διοργανώσεων (FIFA, 2024· UEFA, 2024).

Ωστόσο, η ύπαρξη στρατηγικών σχεδίων δεν συνεπάγεται αυτόματα ουσιαστική θεσμική αλλαγή. Η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από την εφαρμογή τους σε εθνικό επίπεδο, καθώς και από την ύπαρξη μηχανισμών λογοδοσίας, διαφάνειας και συμμετοχής των εμπλεκόμενων φορέων (Krech, 2020).

1.2.3. Εθνικές ομοσπονδίες και εφαρμογή πολιτικών

Κρίσιμο ρόλο στην υλοποίηση των διεθνών στρατηγικών διαδραματίζουν οι εθνικές ποδοσφαιρικές ομοσπονδίες, οι οποίες λειτουργούν ως ο κύριος μεταφορέας των διεθνών πολιτικών στα εγχώρια ποδοσφαιρικά συστήματα, προσαρμόζοντάς τις στις τοπικές πολιτισμικές, οικονομικές και αθλητικές συνθήκες (Liston, 2023). Παραδείγματα όπως η Αγγλία και οι Ηνωμένες Πολιτείες δείχνουν ότι οι εθνικές στρατηγικές μπορούν να ενισχύσουν τη συμμετοχή και την ανταγωνιστικότητα, όταν συνδυάζονται με επενδύσεις σε ακαδημίες και προπονητική εκπαίδευση (Widdop et al., 2022).

1.2.4. Στρατηγικός σχεδιασμός και μηχανισμοί λογοδοσίας

Αναπόσπαστο στοιχείο της σύγχρονης θεσμικής προσέγγισης αποτελεί ο στρατηγικός σχεδιασμός, ο οποίος χρησιμοποιείται για τον καθορισμό μετρήσιμων στόχων ως προς τη συμμετοχή, την επαγγελματοποίηση, τη χρηματοοικονομική βιωσιμότητα και την ανταγωνιστική ισορροπία. Οι διοικητικοί φορείς αξιοποιούν την ανάλυση δεδομένων, τη διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη και δείκτες απόδοσης ως εργαλεία λήψης αποφάσεων (Liston, 2023). Η ενσωμάτωση του ποδοσφαίρου γυναικών σε ευρύτερες εθνικές πολιτικές αθλητικής ανάπτυξης έχει επιτρέψει σε αρκετούς οργανισμούς να εξασφαλίσουν κυβερνητική υποστήριξη και δημόσια χρηματοδότηση, ενισχύοντας τη μακροπρόθεσμη θεσμική τους σταθερότητα (Martínez-Corcuera et al., 2024).

Ιδιαίτερα τα συστήματα club licensing συμβάλλουν στην καθιέρωση κοινών προδιαγραφών ως προς τη διοικητική λειτουργία, τις εγκαταστάσεις, την ιατρική υποστήριξη, τα προπονητικά προσόντα και την ανάπτυξη ακαδημιών (UEFA, 2024).

1.2.5. Οργάνωση πρωταθλημάτων και διοικητική επαγγελματοποίηση

Η οργάνωση των πρωταθλημάτων αποτελεί κρίσιμη διάσταση της θεσμικής ανάπτυξης, καθώς συνδέεται άμεσα με τη μετάβαση από ερασιτεχνικά ή ημιεπαγγελματικά μοντέλα σε πιο επαγγελματικές μορφές διακυβέρνησης (Mulvenna et al., 2026). Παραδείγματα όπως η Women's Super League στην Αγγλία, η NWSL στις Ηνωμένες Πολιτείες και η Division 1 Féminine στη Γαλλία δείχνουν ότι η επαγγελματοποίηση των πρωταθλημάτων μπορεί να ενισχύσει τη θεσμική σταθερότητα, ενώ παράλληλα επηρεάζει θετικά τις εργασιακές συνθήκες των παικτριών (Artis et al., 2025).

Για την Ελλάδα, τα παραπάνω είναι ιδιαίτερα σημαντικά, καθώς η ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών εξαρτάται από την ικανότητα της ΕΠΟ και των συλλόγων να μετατρέψουν τις διεθνείς στρατηγικές σε εφαρμόσιμες πολιτικές: σαφές εθνικό σχέδιο, ελάχιστα standards λειτουργίας, σταθερή χρηματοδότηση, παρακολούθηση εφαρμογής και σύνδεση των πρωταθλημάτων με αναπτυξιακές διαδρομές.

1.3. Θεωρητικά και αναπτυξιακά μοντέλα

Η θεσμική ανάπτυξη που παρουσιάστηκε στην προηγούμενη ενότητα μπορεί να ερμηνευθεί μέσα από τη θεωρία του sport development, σύμφωνα με την οποία η ανάπτυξη ενός αθλήματος δεν αποτελεί φυσική ή αυτόματη διαδικασία, αλλά αποτέλεσμα στρατηγικού σχεδιασμού, οργανωτικών δομών και μακροπρόθεσμης θεσμικής υποστήριξης (Coalter, 2013). Υπό αυτό το πρίσμα, η ανάπτυξη δεν εξαρτάται αποκλειστικά από το ατομικό ταλέντο ή την αγωνιστική επιτυχία, αλλά από τη λειτουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος που συνδέει τη συμμετοχή στη βάση με την υψηλή απόδοση μέσω κατάλληλων αναπτυξιακών διαδρομών, επαρκών πόρων και σταθερών μηχανισμών υποστήριξης (Houlihan & Green, 2008).

Η προσέγγιση αυτή είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για την κατανόηση του ποδοσφαίρου γυναικών, καθώς επιτρέπει την ερμηνεία της ανάπτυξής του ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης θεσμικών πολιτικών, οργανωτικής ικανότητας και επενδύσεων στο ανθρώπινο δυναμικό. Στο πλαίσιο αυτό, δομές όπως οι ακαδημίες, οι αναπτυξιακές διαδρομές των αθλητριών, η εκπαίδευση προπονητών και η πρόσβαση σε επιστημονική και ιατρική υποστήριξη αποτελούν βασικά στοιχεία ενός αποτελεσματικού συστήματος ανάπτυξης (Green, 2005· Meier, 2020· McEwan et al., 2024). Αντίστοιχα, το μοντέλο Long-Term Athlete Development (LTAD) υποστηρίζει ότι η μετάβαση από τη μαζική συμμετοχή στην υψηλή απόδοση πρέπει να οργανώνεται σε διαδοχικά στάδια, λαμβάνοντας υπόψη τη μακροπρόθεσμη βιολογική και αθλητική εξέλιξη των αθλητριών (Balyi et al., 2013).

Ένα δεύτερο θεωρητικό πλαίσιο που αξιοποιείται στην παρούσα εργασία είναι η θεωρία των ενδιαφερόμενων μερών (stakeholder theory). Σύμφωνα με τον Freeman (1984), η ανάπτυξη ενός οργανισμού εξαρτάται από τον συντονισμό και τη συνεργασία των φορέων που συμμετέχουν στη λειτουργία του. Στο ποδόσφαιρο γυναικών, οι φορείς αυτοί περιλαμβάνουν τις αθλήτριες, τους συλλόγους, τις ομοσπονδίες, τους προπονητές, τις ακαδημίες, τους χορηγούς, τα μέσα ενημέρωσης και την Πολιτεία. Η θεωρία αυτή επιτρέπει την κατανόηση της ανάπτυξης του αθλήματος ως αποτέλεσμα συλλογικής δράσης και όχι αποκλειστικά της αποτελεσματικότητας ενός μεμονωμένου οργανισμού ή της αγωνιστικής επίδοσης.

Παράλληλα, η φεμινιστική θεωρία συμπληρώνει τα παραπάνω αναδεικνύοντας ότι οι θεσμικές δομές δεν λειτουργούν σε κοινωνικό κενό, αλλά επηρεάζονται από ιστορικά

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

διαμορφωμένες έμφυλες σχέσεις εξουσίας. Όπως υποστηρίζουν οι Hargreaves (1994) και Scraton και Flintoff (2002), ο οργανωμένος αθλητισμός έχει αναπτυχθεί μέσα σε ανδροκρατούμενα θεσμικά πλαίσια, γεγονός που επηρέασε τη συμμετοχή, την ορατότητα και τη θεσμική αναγνώριση των γυναικών. Υπό αυτή την οπτική, οι δυσκολίες ανάπτυξης του ποδοσφαίρου γυναικών δεν ερμηνεύονται μόνο ως οργανωτικές ή οικονομικές αδυναμίες, αλλά και ως συνέπειες ιστορικά παγιωμένων έμφυλων ανισοτήτων (Hargreaves, 2002· Caudwell, 2011).

Η παρούσα εργασία προσεγγίζει την ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών μέσα από τον συνδυασμό των τριών αυτών θεωρητικών προσεγγίσεων. Το sport development εξηγεί τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των αναπτυξιακών συστημάτων, η stakeholder theory αναδεικνύει τον ρόλο της συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, ενώ η φεμινιστική θεωρία ερμηνεύει τις έμφυλες ανισότητες που εξακολουθούν να επηρεάζουν την εξέλιξη του αθλήματος.

1.4. Επαγγελματοποίηση του ποδοσφαίρου γυναικών

Η επαγγελματοποίηση του ποδοσφαίρου γυναικών αποτελεί βασική έκφραση της θεσμικής και οργανωτικής ανάπτυξης που αναλύθηκε στις προηγούμενες ενότητες. Δεν περιορίζεται στην καταβολή αμοιβής στις αθλήτριες, αλλά αφορά μια ευρύτερη διαδικασία εργασιακής, θεσμικής και οργανωτικής κατοχύρωσης. Σύμφωνα με τη στρατηγική UEFA *Unstoppable 2024–2030*, πλήρως επαγγελματίας θεωρείται η παίκτρια που διαθέτει γραπτό συμβόλαιο, εργάζεται ως αμειβόμενη αθλήτρια πλήρους απασχόλησης και δεν χρειάζεται δεύτερη εργασία για τη συμπλήρωση του εισοδήματός της (UEFA, 2024).

Η επαγγελματοποίηση του ποδοσφαίρου γυναικών ακολουθεί διαφορετική πορεία από εκείνη του ανδρικού ποδοσφαίρου, καθώς αναπτύχθηκε σε ένα πεδίο ιστορικά διαμορφωμένο από έμφυλους αποκλεισμούς και θεσμική υποτίμηση. Συνεπώς, δεν αφορά μόνο τη μετάβαση από τον ερασιτεχνισμό στην αμειβόμενη εργασία, αλλά και την αναγνώριση των ποδοσφαιριστριών ως εργαζόμενων αθλητριών με δικαιώματα, προστασία και σταθερές συνθήκες απασχόλησης (Bowes & Culvin, 2021· Bowes & Culvin, 2023).

Τα διαθέσιμα δεδομένα επιβεβαιώνουν ότι η επαγγελματοποίηση παραμένει άνιση και σταδιακή. Τη σεζόν 2023/24, η UEFA κατέγραψε 3.049 πλήρως επαγγελματίες

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

ποδοσφαιρίστριες στην Ευρώπη, μόλις τρία πλήρως επαγγελματικά ευρωπαϊκά πρωταθλήματα και 35 εθνικές ομοσπονδίες με σύστημα αδειοδότησης συλλόγων. Έως το 2030, η UEFA θέτει ως στόχο έξι πλήρως επαγγελματικά πρωταθλήματα και 5.000 πλήρως επαγγελματίες παίκτριες (UEFA, 2024).

Παραδείγματα όπως η Women's Super League στην Αγγλία, η Liga F στην Ισπανία, η Serie A Femminile στην Ιταλία, η Arkema Première Ligue στη Γαλλία, η NWSL στις Ηνωμένες Πολιτείες και η WE League στην Ιαπωνία αναδεικνύουν ότι η επαγγελματικοποίηση λαμβάνει διαφορετικές μορφές, ανάλογα με το θεσμικό, εργασιακό και εμπορικό πλαίσιο κάθε χώρας. Μεταξύ αυτών, ορισμένα πρωταθλήματα παρουσιάζουν υψηλότερο βαθμό επαγγελματικής ωριμότητας, ενώ άλλα παραμένουν σε μεταβατικό στάδιο.

Η αξιολόγηση του βαθμού επαγγελματικοποίησης ενός πρωταθλήματος ή συλλόγου μπορεί να βασιστεί σε τέσσερις αλληλένδετες διαστάσεις: εργασιακή κατοχύρωση, αγωνιστικές συνθήκες, οργανωτική ωριμότητα και οικονομική βιωσιμότητα. Οι εργασιακοί δείκτες περιλαμβάνουν την ύπαρξη συμβολαίων, σταθερών αμοιβών, ασφαλιστικής και ιατρικής κάλυψης, προστασίας μητρότητας και απουσίας ανάγκης δεύτερης εργασίας. Οι αγωνιστικοί και οργανωτικοί δείκτες αφορούν την ποιότητα των εγκαταστάσεων, την πρόσβαση σε επιστημονική και ιατρική υποστήριξη, τη διοικητική λειτουργία των συλλόγων και τα πρότυπα αδειοδότησης. Τέλος, οι οικονομικοί δείκτες συνδέονται με τη σταθερότητα της χρηματοδότησης, την εμπορική βάση και τη δυνατότητα μακροπρόθεσμης λειτουργίας του αθλήματος.

Από τη σκοπιά της Θεωρίας των Ενδιαφερομένων Μερών, οι δείκτες επαγγελματισμού αντανακλούν τον βαθμό στον οποίο οι ποδοσφαιρικοί φορείς ανταποκρίνονται στις ανάγκες των κύριων ενδιαφερομένων μερών τους. Οι εργασιακοί δείκτες αφορούν κυρίως τα συμφέροντα των γυναικών αθλητριών, οι οργανωτικοί δείκτες αφορούν τις υποχρεώσεις των συλλόγων και των ομοσπονδιών, ενώ οι οικονομικοί δείκτες αφορούν τη συμμετοχή εμπορικών εταίρων, χορηγών και επενδυτών στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του αθλήματος.

Παρά τη σημαντική πρόοδο των τελευταίων ετών, η επαγγελματικοποίηση παραμένει άνιση και σταδιακή. Τα διαθέσιμα στοιχεία της UEFA δείχνουν ότι στην Ευρώπη εξακολουθούν να υπάρχουν περιορισμένα πλήρως επαγγελματικά πρωταθλήματα και σχετικά μικρός αριθμός

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

πλήρως επαγγελματιών ποδοσφαιριστριών, γεγονός που αναδεικνύει το χάσμα ανάμεσα στη θεσμική αναγνώριση και την πραγματική εργασιακή κατοχύρωση (UEFA, 2024). Η ύπαρξη οργανωμένων και προβλεπόμενων πρωταθλημάτων, όπως η Women's Super League, η Liga F, η NWSL ή η Serie A Femminile, δείχνει ότι η επαγγελματοποίηση μπορεί να λάβει διαφορετικές μορφές ανάλογα με το θεσμικό, εργασιακό και εμπορικό πλαίσιο κάθε χώρας. Ωστόσο, η αυξημένη προβολή δεν συνεπάγεται απαραίτητα την εξάλειψη της επισφάλειας, καθώς η εμπορική ανάπτυξη μπορεί να συνυπάρχει με άνισους πόρους, ασταθείς εργασιακές συνθήκες και διαφοροποιημένα επίπεδα προστασίας (Culvin, 2021· Tjønndal et al., 2024).

Κεντρικό ζήτημα της επαγγελματοποίησης είναι η κατοχύρωση των ποδοσφαιριστριών ως εργαζόμενων. Σε αρκετά πλαίσια, οι αθλήτριες εξακολουθούν να συνδυάζουν την ποδοσφαιρική δραστηριότητα με εξωαθλητική εργασία ή σπουδές, καθώς οι αμοιβές και οι συνθήκες δεν επιτρέπουν πλήρη επαγγελματική απασχόληση. Η επισφάλεια αυτή επηρεάζει όχι μόνο την αγωνιστική απόδοση, αλλά και την ψυχική υγεία, την επαγγελματική ασφάλεια και τη διάρκεια της αθλητικής σταδιοδρομίας (Culvin & Bowes, 2021). Η περίπτωση της Macarena Sánchez στην Αργεντινή ανέδειξε χαρακτηριστικά τις αντιφάσεις ενός συστήματος στο οποίο οι παίκτριες καλούνταν να ανταποκριθούν σε απαιτήσεις υψηλού επιπέδου χωρίς αντίστοιχη εργασιακή αναγνώριση (Garton et al., 2022).

Ιδιαίτερη διάσταση της εργασιακής κατοχύρωσης αποτελεί η προστασία της μητρότητας. Η μητρότητα αναδεικνύει τα όρια ενός αθλητικού συστήματος που έχει ιστορικά οργανωθεί γύρω από την ανδρική αθλητική εμπειρία. Η χαμηλή παρουσία μητέρων μεταξύ των ενεργών ποδοσφαιριστριών και η αβεβαιότητα γύρω από την κάλυψη εγκυμοσύνης και μητρότητας δείχνουν ότι η επαγγελματοποίηση δεν μπορεί να αξιολογηθεί μόνο με βάση την ύπαρξη συμβολαίων, αλλά και με βάση την ποιότητα της προστασίας που αυτά παρέχουν (Koukiadaki & Pearson, 2017· Culvin & Bowes, 2021).

Η διεθνής βιβλιογραφία τεκμηριώνει ότι η μητρότητα παραμένει εξαιρετικά σπάνια κατά τη διάρκεια της ενεργού επαγγελματικής καριέρας. Η παγκόσμια έρευνα της FIFPRO σε 3.295 επαγγελματίες ποδοσφαιρίστριες κατέγραψε ότι μόνο το 2% των συμμετεχουσών ήταν μητέρες, ενώ το 47% δήλωσε ότι θεωρούσε πιθανό να εγκαταλείψει πρόωρα το άθλημα προκειμένου να δημιουργήσει οικογένεια (Koukiadaki & Pearson, 2017). Παρόμοια εικόνα προκύπτει από τη μελέτη των Ramagole et al. (2025), όπου μόνο το 1,4% των 74 ενεργών

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

επαγγελματιών αθλητριών του δείγματος ήταν μητέρα. Τα ευρήματα αυτά δεν αντανακλούν απλώς προσωπικές επιλογές, αλλά θεσμικές συνθήκες που καθιστούν τη μητρότητα δύσκολα συμβατή με τη συνέχεια της αθλητικής σταδιοδρομίας.

Χαρακτηριστική είναι η μελέτη των Culvin & Bowes (2021) στην αγγλική Women's Super League, η οποία ανέδειξε ότι ακόμη και σε ένα από τα πιο ανεπτυγμένα επαγγελματικά πρωταθλήματα παγκοσμίως, το 97% των συμμετεχουσών παικτριών δεν γνώριζε τον τύπο του συμβολαίου του ή την κάλυψη που αυτό παρείχε σε περίπτωση εγκυμοσύνης ή μητρότητας.

Η επιστροφή στην αγωνιστική δράση μετά τον τοκετό συνιστά επίσης σύνθετη πρόκληση. Η ανασκόπηση των Tighe et al. (2023) ανέδειξε ότι η επιστροφή επηρεάζεται από παράγοντες όπως η σωματική αποκατάσταση, η διαχείριση των απαιτήσεων μητρότητας και προπόνησης, οι πολιτικές των αθλητικών οργανισμών και τα έμφυλα στερεότυπα. Αντίστοιχα, οι Davenport et al. (2023) υπογραμμίζουν ότι οι αθλήτριες υψηλού επιπέδου χρειάζονται εξατομικευμένη καθοδήγηση σε ζητήματα όπως ο θηλασμός, η μεταβολή του σώματος και η ισορροπία μεταξύ μητρότητας και αθλητικής απόδοσης, ενώ η ιατρική βιβλιογραφία τονίζει ότι η επιστροφή πρέπει να είναι σταδιακή και εξατομικευμένη (Bø et al., 2017· Sundgot-Borgen et al., 2019).

Οι πρόσφατες ρυθμίσεις της FIFA για άδεια μητρότητας, προστασία από δυσμενή μεταχείριση και ιατρική υποστήριξη κατά την επιστροφή στην αγωνιστική δράση αποτελούν σημαντικό βήμα, αν και εξακολουθούν να υπάρχουν κενά, ιδίως σε περιπτώσεις λήξης συμβολαίων κατά τη διάρκεια εγκυμοσύνης ή άδειας μητρότητας (FIFA, 2020· FIFA, 2024· FIFPRO, 2024). Συνολικά, η επαγγελματικοποίηση του ποδοσφαίρου γυναικών δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως γραμμική μετάβαση από τον ερασιτεχνισμό στον επαγγελματισμό, αλλά ως άνιση και σύνθετη διαδικασία θεσμικής κατοχύρωσης.

1.5. Οικονομική βιωσιμότητα και εμπορική ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών

1.5.1. Από την ιστορική υποεπένδυση στη σύγχρονη εμπορική ανάπτυξη

Η οικονομική ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών αποτελεί μία από τις σημαντικότερες εξελίξεις του σύγχρονου αθλητικού οικοσυστήματος. Παρότι το άθλημα αναπτύχθηκε επί δεκαετίες υπό συνθήκες περιορισμένης χρηματοδότησης και χαμηλής εμπορικής αξιοποίησης, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σαφής μεταβολή προς ένα περισσότερο οργανωμένο και οικονομικά αναπτυσσόμενο μοντέλο. Η μεταβολή αυτή δεν οφείλεται αποκλειστικά στην αυξημένη δημοτικότητα του αθλήματος, αλλά και στη σταδιακή ενσωμάτωσή του στις στρατηγικές ανάπτυξης των διεθνών ομοσπονδιών, των συλλόγων και των εμπορικών εταίρων (Downward et al., 2024).

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η Deloitte εκτίμησε ότι τα συνολικά έσοδα του γυναικείου αθλητισμού αυξήθηκαν από 692 εκατ. δολάρια το 2022 σε 2,4 δισ. δολάρια το 2025, με προβλέψεις που τα ανεβάζουν πέραν των 3 δισ. δολαρίων το 2026, με το ποδόσφαιρο γυναικών να κατέχει κεντρική θέση εντός αυτής της αγοράς, με εκτιμώμενα έσοδα 740 εκατ. δολαρίων το 2024 (Deloitte, 2025· Deloitte, 2026). Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η UEFA εκτιμά ότι η εμπορική αξία του αθλήματος ενδέχεται να εξαπλασιαστεί έως το 2033, φτάνοντας τα 686 εκατ. ευρώ ετησίως, με τις χορηγίες συλλόγων να αναμένεται να ανέλθουν στα 295 εκατ. ευρώ (UEFA, 2022).

1.5.2. Κατανομή οικονομικής αξίας και απολαβές παικτριών

Τα πρόσφατα στοιχεία της FIFA αναδεικνύουν ότι η επαγγελματικοποίηση του ποδοσφαίρου γυναικών παραμένει έντονα άνιση και οικονομικά εύθραυστη. Παρά τη ραγδαία αύξηση της εμπορικής αξίας του αθλήματος, ο παγκόσμιος μέσος ετήσιος μισθός των ποδοσφαιριστριών ανέρχεται περίπου σε 10.900 δολάρια, ενώ ακόμη και στους συλλόγους υψηλότερης κατηγορίας ο μέσος όρος φτάνει περίπου τα 24.030 δολάρια. Επιπλέον, μόνο 16 σύλλογοι σε επτά χώρες καταβάλλουν μέσο ετήσιο μισθό άνω των 50.000 δολαρίων ανά παίκτρια, γεγονός που δείχνει ότι η οικονομική πρόοδος συγκεντρώνεται σε περιορισμένο

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

αριθμό αγορών και συλλόγων. Ενδεικτικά, η Liga F στην Ισπανία προβλέπει ελάχιστο ετήσιο μεικτό μισθό 22.500 ευρώ για τη σεζόν 2024/25, η NWSL στις Ηνωμένες Πολιτείες ορίζει ελάχιστο μισθό 48.500 δολαρίων το 2025 — με στόχο τα 82.500 δολάρια έως το 2030 μέσω συλλογικής σύμβασης — ενώ η Serie A Femminile στην Ιταλία μεταπήδησε σε επαγγελματικό καθεστώς μόλις τη σεζόν 2022/23 (BOE, 2025· NWSL, 2024· FIGC, 2022).

Η ανισότητα αυτή καταγράφεται πρώτα σε επίπεδο διεθνών διοργανώσεων: το Παγκόσμιο Κύπελλο Ανδρών 2022 διέθεσε συνολικά 440 εκατ. δολάρια σε έπαθλα, έναντι 110 εκατ. δολαρίων του αντίστοιχου γυναικείου το 2023 — δηλαδή μόλις το 25% του ανδρικού ποσού (FIFA, 2022· FIFA, 2023). Αντίστοιχη απόκλιση καταγράφεται και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπου το EURO Ανδρών 2024 διέθεσε 331 εκατ. ευρώ έναντι 41 εκατ. ευρώ του Women's EURO 2025 — ποσό αυξημένο σε σχέση με προηγούμενες διοργανώσεις, πλην όμως δυσανάλογα χαμηλό (UEFA, 2024· UEFA, 2025).

Η ανάπτυξη παραμένει δομικά ασύμμετρη μεταξύ εθνικών ομάδων, διεθνών διοργανώσεων και εγχώριων πρωταθλημάτων, γεγονός που αναδεικνύει την ανάγκη βιώσιμων μοντέλων οικονομικής κατανομής που να ανταποκρίνονται στην πραγματική ανάπτυξη του αθλήματος (Bowes & Culvin, 2021· Culvin, 2021· Tjønndal et al., 2024).

1.5.3. Εμπορικές πηγές εσόδων: χορηγίες, τηλεοπτικά δικαιώματα και αγωνιστική ημέρα

Βασικό χαρακτηριστικό της οικονομικής ανάπτυξης του ποδοσφαίρου γυναικών αποτελεί η ταχεία ενίσχυση των εμπορικών πηγών εσόδων. Τα έσοδα των 15 κορυφαίων συλλόγων παγκοσμίως αυξήθηκαν από 116,6 εκατ. ευρώ τη σεζόν 2023/24 σε 158 εκατ. ευρώ τη σεζόν 2024/25, σημειώνοντας αύξηση της τάξης του 35%, με τα εμπορικά έσοδα — χορηγίες και εταιρικές συνεργασίες — να αντιστοιχούν στο 72% του συνόλου, αναδεικνύοντας τη χορηγική οικονομία ως τον κυρίαρχο μοχλό χρηματοδότησης (Deloitte, 2025· Deloitte, 2026). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η FC Barcelona Femení, της οποίας τα έσοδα αυξήθηκαν από 7,7 εκατ. ευρώ τη σεζόν 2021/22 σε 22 εκατ. ευρώ τη σεζόν 2024/25, καταδεικνύοντας τις δυνατότητες που προκύπτουν από την ενσωμάτωση του ποδοσφαίρου γυναικών στη στρατηγική μεγάλων συλλόγων.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Ενδεικτική της συνδυαστικής αυτής ανάπτυξης είναι η περίπτωση της Women's Super League στην Αγγλία, η οποία έχει εξελιχθεί σε ένα από τα πλέον εμπορικά ανεπτυγμένα πρωταθλήματα ποδοσφαίρου γυναικών διεθνώς. Τα συνολικά έσοδα των συλλόγων της WSL αυξήθηκαν από 48 εκατ. λίρες τη σεζόν 2022/23 σε 65 εκατ. λίρες τη σεζόν 2023/24, με προβλέψεις που τα τοποθετούν στα 100 εκατ. λίρες για τη σεζόν 2025/26. Η σεζόν 2023/24 αποτέλεσε ορόσημο: τα εμπορικά έσοδα αυξήθηκαν κατά 53%, τα έσοδα αγωνιστικής ημέρας κατά 73%, ενώ για πρώτη φορά και οι 12 σύλλογοι ξεπέρασαν το 1 εκατ. λίρες σε ετήσια έσοδα (Deloitte, 2025). Η νέα πενταετής συμφωνία τηλεοπτικών δικαιωμάτων με το Sky Sports και το BBC, εκτιμώμενης αξίας 65 εκατ. λιρών, ενισχύει περαιτέρω τη θεσμική και εμπορική θέση της λίγκας (Sky Group, 2024· The Guardian, 2024).

Η τηλεοπτική μετάδοση παραμένει ωστόσο η πιο δομικά υποανάπτυκτη πηγή εσόδων, παρά τη στρατηγική της σημασία. Η αξία των δικαιωμάτων μετάδοσης για το ποδόσφαιρο γυναικών, αν και αυξάνεται, παραμένει σημαντικά χαμηλότερη από εκείνη των ανδρικών διοργανώσεων — ένα χάσμα που αντανακλά ιστορική υποτίμηση και όχι τα τρέχοντα επίπεδα ζήτησης (Nielsen, 2025).

Η εμπορική αξιοποίηση του ποδοσφαίρου γυναικών συνδέεται αναπόφευκτα με τον τρόπο τοποθέτησής του στην αγορά. Οι Fielding-Lloyd et al. (2020) έδειξαν ότι η WSL προωθήθηκε ως ένα νέο, φιλικό και οικογενειακό προϊόν ψυχαγωγίας — μια στρατηγική που μπορεί να προσελκύσει νέο κοινό, αλλά ενέχει τον κίνδυνο να παρουσιαστεί το ποδόσφαιρο γυναικών ως ένα διαφορετικό και ενδεχομένως υποδεέστερο προϊόν σε σχέση με το ανδρικό. Η Allison (2016), μελετώντας το επαγγελματικό ποδόσφαιρο γυναικών στις Ηνωμένες Πολιτείες, ανέδειξε ότι το άθλημα βρίσκεται ανάμεσα σε δύο οργανωτικές λογικές: αφενός ως εμπορική επιχείρηση και αφετέρου ως κοινωνικός σκοπός που προωθεί την ισότητα και την ενδυνάμωση.

1.5.4. Ιδιωτικές επενδύσεις και το μοντέλο «φάσης ανάπτυξης»

Ένα ακόμη καθοριστικό χαρακτηριστικό του σύγχρονου οικονομικού τοπίου είναι η αυξανόμενη εισοδος ιδιωτικών κεφαλαίων και θεσμικών επενδυτών. Εταιρείες ιδιωτικών κεφαλαίων, επενδυτές επιχειρηματικού κινδύνου και ιδιώτες υψηλής καθαρής θέσης

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

στοχεύουν ολόένα και περισσότερο τους συλλόγους ποδοσφαίρου γυναικών ως περιουσιακά στοιχεία ανάπτυξης, με τις αποτιμήσεις να αυξάνονται δραματικά σε σύντομο χρονικό διάστημα, αντανακλώντας κερδοσκοπικές προσδοκίες για τη μακροπρόθεσμη εμπορευματοποίηση του αθλήματος (LGT Wealth Management, 2025). Οι σύλλογοι αξιολογούνται πλέον όχι μόνο βάσει κερδοφορίας, αλλά και βάσει πολλαπλασιαστών εσόδων, δυναμικού ανάπτυξης αγοράς και ανοδικής πορείας δικαιωμάτων μετάδοσης.

Οι Norman et al. (2025), εξετάζοντας επαγγελματικούς συλλόγους στην Αγγλία, διαπίστωσαν ότι οι γυναικείες ομάδες εξακολουθούσαν να καταγράφουν οικονομικές απώλειες, ενώ με μία μόνο εξαίρεση παρέμεναν οικονομικά εξαρτημένες από το ανδρικό τμήμα του συλλόγου — μια εξάρτηση που περιορίζει την οργανωτική αυτονομία, τον μακροπρόθεσμο επιχειρηματικό σχεδιασμό και τη στελέχωση με εξειδικευμένο προσωπικό.

1.5.5. Η σχέση με τους ανδρικούς συλλόγους και ο ρόλος των μεγάλων διοργανώσεων

Η ενσωμάτωση μιας γυναικείας ομάδας σε έναν γνωστό ανδρικό σύλλογο μπορεί να προσφέρει πρόσβαση σε ισχυρό brand, οργανωτική τεχνογνωσία, εγκαταστάσεις και εμπορικές συνεργασίες. Ωστόσο, τα οφέλη αυτά δεν προκύπτουν αυτόματα: οι Hadwiger et al. (2024), αναλύοντας 1.506 αγώνες σε Γερμανία, Γαλλία και Σουηδία, διαπίστωσαν ότι η ενσωμάτωση σε ανδρικό σύλλογο δεν αυξάνει από μόνη της την προσέλευση, αλλά η θετική επίδραση εμφανίζεται κυρίως όταν ο σύλλογος αξιοποιεί ενεργά το κοινό εμπορικό σήμα και τις σχέσεις με τους φιλάθλους. Παράλληλα, οι Valenti et al. (2025) έδειξαν ότι η ταυτόχρονη διεξαγωγή αγώνων ανδρικής και γυναικείας ομάδας του ίδιου συλλόγου συνδέεται με χαμηλότερη προσέλευση στους αγώνες γυναικών, ενώ οι διαδοχικές διοργανώσεις την ίδια ημέρα μπορούν να έχουν θετική επίδραση.

Αντίστοιχα σύνθετη είναι η σχέση των μεγάλων διεθνών διοργανώσεων με την οικονομική ανάπτυξη του αθλήματος. Το Παγκόσμιο Κύπελλο Γυναικών του 2023 στην Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία κατέγραψε περίπου 2 δισ. τηλεθεατές — σχεδόν διπλάσιους από τα 1,12 δισ. της διοργάνωσης του 2019 — ενώ ο αριθμός των χορηγών υπερδιπλασιάστηκε από λιγότερους από 15 το 2019 σε 30 το 2023 (FIFA, 2019· FIFA, 2023). Αντίστοιχη ανοδική πορεία καταγράφει το UEFA Women's EURO, με την προσέλευση να αυξάνεται από 240.055 θεατές το 2017 σε 657.291 το 2025 και τα έπαθλα να τετραπλασιάζονται από 8 εκατ. σε 41

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

εκατ. ευρώ, ενώ η διοργάνωση του 2025 κατέγραψε αύξηση χορηγικών εσόδων κατά 150% και παγκόσμιο τηλεοπτικό κοινό 412 εκατ. θεατών (UEFA, 2025a· UEFA, 2025b). Ωστόσο, η επίδραση των μεγάλων διοργανώσεων στην οικονομική βιωσιμότητα των εγχώριων πρωταθλημάτων δεν είναι αυτόματη: οι LeFeuvre et al. (2013) διαπίστωσαν ότι ενώ η προσέλευση στην αμερικανική Women's Professional Soccer League σχεδόν διπλασιάστηκε μετά το Παγκόσμιο Κύπελλο 2011, η λίγκα διαλύθηκε στο τέλος της ίδιας σεζόν, καταδεικνύοντας ότι η συγκυριακή ζήτηση δεν επαρκεί για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα.

Συνολικά, η σημερινή οικονομική κατάσταση του ποδοσφαίρου γυναικών χαρακτηρίζεται από ισχυρή αναπτυξιακή δυναμική, αλλά και από άνιση κατανομή πόρων, διαφορετικά επίπεδα βιωσιμότητας και εγγενείς αντιφάσεις μεταξύ εμπορικής μεγέθυνσης και δομικής ισότητας (Bowes & Culvin, 2021· Culvin, 2021· Tjønndal et al., 2024).

1.6. Προβολή στα μέσα ενημέρωσης, διεθνείς διοργανώσεις και κοινωνική αναγνώριση του ποδοσφαίρου γυναικών

1.6.1. Η προβολή ως μηχανισμός κοινωνικής νομιμοποίησης

Η προβολή στα μέσα ενημέρωσης αποτελεί βασικό παράγοντα ανάπτυξης του ποδοσφαίρου γυναικών, καθώς επηρεάζει την αναγνωρισιμότητα των αθλητριών, τη διαμόρφωση προτύπων, την προσέλκυση φιλάθλων και τη δημιουργία εμπορικής αξίας. Η βιβλιογραφία υποστηρίζει ότι η ορατότητα δεν αφορά μόνο την ποσότητα της δημοσιότητας, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται οι γυναίκες αθλήτριες στον δημόσιο λόγο. Η έννοια της «συμβολικής εξαφάνισης» περιγράφει ακριβώς αυτή την υποεκπροσώπηση, κατά την οποία οι γυναίκες παραμένουν περιφερειακές μορφές του αθλητικού πεδίου, ακόμη και όταν η συμμετοχή τους αυξάνεται (Spiliopoulos et al., 2024).

Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, παρατηρείται σταδιακή μεταβολή αυτής της εικόνας. Η αυξανόμενη προβολή του ποδοσφαίρου γυναικών έχει ενισχύσει την κοινωνική αναγνώριση των αθλητριών και έχει συμβάλει στη διαμόρφωση νέων προτύπων για τη συμμετοχή των γυναικών στον αθλητισμό (Ventaja-Cruz et al., 2024· Scott et al., 2025).

1.6.2. Μεγάλες διοργανώσεις, τηλεθέαση και κοινωνική απήχηση

Οι μεγάλες διεθνείς διοργανώσεις υπήρξαν ιστορικά οι κυριότεροι καταλύτες δημοτικότητας για το ποδόσφαιρο γυναικών. Οι επίσημοι διεθνείς αγώνες ξεκίνησαν στην Ευρώπη στις αρχές της δεκαετίας του 1980, ενώ το 1991 η FIFA διοργάνωσε το πρώτο Παγκόσμιο Κύπελλο Γυναικών — σχεδόν 60 χρόνια μετά το αντίστοιχο ανδρικό. Το 1996 ακολούθησε η ένταξη του αθλήματος στο ολυμπιακό πρόγραμμα, με τον αγώνα για το χρυσό μετάλλιο να διεξάγεται μπροστά σε 75.000 θεατές (Scott & Andersson, 2013). Ο τελικός στο Rose Bowl παρακολούθησαν 92.000 θεατές, ενώ το τηλεοπτικό κοινό στις ΗΠΑ ξεπέρασε τα 40 εκατομμύρια — το μεγαλύτερο κοινό για ποδοσφαιρικό αγώνα στην αμερικανική τηλεόραση, συγκρίσιμο με τα νούμερα του World Series και του τελικού του NBA. Αντίστοιχη απήχηση σημειώθηκε στο Παγκόσμιο Κύπελλο 2011 στη Γερμανία, με μέση προσέλευση άνω των 26.000 θεατών ανά αγώνα και τηλεοπτικό κοινό που έφτασε κατά μέσο όρο τα 16 εκατομμύρια θεατές στους αγώνες της διοργανώτριας χώρας — περίπου το ένα πέμπτο του συνολικού πληθυσμού της (FIFA, 2011).

Η ανοδική αυτή τάση επιβεβαιώθηκε με ακόμη μεγαλύτερη ένταση στις πιο πρόσφατες διοργανώσεις. Το Παγκόσμιο Κύπελλο Γυναικών του 2023 στην Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία κατέγραψε περίπου 2 δισ. τηλεθεατές παγκοσμίως — σχεδόν διπλάσιους από το 2019 — ενώ για πρώτη φορά η FIFA πώλησε τα δικαιώματα μετάδοσης ως ανεξάρτητη εμπορική οντότητα, καταδεικνύοντας ότι το άθλημα αντιμετωπίζεται πλέον ως αυτόνομο εμπορικό προϊόν και όχι ως παρακλάδι του ανδρικού ποδοσφαίρου (Beissel et al., 2023· FIFA, 2023). Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το UEFA Women's EURO 2022 αποτέλεσε ορόσημο: ο τελικός στο Wembley συγκέντρωσε 87.192 θεατές — ρεκόρ για οποιονδήποτε τελικό EURO, ανεξαρτήτως φύλου — ενώ η διοργάνωση μεταδόθηκε σε 195 χώρες και η UEFA κατέγραψε αύξηση 289% στην αποτίμηση των δικαιωμάτων μετάδοσης σε σχέση με το προηγούμενο τουρνουά (Tjønndal et al., 2024· UEFA, 2022).

Η θεωρία των ενδιαφερόμενων μερών εξηγεί τη σημασία των μεγάλων τουρνουά για το γυναικείο ποδόσφαιρο από την άποψη της κοινωνικής και εμπορικής προβολής του. Τα Παγκόσμια Κύπελλα, τα Ευρωπαϊκά Πρωταθλήματα και οι Ολυμπιακοί Αγώνες αποτελούν τους κόμβους όπου συγκεντρώνονται τα ενδιαφερόμενα μέρη, ενώ οι διεθνείς ομοσπονδίες,

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

οι τηλεοπτικοί σταθμοί, οι χορηγοί, οι εθνικές ομάδες, οι οπαδοί και τα μέσα ενημέρωσης συμβάλλουν όλοι στη διαμόρφωση της δημόσιας αξίας του αθλήματος.

1.6.3. Από τη συγκυριακή δημοτικότητα στη βιώσιμη ανάπτυξη

Η υψηλή προβολή των μεγάλων διοργανώσεων δεν μετασχηματίζεται αυτόματα σε βιώσιμη ανάπτυξη — ούτε σε εμπορικό ούτε σε μιντιακό επίπεδο. Συνεπώς, η προβολή δεν αποτελεί απλώς ζήτημα επικοινωνίας, αλλά κρίσιμο παράγοντα ανάπτυξης. Οι Pope et al. (2024) διαπίστωσαν ότι η αυξημένη και πιο σεβαστική κάλυψη των Παγκοσμίων Κυπέλλων 2015 και 2019 στην Αγγλία δεν μεταφράστηκε σε σταθερή καθημερινή παρουσία των εγχώριων πρωταθλημάτων στα ΜΜΕ — αναδεικνύοντας ότι η πρόκληση δεν είναι η περιστασιακή προβολή, αλλά η διατήρηση συνεχούς ορατότητας που αντιτίθεται στη λογική της «συμβολικής εξαφάνισης». Το παράδειγμα των ΗΠΑ επιβεβαιώνει την ίδια δυναμική σε επιχειρηματικό επίπεδο: παρά τη μαζική δημοτικότητα που δημιούργησε το Παγκόσμιο Κύπελλο 1999 — αναδεικνύοντας αθλήτριες όπως η Mia Hamm και η Brandi Chastain σε εθνικά πρόσωπα αναφοράς — η WUSA κατέρρευσε μετά από τρεις σεζόν λόγω ανεπαρκών χορηγικών εσόδων (BBC, 2003), ενώ το διάδοχο WPS ανέστειλε τις δραστηριότητές του το 2012 για τους ίδιους δομικούς λόγους. Και στις δύο περιπτώσεις, η ζήτηση υπήρχε, αλλά δεν υποστηριζόταν από σταθερή χρηματοδότηση, μακροπρόθεσμο σχεδιασμό ή διαρκή μιντιακή παρουσία που θα μπορούσε να τη μετατρέψει σε εδραιωμένη φίλαθλη κουλτούρα — εύρημα που συνάδει με τη θέση των LeFeuvre et al. (2013) ότι η συγκυριακή αύξηση ζήτησης δεν επαρκεί χωρίς οργανωμένους μηχανισμούς μετατροπής της σε σταθερά έσοδα και κοινωνική αναγνώριση.

Η κοινωνική αναγνώριση δεν εξαρτάται μόνο από την ποσότητα της προβολής, αλλά και από την ποιότητά της. Οι Petty & Pope (2019), εξετάζοντας την κάλυψη της εθνικής ομάδας της Αγγλίας στο Παγκόσμιο Κύπελλο 2015, διαπίστωσαν ότι η πλειονότητα των φωτογραφιών παρουσίαζε τις παίκτριες σε αγωνιστική δράση και ότι η αθλητική δεξιότητα αποτέλεσε κεντρική θεματική κατηγορία — εύρημα που υποδηλώνει ότι η προβολή μπορεί να λειτουργήσει ως μηχανισμός αναγνώρισης, εφόσον αποφεύγει τη στερεοτυπική παρουσίαση και αναδεικνύει τις αθλήτριες ως αθλητικά πρότυπα υψηλού επιπέδου.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Οι Spiliopoulos et al. (2024), αναλύοντας 2.954 πρωτοσέλιδα από πέντε ελληνικές αθλητικές εφημερίδες για τα έτη 2019 και 2020, διαπίστωσαν ότι μόλις το 2,7% των θεμάτων αφορούσε τον γυναικείο αθλητισμό, ενώ μόνο το 3,5% των φωτογραφιών απεικόνιζε γυναίκες αθλήτριες. Τα ευρήματα αυτά δεν αποτυπώνουν απλώς ποσοτική υστέρηση, αλλά επιβεβαιώνουν την ευρύτερη θεωρητική θέση ότι η υποεκπροσώπηση λειτουργεί ως μηχανισμός περιθωριοποίησης: η συστηματική απουσία των γυναικών αθλητριών από τον δημόσιο αθλητικό λόγο αναπαράγει την αντίληψη ότι η αθλητική τους παρουσία έχει μικρότερη κοινωνική και ειδησεογραφική αξία (Spiliopoulos et al., 2024).

1.7. Διεθνείς καλές πρακτικές και συγκριτικά μοντέλα ανάπτυξης του ποδοσφαίρου γυναικών

1.7.1. Η σημασία των διεθνών καλών πρακτικών για την ελληνική περίπτωση

Η εξέταση διεθνών καλών πρακτικών δεν αποσκοπεί στη μηχανιστική μεταφορά μοντέλων, αλλά στη συγκριτική ανάλυση οργανωτικών λογικών που μπορούν να λειτουργήσουν ως σημεία αναφοράς για τον εντοπισμό δομικών κενών και αναπτυξιακών ευκαιριών στο ελληνικό πλαίσιο. Κάθε χώρα αναπτύσσει το ποδόσφαιρο γυναικών μέσα σε διαφορετικές θεσμικές, οικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες, γεγονός που καθιστά τη συγκριτική ανάλυση αναγκαία, όχι για την αντιγραφή λύσεων, αλλά για τον σχεδιασμό προσαρμοσμένων πολιτικών (Kjær & Agergaard, 2013). Από φεμινιστική σκοπιά, η σημασία των διεθνών βέλτιστων πρακτικών δεν έγκειται μόνο στην οργανωτική τους αποτελεσματικότητα, αλλά και στη δυνατότητά τους να αμφισβητήσουν τα θεσμικά και πολιτισμικά συστήματα που περιορίζουν τη συμμετοχή των γυναικών στον αθλητισμό.

1.7.2. Βασικά μοντέλα ανάπτυξης

Η διεθνής βιβλιογραφία αναδεικνύει τρεις κύριες προσεγγίσεις ανάπτυξης του ποδοσφαίρου γυναικών. Το εκπαιδευτικό-αναπτυξιακό μοντέλο δίνει έμφαση στη σύνδεση του αθλητισμού με την εκπαίδευση και στη δημιουργία ευρείας βάσης συμμετοχής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι Ηνωμένες Πολιτείες, όπου το θεσμικό πλαίσιο του *Title IX* συνέβαλε στην ενίσχυση της συμμετοχής των κοριτσιών, στη δημιουργία οργανωμένων

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

αναπτυξιακών διαδρομών και στη διαμόρφωση σταθερής δεξαμενής ταλέντων (Allison, 2017).

Το αμερικανικό μοντέλο αναδεικνύει τη σημασία της σύνδεσης του ποδοσφαίρου γυναικών με θεσμικές πολιτικές ισότητας στην πρόσβαση στον αθλητισμό. Η εφαρμογή του Title IX το 1972 επέβαλε ίσες ευκαιρίες χρηματοδότησης στα εκπαιδευτικά αθλητικά προγράμματα, δημιουργώντας ευρεία βάση συμμετοχής, συστηματικές διαδρομές ανάπτυξης και σταθερή δεξαμενή ταλέντων που συνέβαλαν στη διεθνή ανταγωνιστικότητα των ΗΠΑ (Allison, 2017). Για την Ελλάδα, όπου ο σχολικός αθλητισμός παραμένει αποσυνδεδεμένος από τις δομές του ελίτ ποδοσφαίρου, το μοντέλο αυτό υπογραμμίζει την αξία της σύνδεσης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με διαδρομές ανάπτυξης ταλέντων σε επίπεδο βάσης (Krech & Weiler, 2022). Το μοντέλο αυτό αναδεικνύει τη σημασία της σύνδεσης της εκπαίδευσης με τις δομές ανάπτυξης του αθλητισμού. Το μοντέλο ρυθμισμένης επαγγελματικοποίησης βασίζεται στον ενεργό ρόλο των ομοσπονδιών μέσω κανονιστικών παρεμβάσεων, συστημάτων αδειοδότησης και ελάχιστων οργανωτικών προτύπων.

Η ραγδαία άνοδος της Women's Super League δεν υπήρξε αποτέλεσμα αγοραίων δυνάμεων, αλλά συντονισμένης θεσμικής παρέμβασης. Αυστηρά πρότυπα αδειοδότησης υποχρέωσαν τους συλλόγους να επενδύσουν σε συμβόλαια πλήρους απασχόλησης, υποδομές και συστήματα ανάπτυξης νέων αθλητριών, βελτιώνοντας σημαντικά την ανταγωνιστικότητα και την εμπορική αξία του πρωταθλήματος (Culvin & Bowes, 2021). Η Αγγλία αντιπροσωπεύει, επομένως, ένα μοντέλο όπου ο επαγγελματισμός προϋποθέτει ρυθμιστική πολιτική βούληση και όχι μόνο εμπορική ζήτηση — μάθημα ιδιαίτερα σχετικό για την Ελλάδα, όπου ελλείπουν ελάχιστα οργανωτικά standards σε επίπεδο συλλόγων και πρωταθλήματος (Norman et al., 2025).

Η περίπτωση της Αγγλίας δείχνει ότι η ανάπτυξη της Women's Super League στηρίχθηκε σε θεσμικές παρεμβάσεις που υποχρέωσαν τους συλλόγους να επενδύσουν σε υποδομές, ανθρώπινο δυναμικό και επαγγελματική οργάνωση, επιταχύνοντας την αγωνιστική και εμπορική ανάπτυξη του πρωταθλήματος (Culvin & Bowes, 2021 · Norman et al., 2025).

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Το μοντέλο εμπορικής ενσωμάτωσης (club-brand model) αναπτύσσεται κυρίως μέσω της ένταξης των γυναικείων ομάδων στη συνολική στρατηγική ισχυρών ποδοσφαιρικών συλλόγων. Η περίπτωση της FC Barcelona Femení δείχνει ότι η αξιοποίηση του εμπορικού σήματος, των εγκαταστάσεων, των ακαδημιών και των μηχανισμών marketing ενός μεγάλου συλλόγου μπορεί να ενισχύσει σημαντικά τόσο την αγωνιστική όσο και την οικονομική ανάπτυξη της γυναικείας ομάδας (Hadwiger et al., 2024).

Η FC Barcelona Femení αντιπροσωπεύει ένα διαφορετικό μοντέλο ανάπτυξης, βασισμένο στην ενσωμάτωση της γυναικείας ομάδας στη συνολική ταυτότητα και στρατηγική ενός μεγάλου συλλόγου. Επενδύσεις σε υποδομές, ακαδημία, αθλητική επιστήμη και branding μετέτρεψαν την ομάδα σε αθλητική και εμπορική επιτυχία, καταδεικνύοντας ότι η σύνδεση με ισχυρά club brands μπορεί να δημιουργήσει σημαντικά οφέλη σε προσέλευση, χορηγίες και προβολή (Hadwiger et al., 2024).

1.7.3. Θεσμικό μοντέλο: οι στρατηγικές FIFA και UEFA

Οι στρατηγικές FIFA και UEFA προσφέρουν ένα πλαίσιο ανάπτυξης που συνδέει τη συμμετοχή στη βάση, την εκπαίδευση προπονητών, την επαγγελματοποίηση και την εμπορική αξιοποίηση σε ενιαίο σχεδιασμό. Για χώρες όπως η Ελλάδα, οι στρατηγικές αυτές μπορούν να λειτουργήσουν ως οδηγός πολιτικής, υπό την προϋπόθεση ότι μεταφράζονται σε συγκεκριμένους εθνικούς στόχους, χρηματοδότηση και μηχανισμούς αξιολόγησης (UEFA, 2024· FIFA, 2024). Η Guyot et al. (2024), μελετώντας την περίπτωση της Ελβετίας — ένα συγκρίσιμο ευρωπαϊκό πλαίσιο — διαπίστωσαν ότι η σταθερή τηλεοπτική κάλυψη σε συνδυασμό με κεντρική χορηγική συμφωνία λειτούργησε ως μηχανισμός θεσμικής και εμπορικής νομιμοποίησης του πρωταθλήματος, αναδεικνύοντας ότι η προβολή δεν είναι μόνο επικοινωνιακό εργαλείο αλλά και δομικό στοιχείο βιωσιμότητας.

Η ολλανδική Vrouwen Eredivisie αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της αποσύνδεσης μεταξύ αθλητικής επιτυχίας και δομικής βιωσιμότητας: παρά την ανάδειξη ταλαντούχων παικτριών και ανταγωνιστικών εθνικών ομάδων, το πρωτάθλημα αντιμετωπίζει χαμηλή προσέλευση, ημιεπαγγελματικές συνθήκες και οικονομική αστάθεια λόγω απουσίας ισχυρών απαιτήσεων αδειοδότησης (Kjaer & Agergaard, 2013).

1.7.4. Συγκριτικά συμπεράσματα για την Ελλάδα

Η συγκριτική ανάλυση υποδεικνύει ότι η ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών δεν βασίζεται σε μία μόνο πολιτική, αλλά στον συνδυασμό διαφορετικών μηχανισμών: ευρείας βάσης συμμετοχής, αποτελεσματικής θεσμικής διακυβέρνησης, οργανωμένης επαγγελματοποίησης, εμπορικής στρατηγικής και σταθερής προβολής. Για την Ελλάδα, η αξιοποίηση της διεθνούς εμπειρίας δεν συνεπάγεται την υιοθέτηση ενός συγκεκριμένου μοντέλου, αλλά τη σύνθεση στοιχείων από διαφορετικές προσεγγίσεις, προσαρμοσμένων στις ιδιαιτερότητες του ελληνικού ποδοσφαιρικού συστήματος. Η διαμόρφωση ενός συνεκτικού εθνικού σχεδίου ανάπτυξης προϋποθέτει τον συνδυασμό θεσμικών μεταρρυθμίσεων, αναπτυξιακών δομών και μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδιασμού, ώστε να αντιμετωπιστούν τα διαρθρωτικά κενά που εξακολουθούν να χαρακτηρίζουν το ελληνικό ποδόσφαιρο γυναικών (Μαλλιωτάκη, 2020).

1.8. Η ελληνική περίπτωση

1.8.1. Ιστορική ανάδυση και θεσμική αναγνώριση

Το ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα δεν εμφανίστηκε ξαφνικά ως οργανωμένο άθλημα, αλλά αναπτύχθηκε σταδιακά μέσα από συλλογικές και τοπικές πρωτοβουλίες, πριν αποκτήσει επίσημη θεσμική αναγνώριση. Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, άρχισαν να σχηματίζονται οι πρώτες γυναικείες ομάδες σε διάφορες περιοχές της χώρας, χωρίς ωστόσο να υπάρχει κάποια κεντρική οργάνωση ή επίσημη αναγνώριση από αρμόδιους φορείς. Κατά τη διάρκεια αυτής της πρώιμης περιόδου, το άθλημα αντιμετωπιζόταν κυρίως ως ψυχαγωγική δραστηριότητα και όχι ως οργανωμένος αθλητισμός (Κωνσταντινίδου, 1995).

Η πρώτη οργανωμένη μορφή πρωταθλήματος καταγράφεται το 1986, με αγώνες που διεξάγονταν με πρωτοβουλία των ίδιων των συλλόγων, χωρίς εποπτεία κεντρικής αρχής (Μαλλιωτάκη, 2020). Το 1988 σημειώθηκε ένα πρώτο βήμα θεσμικής αναγνώρισης, καθώς οι σύλλογοι απέκτησαν επίσημη καταχώρηση και εκδόθηκαν κάρτες εγγραφής παικτριών. Στη συνέχεια, κατά την ποδοσφαιρική σεζόν 1989–1990, η Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία (ΕΠΟ) συγκρότησε ειδική Επιτροπή Γυναικείου Ποδοσφαίρου, επιφορτισμένη

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

με την εποπτεία και τη διοργάνωση του αντίστοιχου πρωταθλήματος (Καραμουλάς, 2019· ero.gr, 2019). Το πρώτο επίσημο πρωτάθλημα διεξήχθη την περίοδο 1990–1991, ενώ δύο χρόνια αργότερα ιδρύθηκε και δεύτερη κατηγορία. Σήμερα, το πρωτάθλημα γυναικών διαρθρώνεται σε τρεις κατηγορίες, από την Α΄ έως και την Γ΄ (ero.gr, 2019).

Παράλληλα με την ανάπτυξη των εσωτερικών πρωταθλημάτων, το 1990 ιδρύθηκε η εθνική ομάδα γυναικών, ενώ επτά χρόνια αργότερα συγκροτήθηκε και η αντίστοιχη ομάδα νέων. Σημαντικό ρόλο στην ευρύτερη αναγνώριση του αθλήματος διαδραμάτισαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες: η υποχρεωτική συμπερίληψη του ποδοσφαίρου γυναικών στους Αγώνες της Ατλάντας (1996) και της Αθήνας (2004) συνέβαλε στην ανάδειξή του σε διεθνές επίπεδο και ενίσχυσε σταδιακά τη συμμετοχή στην Ελλάδα, με αυξανόμενο αριθμό κοριτσιών να εγγράφονται σε ακαδημίες ποδοσφαίρου (Μαλλιωτάκη, 2020).

Παρά την εμφανή αυτή πρόοδο, η Ελλάδα παρέμεινε σε συγκριτικά στάσιμη θέση ως προς την ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες (Bradbury et al., 2011). Η θεσμική αναγνώριση υπήρξε αργή και αποσπασματική, αντανακλώντας τις ευρύτερες κοινωνικές αντιλήψεις που χαρακτήριζαν το ποδόσφαιρο ως κατεξοχήν ανδρική δραστηριότητα (Κωνσταντινίδου, 1995· Χαραχούσου, 2004).

1.8.2. Συμμετοχή, ακαδημίες και πρόσβαση στο άθλημα

Σήμερα, η διάρθρωση του πρωταθλήματος περιλαμβάνει τρεις κατηγορίες. Η Α΄ Εθνική Κατηγορία διεξάγεται σε δύο φάσεις με τη συμμετοχή 14 συλλόγων. Η Β΄ Κατηγορία οργανώνεται σε τέσσερις γεωγραφικούς ομίλους, με εννέα ομάδες η καθεμία, ενώ η Γ΄ Κατηγορία αποτελείται από οκτώ περιφερειακούς ομίλους των πέντε ομάδων (ero.gr, 2019). Από την περίοδο 2025–2026, κάθε ομάδα της Α΄ Εθνικής υποχρεούται να διαθέτει τμήμα υποδομής Κ-17, ενώ οι σύλλογοι που διεκδικούν άδεια συμμετοχής στο UEFA Women's Champions League οφείλουν να διαθέτουν τουλάχιστον δύο αναπτυξιακά τμήματα (Ενωση Σωματείων Ποδοσφαίρου Γυναικών, 2025).

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Κατά τη σεζόν 2018–2019, στις ελληνικές διοργανώσεις συμμετείχαν συνολικά 87 ομάδες: 11 στην Α΄ Κατηγορία, 28 στη Β΄ και 48 στη Γ΄. Πριν από την πανδημία COVID-19, ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων γυναικών ποδοσφαιριστριών ανερχόταν σε περίπου 8.000, εκ των οποίων περίπου 2.000 αγωνίζονταν σε επίσημα πρωταθλήματα και άλλες 2.000 ήταν κάτω των 18 ετών. Αναλογικά, οι γυναίκες ποδοσφαιρίστριες αντιπροσώπευαν μόλις το 1,87% του συνόλου των εγγεγραμμένων ποδοσφαιριστών στη χώρα. Επιπλέον, μόνο 100 γυναίκες κατείχαν άδεια προπονήτριας, αντιπροσωπεύοντας το 2,68% του συνόλου των αδειούχων προπονητών, ενώ 31 γυναίκες διαιτητές δραστηριοποιούνταν στα εθνικά πρωταθλήματα, αντιστοιχώντας στο 8,7% του συνόλου (epo.gr, 2019).

Ο αριθμός των ενεργών ομάδων αυξάνεται σταθερά, καθώς η ίδρυση νέων συλλόγων υπερτερεί της διάλυσης παλαιών (Καραμουλάς, 2019). Ωστόσο, η οργανωτική αυτή ανάπτυξη συνοδεύεται από αξιοσημείωτη αστάθεια: επτά σύλλογοι που έχουν κατακτήσει τον ελληνικό τίτλο — μεταξύ των οποίων η Ιλιούπολη Θεσσαλονίκης, η Δόξα Πειραιά και οι Αμαζόνες Δράμας — έχουν παύσει να υφίστανται, κυρίως λόγω οικονομικών δυσκολιών. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει ότι η ανάπτυξη του αθλήματος παραμένει ευάλωτη και δεν στηρίζεται σε σταθερές δομικές βάσεις.

Τα τελευταία χρόνια, η ΕΠΟ έχει αναλάβει σειρά πρωτοβουλιών για την ενίσχυση του ποδοσφαίρου γυναικών, μεταξύ των οποίων η υλοποίηση του FIFA Women's Football Campaign, η συμμετοχή στο UEFA Women's League Development και η διαμόρφωση πολιτικών για τις εθνικές ομάδες γυναικών (ΕΠΟ, χ.χ.-a· χ.χ.-b· χ.χ.-c). Οι πρωτοβουλίες αυτές εστιάζουν σε τομείς όπως η συμμετοχή κοριτσιών, η ανάπτυξη ακαδημιών, η εκπαίδευση προπονητών και η βελτίωση των διοργανώσεων. Ωστόσο, παραμένει αναγκαίο να αξιολογηθεί αν συνοδεύονται από σταθερή χρηματοδότηση, μηχανισμούς παρακολούθησης και μετρήσιμα αποτελέσματα, καθώς η ύπαρξη θεσμικών πρωτοβουλιών δεν συνεπάγεται αυτομάτως αποτελεσματική εφαρμογή τους (Bandyopadhyay, 2026).

Τα επιτυχημένα διεθνή παραδείγματα ανάπτυξης του γυναικείου ποδοσφαίρου βασίζονται σε μακροπρόθεσμα εθνικά σχέδια δράσης που συνδέουν τον σχολικό αθλητισμό, τις ακαδημίες, την εκπαίδευση προπονητών και τις διαδρομές προς την ελίτ. Στην Ελλάδα, ένα τέτοιο ολοκληρωμένο εθνικό στρατηγικό σχέδιο αφιερωμένο αποκλειστικά στο ποδόσφαιρο γυναικών απουσιάζει (Bandyopadhyay, 2026). Διεθνή προγράμματα όπως το FIFA Women's

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Football Campaign, το οποίο εστιάζει σε σχολεία, γειτονιές και μικρές ηλικίες με δωρεάν συμμετοχή, και το UEFA Women's League Development, που καλύπτει την εκπαίδευση προπονητών, τη σύνδεση συλλόγων με τοπικές ομοσπονδίες και την προβολή του αθλήματος, εφαρμόζονται στην Ελλάδα μόνο αποσπασματικά (ΕΠΟ, χ.χ.-b· χ.χ.-c).

Ωστόσο, από την περίοδο 2025–2026 καταγράφονται πρώτα θεσμικά βήματα προς τη δημιουργία οργανωμένων αναπτυξιακών διαδρομών. Συγκεκριμένα, κάθε ομάδα της Α΄ Εθνικής Κατηγορίας υποχρεούται πλέον να διαθέτει τμήμα υποδομής Κ-17, ενώ οι σύλλογοι που διεκδικούν άδεια συμμετοχής στο UEFA Women's Champions League οφείλουν να διαθέτουν τουλάχιστον δύο αναπτυξιακά τμήματα (Ενωση Σωματείων Ποδοσφαίρου Γυναικών, 2025). Οι εξελίξεις αυτές αντιπροσωπεύουν μια σημαντική θεσμική μεταβολή, καθώς για πρώτη φορά η ανάπτυξη νέων αθλητριών καθίσταται τυπική υποχρέωση και όχι προαιρετική επιλογή των συλλόγων. Παραμένει όμως αναγκαίο να αξιολογηθεί η πρακτική εφαρμογή των υποχρεώσεων αυτών: πόσοι σύλλογοι λειτουργούν πράγματι τις ακαδημίες, ποια είναι η ποιότητα της προπόνησης που παρέχεται και σε ποιο βαθμό υπάρχει ουσιαστική μετάβαση από τις ακαδημίες στις γυναικείες ομάδες.

Η μακροπρόθεσμη ανάπτυξη παρεμποδίζεται επιπλέον από την περιορισμένη θεσμική αυτονομία του γυναικείου ποδοσφαίρου εντός της συνολικής δομής διακυβέρνησης της ΕΠΟ και από τη χαμηλή προτεραιότητα που αποδίδεται στο άθλημα σε σχέση με το ανδρικό ποδόσφαιρο (Beissel et al., 2023). Χαρακτηριστικά παραδείγματα θεσμικής υστέρησης αποτελούν η απουσία οργανωμένων ακαδημιών σε μεγάλο αριθμό συλλόγων, η έλλειψη γυναικείων τμημάτων στους περισσότερους επαγγελματικούς συλλόγους και η χαμηλή εκπροσώπηση γυναικών σε διοικητικές θέσεις (Kalliovaara, 2024).

Στο ελληνικό πλαίσιο, η συμμετοχή μεγάλων συλλόγων αποτελεί ταυτόχρονα ευκαιρία και πιθανό κίνδυνο. Ως ευκαιρία, μπορεί να προσφέρει πόρους, εγκαταστάσεις και προβολή που οι ανεξάρτητοι σύλλογοι δεν μπορούν να εξασφαλίσουν. Ως κίνδυνος, ενισχύει την εξάρτηση του γυναικείου ποδοσφαίρου από τις προτεραιότητες και τις αποφάσεις των ανδρικών τμημάτων, χωρίς εγγύηση σταθερής στήριξης. Το ερώτημα που παραμένει ανοιχτό είναι πώς λειτουργούν πρακτικά τα γυναικεία τμήματα των μεγάλων ελληνικών συλλόγων: ποιοι πόροι διατίθενται, ποια είναι η βαθμίδα θεσμικής αυτονομίας τους και σε ποιο βαθμό η ένταξή τους μεταφράζεται σε ουσιαστική ανάπτυξη του αθλήματος.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Επιπλέον, η κατανομή των ομάδων δεν είναι ομοιόμορφη, με εμφανή συγκέντρωση συλλόγων στα μεγάλα αστικά κέντρα και περιορισμένη παρουσία σε απομακρυσμένες περιοχές και νησιά. Ιστορικά, ομάδες της Βόρειας Ελλάδας έχουν κυριαρχήσει στο πρωτάθλημα, με 22 συνολικά τίτλους έναντι 8 ομάδων από την Αττική, εκ των οποίων οι 14 ανήκουν στον ΠΑΟΚ (epo.gr, 2019). Το εύρημα αυτό αποτυπώνει τη γεωγραφική διασπορά της αγωνιστικής ανάπτυξης, χωρίς να επιτρέπει ασφαλή συμπεράσματα για τα αίτια της.

Η Γ' Κατηγορία οργανώνεται περιφερειακά σε οκτώ γεωγραφικούς ομίλους, γεγονός που αντανακλά την ανάγκη διαχείρισης των αποστάσεων σε μια χώρα με έντονη γεωγραφική διασπορά. Ωστόσο, ακόμη και αυτή η οργανωτική πρόβλεψη δεν επαρκεί για να αντιμετωπίσει το κόστος συμμετοχής, ιδίως για ομάδες που εδρεύουν σε νησιά ή απομακρυσμένες περιοχές. Χαρακτηριστικά, η Γεωργοπούλου (2025) περιγράφει περίπτωση ομάδας της Β' Εθνικής που αναγκάστηκε να μεταβεί σε νησί χωρίς πούλμαν, λόγω αδυναμίας κάλυψης του κόστους μετακίνησης. Το παράδειγμα αυτό, αν και αφορά συγκεκριμένη ομάδα και δεν μπορεί να γενικευθεί, αποτελεί ενδεικτική ένδειξη των πρακτικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν σύλλογοι με περιορισμένους πόρους.

Το ζήτημα του κόστους δεν περιορίζεται στις μετακινήσεις των ομάδων. Συνδέεται ευρύτερα με την οικονομική δυνατότητα συμμετοχής των ίδιων των αθλητριών, ιδίως σε περιοχές όπου δεν υπάρχουν κοντινοί σύλλογοι και οι μετακινήσεις για προπονήσεις και αγώνες συνεπάγονται σημαντικό χρονικό και οικονομικό κόστος. Η γεωγραφική ανισότητα λειτουργεί έτσι ως πολλαπλασιαστής των υφιστάμενων οικονομικών εμποδίων, περιορίζοντας de facto τη συμμετοχή σε κορίτσια και γυναίκες που διαμένουν σε αστικά κέντρα με επαρκή αθλητική υποδομή.

1.8.3. Επαγγελματοποίηση και εργασιακές συνθήκες των παικτριών

Παρά τη σταδιακή αύξηση της ανταγωνιστικότητας, το ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα παραμένει κατά κύριο λόγο ερασιτεχνικό ή ημιεπαγγελματικό. Σε αντίθεση με χώρες όπως η Αγγλία, η Ισπανία ή η Γερμανία, όπου η επαγγελματοποίηση στηρίχθηκε σε στρατηγικές επενδύσεις των ομοσπονδιών και μεγάλων συλλόγων, στην Ελλάδα η διαδικασία αυτή

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

παραμένει αποσπασματική και βασίζεται κυρίως σε μεμονωμένες πρωτοβουλίες συλλόγων (Scott & Andersson, 2013). Η ΕΠΟ δεν αναγνωρίζει ακόμη το επαγγελματικό ποδόσφαιρο γυναικών στο εσωτερικό δίκαιο, με αποτέλεσμα οι ποδοσφαιρίστριες να θεωρούνται τυπικά ερασιτέχνιδες, τα σωματεία να μη λειτουργούν ως εργοδότες με πλήρη εργασιακή έννοια και τα συμβόλαια να μην εξασφαλίζουν τις εργασιακές εγγυήσεις που προβλέπει η εργατική νομοθεσία.

Η απουσία επαγγελματικής κατοχύρωσης αντανακλάται άμεσα στις συνθήκες που βιώνουν οι αθλήτριες. Η πλειονότητα αναγκάζεται να συνδυάζει την προπόνηση και τους αγώνες με εργασία ή σπουδές, καθώς το εισόδημα από το ποδόσφαιρο δεν επαρκεί για αποκλειστική αθλητική απασχόληση. Σύμφωνα με την έρευνα των Ierax Analytix και ETERON (2023), το 37% των παικτριών έχει σκεφτεί να εγκαταλείψει το άθλημα λόγω έλλειψης αμοιβής, το 62% των ενήλικων αθλητριών δηλώνει ότι η εργασία δυσχεραίνει σημαντικά τη συμμετοχή του στο ποδόσφαιρο, ενώ το 79% θεωρεί ότι το φύλο περιορίζει τις επαγγελματικές του προοπτικές. Αν και τα ευρήματα αυτά δεν μπορούν να γενικευθούν λόγω των περιορισμών του δείγματος, παρέχουν σημαντικές ενδείξεις για τις συνθήκες που αντιμετωπίζουν οι Ελληνίδες ποδοσφαιρίστριες.

Οι αδυναμίες αυτές έγιναν ιδιαίτερα εμφανείς κατά την περίοδο της πανδημίας COVID-19. Η αναστολή των πρωταθλημάτων ανέδειξε την έλλειψη εργασιακής κατοχύρωσης και τη μεγάλη οικονομική ευαλωτότητα τόσο των αθλητριών όσο και των συλλόγων. Πολλές παίκτριες, χωρίς επαγγελματικά συμβόλαια ή ασφαλιστική κάλυψη, βρέθηκαν χωρίς ουσιαστική προστασία, ενώ αρκετές αποχώρησαν από το άθλημα. Παράλληλα, η περιορισμένη οικονομική ενίσχυση είχε ως αποτέλεσμα να αντέξουν ευκολότερα κυρίως τα γυναικεία τμήματα που υποστηρίζονταν από μεγάλους ανδρικούς συλλόγους, γεγονός που ανέδειξε τις άνισες δυνατότητες επιβίωσης των σωματείων. Η μεταγενέστερη αύξηση της οικονομικής στήριξης από την ΕΠΟ λειτούργησε περισσότερο ως αντίδραση στις συνέπειες της κρίσης παρά ως αποτέλεσμα προϋπάρχοντος στρατηγικού σχεδιασμού (Σερέτης, 2022).

Παράλληλα, πολλοί σύλλογοι εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν περιορισμένη χρηματοδότηση και ελλείψεις σε εγκαταστάσεις, ιατρική και επιστημονική υποστήριξη, διοικητική οργάνωση και υπηρεσίες αθλητικής επιστήμης, στοιχεία που περιορίζουν τόσο την αγωνιστική όσο και την εμπορική ανάπτυξη του αθλήματος (Bandyopadhyay, 2026). Η ελληνική περίπτωση αναδεικνύει έτσι μια χαρακτηριστική αντίφαση: ενώ από τις αθλήτριες

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

αναμένεται επαγγελματική αφοσίωση και υψηλή αγωνιστική απόδοση, οι θεσμικές και εργασιακές προϋποθέσεις που θα στήριζαν μια πραγματική διαδικασία επαγγελματοποίησης παραμένουν ανεπαρκώς ανεπτυγμένες.

1.8.4. Μητρότητα, εργασιακή προστασία και παραμονή στο άθλημα

Στο ελληνικό ποδόσφαιρο γυναικών, η μητρότητα αποτελεί ένα από τα πλέον αδιερεύνητα, αλλά και αποκαλυπτικά, κριτήρια αξιολόγησης της ποιότητας της επαγγελματοποίησης. Ο Καραμουλάς (2019), εξετάζοντας παίκτριες της Α΄ Εθνικής, επισημαίνει ότι η παραμονή στο άθλημα υψηλού επιπέδου είναι δύσκολα συμβατή με τη δημιουργία οικογένειας, ιδίως όταν απουσιάζουν σταθερές αμοιβές, ασφάλιση και επαγγελματικές προοπτικές. Η διαπίστωση αυτή δεν αφορά μεμονωμένες περιπτώσεις, αλλά αντανακλά δομικές συνθήκες που χαρακτηρίζουν το σύνολο του αθλήματος στη χώρα.

Η ΕΠΟ έχει τυπικά υιοθετήσει το κανονιστικό πλαίσιο της FIFA για την προστασία μητρότητας, το οποίο προβλέπει ελάχιστη άδεια δεκατεσσάρων εβδομάδων με αποδοχές, προστασία από καταγγελία συμβολαίου και υποχρέωση επανένταξης μετά την επιστροφή (FIFA, 2020). Ωστόσο, στην ελληνική πραγματικότητα το πλαίσιο αυτό παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανεφάρμοστο. Εφόσον οι παίκτριες δεν διαθέτουν κατά κανόνα επαγγελματικά συμβόλαια και τα σωματεία δεν λειτουργούν ως εργοδότες με πλήρη εργασιακή έννοια, οι διεθνείς εγγυήσεις στερούνται πρακτικού πεδίου εφαρμογής. Το ερώτημα δεν είναι μόνο αν υφίσταται ο κανόνας, αλλά αν οι δομικές συνθήκες του ελληνικού ποδοσφαίρου επιτρέπουν την εφαρμογή του.

Στο ελληνικό πλαίσιο, όπου δεν υπάρχουν ούτε τα βασικά εργασιακά εχέγγρα που παρατηρούνται σε πιο ανεπτυγμένα πρωταθλήματα, η κατάσταση αναμένεται να είναι ακόμη πιο δυσχερής. Οι Culvin και Bowes (2021) υποστηρίζουν ότι το επαγγελματικό ποδόσφαιρο γυναικών αναπτύχθηκε σε δομές αρχικά σχεδιασμένες γύρω από την ανδρική αθλητική εμπειρία, με αποτέλεσμα ανάγκες όπως η εγκυμοσύνη, η άδεια μητρότητας και η επιστροφή στον αγωνιστικό χώρο να παραμένουν θεσμικά αόρατες· η παρατήρηση αυτή έχει ιδιαίτερη

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

συνάφεια με την ελληνική περίπτωση, όπου η θεσμική αορατότητα δεν αποτελεί εξαίρεση αλλά κανόνα.

Το ζήτημα της μητρότητας στο ελληνικό ποδόσφαιρο γυναικών παραμένει ανεπαρκώς διερευνημένο: δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για το αν και πώς παίκτριες έχουν κάνει χρήση προστασίας μητρότητας, για τον τρόπο αντιμετώπισής τους από τους συλλόγους ή για την ύπαρξη πρακτικής υποστήριξης επιστροφής. Το κενό αυτό συνιστά ένα από τα κεντρικά ερευνητικά ζητήματα που καλείται να φωτίσει η παρούσα εργασία

1.8.5. Τηλεοπτική κάλυψη

Η προβολή του ποδοσφαίρου γυναικών στα ελληνικά μέσα ενημέρωσης παραμένει από τις πλέον χαρακτηριστικές εκφάνσεις της θεσμικής υποτίμησης του αθλήματος. Η τηλεοπτική κάλυψη υπήρξε ιστορικά ελάχιστη, οι χορηγικές συμφωνίες λίγες και η εμπορική αξιοποίηση των πρωταθλημάτων περιορισμένη, με αποτέλεσμα τα έσοδα των συλλόγων να παραμένουν σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα. Όποιες μεταδόσεις πραγματοποιούνταν γίνονταν κατά κανόνα αποσπασματικά, με πρωτοβουλία των ίδιων των ομάδων, εξωτερικών συνεργατών ή φιλάθλων, και περιορίζονταν συνήθως σε κρίσιμους αγώνες, χωρίς συστηματική οργάνωση ή θεσμική κάλυψη. Η απουσία αυτή δεν αποτελεί απλώς οικονομικό πρόβλημα, αλλά και ζήτημα κοινωνικής νομιμοποίησης: η χαμηλή προβολή εμποδίζει την ανάδειξη προτύπων για τα νεαρά κορίτσια, μειώνει το εμπορικό δυναμικό του αθλήματος και διαιωνίζει τα έμφυλα στερεότυπα στον αθλητισμό (Kakavas, 2025).

Από την περίοδο 2024–2025, το περιφερειακό κανάλι Action 24 ανέλαβε τη μετάδοση ενός αγώνα ανά αγωνιστική της Women's Football League, ξεκινώντας με το ντέρμπι ΑΕΚ–Παναθηναϊκός (e-tetradio.gr, 2024). Η πρακτική αυτή συνεχίστηκε και εντάχθηκε από τη σεζόν 2025–2026, όταν η ΕΡΤ απέκτησε τα αποκλειστικά τηλεοπτικά δικαιώματα του πρωταθλήματος Α΄ Εθνικής για την τριετία 2025–2028, με ζωντανή μετάδοση ενός αγώνα ανά αγωνιστική από τη σεζόν που εκκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2025, καθώς και κάλυψη της Εθνικής Ομάδας στο Nations League και στα προκριματικά του Παγκοσμίου Κυπέλλου (ertnews.gr, 2025). Παράλληλα, η προκήρυξη της Α΄ Εθνικής εισάγει υποχρεωτικό live

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

streaming αγώνων στο YouTube, κεντρική διαχείριση τηλεοπτικών και εμπορικών δικαιωμάτων, media days, fan activations, υποχρεωτικές συνεντεύξεις παικτριών και χορηγία του ΟΠΑΠ (Ένωση Σωματείων Ποδοσφαίρου Γυναικών, 2025). Το σύνολο των εξελίξεων αυτών αποτυπώνει μια σαφή μετάβαση από την αποσπασματική και ανεπίσημη κάλυψη του παρελθόντος σε μια πιο οργανωμένη και θεσμοποιημένη προβολή του αθλήματος.

1.8.6. Υγεία, ασφάλεια και υποστήριξη

Ένα από τα βασικά κριτήρια αξιολόγησης της ποιότητας ενός αθλητικού περιβάλλοντος είναι το επίπεδο υποστήριξης που παρέχεται στις αθλήτριες σε θέματα υγείας και ασφάλειας. Στο ελληνικό ποδόσφαιρο γυναικών, οι προκηρύξεις των πρωταθλημάτων προβλέπουν ορισμένες βασικές απαιτήσεις για τη διεξαγωγή των αγώνων: παρουσία γιατρού, διαθεσιμότητα απινιδωτή και φορείου, κατοχή Κάρτας Υγείας Αθλητή από τις παίκτριες και παρουσία κατάλληλα εκπαιδευμένου προσωπικού (Ένωση Σωματείων Ποδοσφαίρου Γυναικών, 2025· ΕΠΟ, 2025). Οι προβλέψεις αυτές διασφαλίζουν ένα ελάχιστο επίπεδο ασφάλειας κατά τη διεξαγωγή των αγώνων, αποτελώντας θεσμική αναγκαιότητα για κάθε οργανωμένο αθλητικό πρωτάθλημα.

Ωστόσο, οι τυπικές αυτές απαιτήσεις δεν αποτυπώνουν την ολοκληρωμένη εικόνα της υποστήριξης που λαμβάνουν οι αθλήτριες σε καθημερινή βάση. Η παρουσία γιατρού σε αγώνα δεν συνεπάγεται ότι οι σύλλογοι διαθέτουν σταθερή φυσικοθεραπευτική, ψυχολογική ή γυναικολογική υποστήριξη στο πλαίσιο της εβδομαδιαίας προπόνησης. Η Γεωργοπούλου (2025) επισημαίνει ότι σε ορισμένες ομάδες η φυσικοθεραπευτική υποστήριξη είναι ανεπαρκής, ενώ η πρόσβαση σε εξειδικευμένες υπηρεσίες αθλητικής επιστήμης παραμένει περιορισμένη. Παράλληλα, η έρευνα των Ramagole et al. (2025) αναδεικνύει ότι ζητήματα γυναικολογικής υγείας, όπως οι διαταραχές του έμμηνου κύκλου, παραμένουν συχνά αδιερεύνητα και χωρίς συστηματική ιατρική παρακολούθηση στο επαγγελματικό ποδόσφαιρο γυναικών, γεγονός που αναμένεται να είναι ακόμη πιο έντονο σε πλαίσια με περιορισμένους πόρους όπως το ελληνικό.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Το χάσμα μεταξύ των τυπικών απαιτήσεων ασφάλειας αγώνα και της ολοκληρωμένης υποστήριξης της αθλήτριας αποτελεί ένα από τα δομικά χαρακτηριστικά του ελληνικού ποδοσφαίρου γυναικών. Η χαρτογράφηση του πραγματικού επιπέδου υποστήριξης που λαμβάνουν οι παίκτριες σε επίπεδο συλλόγων — ιατρικής, φυσικοθεραπευτικής, ψυχολογικής και γυναικολογικής — συνιστά ερευνητικό κενό που η παρούσα εργασία καλείται να διερευνήσει.

1.8.7. Σεξισμός και έμφυλες διακρίσεις

Η επιλογή της ορολογίας με την οποία περιγράφεται το άθλημα δεν αποτελεί απλώς γλωσσική λεπτομέρεια. Ο όρος «ποδόσφαιρο γυναικών» αντί του «γυναικείο ποδόσφαιρο» συνδέεται με την προσπάθεια παρουσίας του αθλήματος ως ισότιμης μορφής ποδοσφαίρου και όχι ως δευτερεύουσας ή διαφοροποιημένης εκδοχής του ανδρικού. Όπως επισημαίνει η Τσενέ (2025) σε ανάλυση που δημοσιεύτηκε από το ερευνητικό ινστιτούτο ETERON, η ορολογική αυτή διάκριση αντανακλά ευρύτερες κοινωνικές και θεσμικές στάσεις απέναντι στο άθλημα και στις γυναίκες που το ασκούν.

Στην ελληνική κοινωνία, το ποδόσφαιρο εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται κατά κύριο λόγο ως δραστηριότητα που κυριαρχείται από άνδρες. Αυτή η αντίληψη επηρεάζει άμεσα τη χρηματοδότηση, τη δημοσιότητα και τη συμμετοχή των κοριτσιών στις ακαδημίες, ενώ οδηγεί στη συστηματική υποεκπροσώπηση των γυναικών τόσο στον αγωνιστικό χώρο όσο και στη θεσμική ιεραρχία του αθλήματος (Χαραχούσου, 2004· Καμπερίδου, 2008). Χαρακτηριστικά, η σπανιότητα γυναικών σε διοικητικές θέσεις και ο περιορισμένος αριθμός γυναικών προπονητριών αποτελούν ενδείξεις ότι οι έμφυλες ανισότητες δεν περιορίζονται στον αγωνιστικό χώρο, αλλά διαπερνούν ολόκληρη τη δομή του αθλήματος (Kalliovaara, 2024).

Ωστόσο, η εικόνα δεν είναι ομοιογενής. Σε ορισμένες κοινότητες και περιοχές παρατηρείται αυξανόμενη αποδοχή και ενεργή προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στο ποδόσφαιρο (Pfister & Sisjord, 2013), γεγονός που υποδηλώνει ότι οι κοινωνικές αντιλήψεις βρίσκονται σε μεταβατική φάση, χωρίς ωστόσο να έχουν μετασχηματιστεί συστηματικά σε θεσμική αλλαγή.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Πέραν των θεσμικών και οργανωτικών διαστάσεων, η κατανόηση του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα απαιτεί την εξέταση της καθημερινής εμπειρίας των ίδιων των παικτριών. Η Γεωργοπούλου (2025), σε ποιοτική έρευνα σε γυναικείες ποδοσφαιρικές κοινότητες της Δυτικής Αττικής, αναδεικνύει ένα περιβάλλον χαρακτηριζόμενο από περιορισμένους πόρους, ανεπαρκή φυσικοθεραπευτική υποστήριξη και σημαντικές δυσκολίες μετακίνησης. Χαρακτηριστικά, σε ορισμένες περιπτώσεις τα έξοδα λειτουργίας καλύπτονταν μέσω δωρεών, αναδεικνύοντας την οικονομική ευαλωτότητα που χαρακτηρίζει σημαντικό μέρος των συλλόγων. Τα ευρήματα αυτά αφορούν συγκεκριμένο γεωγραφικό και οργανωτικό πλαίσιο και δεν μπορούν να γενικευθούν, αποτελούν όμως ενδεικτική αποτύπωση συνθηκών που εντοπίζονται και σε άλλες έρευνες.

Εξίσου σημαντική είναι η διάσταση του σεξισμού και των έμφυλων εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι αθλήτριες. Σύμφωνα με την έρευνα των Ierax Analytix και ETERON (2023), το 43% των παικτριών έχει δεχθεί αρνητικές αντιδράσεις από το κοντινό του περιβάλλον λόγω της ενασχόλησής του με το ποδόσφαιρο, ενώ το ποσοστό αυτό ανέρχεται στο 51% για τις αθλήτριες κάτω των 18 ετών. Επιπλέον, το 62% των συμμετεχουσών δήλωσε ότι έχει δεχθεί σεξιστική συμπεριφορά στο πλαίσιο του αθλήματος, ενώ το 23% των ενήλικων παικτριών έχει σκεφτεί να εγκαταλείψει το ποδόσφαιρο εξαιτίας αυτής. Τα ευρήματα αυτά, αν και προέρχονται από έρευνα περιορισμένης γενικευσιμότητας ως προς το δείγμα, παρέχουν ενδεικτικά στοιχεία για την έκταση του φαινομένου στο ελληνικό πλαίσιο.

Η Γεωργοπούλου (2025) επισημαίνει επίσης ότι οι παίκτριες αντιμετωπίζουν συχνά αμφισβήτηση των τεχνικών τους ικανοτήτων, σεξιστικά σχόλια εντός και εκτός γηπέδου, καθώς και πίεση για συμμόρφωση με στερεοτυπικά πρότυπα θηλυκότητας, ιδίως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι εμπειρίες αυτές δεν αποτελούν μεμονωμένα περιστατικά, αλλά εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο έμφυλων ανισοτήτων που διαπερνούν τη δομή του αθλήματος και επηρεάζουν τόσο την παραμονή των αθλητριών όσο και τις δυνατότητες ανάπτυξής τους. Η απουσία οργανωμένων μηχανισμών καταγγελίας και εκπροσώπησης των παικτριών εντός των συλλόγων και της ομοσπονδίας αντανάκλα τις διαρθρωτικές ανεπάρκειες του συστήματος (Kakavas, 2025).

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

1.8.8. Ο ρόλος του ΠΣΑΠΠ στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών Ποδοσφαιριστριών (ΠΣΑΠΠ) αποτελεί σήμερα τον σημαντικότερο φορέα συλλογικής εκπροσώπησης των ποδοσφαιριστριών στην Ελλάδα. Η ένταξη των γυναικών στον Σύνδεσμο από την αγωνιστική περίοδο 2021–2022 σηματοδότησε μια ουσιαστική θεσμική εξέλιξη, καθώς για πρώτη φορά δημιουργήθηκε ένας οργανωμένος μηχανισμός εκπροσώπησης των αθλητριών ανεξάρτητα από το εάν αγωνίζονται με επαγγελματικό ή ερασιτεχνικό καθεστώς (ΠΣΑΠΠ, 2021· ΠΣΑΠΠ, χ.χ.-α). Η επιλογή αυτή αντανακλά την ιδιαιτερότητα του ελληνικού ποδοσφαίρου γυναικών, όπου η απουσία επίσημου επαγγελματικού πρωταθλήματος δεν αναιρεί την ύπαρξη πραγματικών εργασιακών σχέσεων και αντίστοιχων αναγκών προστασίας.

Η δράση του ΠΣΑΠΠ εκτείνεται σε τέσσερις βασικούς άξονες: τη θεσμική εκπροσώπηση, τη νομική υποστήριξη, την προστασία της υγείας και την ενίσχυση της δημόσιας παρουσίας του ποδοσφαίρου γυναικών. Σε επίπεδο εκπροσώπησης, η συμμετοχή διεθνών ποδοσφαιριστριών στα όργανα διοίκησης και η δημιουργία θέσης Υπεύθυνης Ανάπτυξης Ποδοσφαίρου Γυναικών αποτυπώνουν μια σταδιακή ενσωμάτωση της γυναικείας φωνής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων (ΠΣΑΠΠ, 2023· ΠΣΑΠΠ, 2026).

Παράλληλα, ο Σύνδεσμος επιχειρεί να καλύψει πρακτικά κενά προστασίας που εξακολουθούν να χαρακτηρίζουν το ελληνικό ποδόσφαιρο γυναικών. Η παροχή ασφαλιστικής και ψυχολογικής υποστήριξης, καθώς και οι παρεμβάσεις για τη βελτίωση των συνθηκών ασφάλειας στους αγώνες, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα δράσεων που υπερβαίνουν τον παραδοσιακό συνδικαλιστικό ρόλο και ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες των αθλητριών (ΠΣΑΠΠ, χ.χ.-β· ΠΣΑΠΠ, 2024a· ΠΣΑΠΠ, 2024b).

Στο επίπεδο της ενημέρωσης και της εκπροσώπησης, τον Φεβρουάριο του 2023 πραγματοποιήθηκε η πρώτη επίσημη συνάντηση αντιπροσωπείας του ΠΣΑΠΠ με την Εθνική Ομάδα Γυναικών, στο πλαίσιο της οποίας συζητήθηκαν εργασιακά δικαιώματα, παροχές προς τα μέλη και οι κανονισμοί της FIFA για εγκυμοσύνη και μητρότητα (ΠΣΑΠΠ, 2023). Παράλληλα, δύο διεθνείς παίκτριες συμμετέχουν στο Διοικητικό Συμβούλιο του Συνδέσμου, ενώ στο νέο Δ.Σ. της περιόδου 2026–2030 προβλέπεται θέση Υπεύθυνης Ανάπτυξης

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Ποδοσφαίρου Γυναικών (ΠΣΑΠΠ, 2026), γεγονός που υποδηλώνει σταδιακή θεσμοποίηση της παρουσίας των παικτριών στη διοίκηση του φορέα.

Τον Νοέμβριο του 2024 ανακοίνωσε συμφωνία με την Interamerican για προαιρετική ιδιωτική ασφαλιστική κάλυψη των ποδοσφαιριστριών-μελών, καλύπτοντας ο Σύνδεσμος πλέον του 50% του κόστους (ΠΣΑΠΠ, 2024a). Η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί παρέμβαση σε ένα αναγνωρισμένο κενό προστασίας: ο προαιρετικός και χρονικά περιορισμένος χαρακτήρας της, ωστόσο, δεν υποκαθιστά ένα καθολικό σύστημα ασφαλιστικής κάλυψης. Επιπλέον, ο ΠΣΑΠΠ παρέχει στα μέλη του υπηρεσία ψυχολογικής υποστήριξης με ατομικές συνεδρίες, καλύπτοντας ζητήματα άγχους, τραυματισμών, αθλητικής επίδοσης και μετάβασης μετά τη λήξη της καριέρας (ΠΣΑΠΠ, χ.χ.-β).

Στο πεδίο της ασφάλειας, τον Δεκέμβριο του 2024 ο ΠΣΑΠΠ ζήτησε την υποχρεωτική παρουσία ασθενοφόρου στους αγώνες της Women's Super League, έπειτα από περιστατικό στον αγώνα ΠΑΟΚ–Κηφισιά κατά τον οποίο το ασθενοφόρο έφτασε 25 λεπτά μετά τον τραυματισμό παίκτριας (ΠΣΑΠΠ, 2024b). Το αίτημα παραμένει ουσιαστικό, καθώς η προκήρυξη της Α΄ Εθνικής 2025–2026 προβλέπει παρουσία γιατρού, απινιδωτή και φορείου, αλλά όχι υποχρεωτικά ασθενοφόρο.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η νομική διάσταση της δράσης του ΠΣΑΠΠ. Σύμφωνα με ανακοίνωση του Συνδέσμου τον Δεκέμβριο του 2025, η Επιτροπή Επίλυσης Διαφορών της FIFA δικάωσε τρεις παίκτριες που είχαν προσφύγει κατά του σωματείου Νέες Ατρομήτου, αναγνωρίζοντας τον επαγγελματικό τους χαρακτήρα βάσει της ύπαρξης έγγραφων συμφωνιών και αμοιβών υψηλότερων από τα έξοδα συμμετοχής (ΠΣΑΠΠ, 2025a). Η εξέλιξη αυτή αναδεικνύει μια σημαντική αντίφαση: το ελληνικό πρωτάθλημα δεν αναγνωρίζεται θεσμικά ως επαγγελματικό, αλλά συγκεκριμένες παίκτριες μπορούν να θεωρηθούν επαγγελματίες βάσει των κανονισμών της FIFA, γεγονός που ενισχύει την ανάγκη συστηματικής χαρτογράφησης των πραγματικών εργασιακών σχέσεων στο ελληνικό ποδόσφαιρο γυναικών. Τέλος, το 2025 ο ΠΣΑΠΠ παρήγαγε το ντοκιμαντέρ *When Nobody's Watching*, με περισσότερες από 30 συνεντεύξεις παικτριών από Ελλάδα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες, εστιάζοντας στις εμπειρίες των αθλητριών, τις υποδομές, τα στερεότυπα και τις δυνατότητες ανάπτυξης (ΠΣΑΠΠ, 2025b).

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Συνολικά, ο ΠΣΑΠΠ έχει αναδειχθεί σε έναν από τους πλέον ενεργούς φορείς υπεράσπισης των δικαιωμάτων των παικτριών στην Ελλάδα, παρεμβαίνοντας σε επίπεδο θεσμικής εκπροσώπησης, ασφαλιστικής και ψυχολογικής υποστήριξης, νομικής διεκδίκησης και δημόσιας προβολής. Ωστόσο, ο βαθμός πρακτικής επίδρασης των πρωτοβουλιών αυτών παραμένει σε μεγάλο βαθμό αδιευκρίνιστος, καθώς δεν υπάρχουν δημοσιευμένα δεδομένα για τον αριθμό των εγγεγραμμένων παικτριών, τη χρήση των υπηρεσιών υποστήριξης και την ανταπόκριση της ΕΠΟ στα αιτήματα του Συνδέσμου.

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση που προηγήθηκε αναδεικνύει ότι το ποδόσφαιρο γυναικών αποτελεί ένα δυναμικά εξελισσόμενο πεδίο, τόσο σε επίπεδο αγωνιστικής ανάπτυξης όσο και σε επίπεδο θεσμικής οργάνωσης, εμπορικής αξιοποίησης και κοινωνικής αναγνώρισης. Ωστόσο, η υπάρχουσα βιβλιογραφία δίνει έμφαση κυρίως στις αγορές του εξωτερικού και στα ελίτ επαγγελματικά πρωταθλήματα, αφήνοντας το ελληνικό πλαίσιο ανεπαρκώς διερευνημένο (Scott & Andersson, 2013· Coche, 2014· Krech & Weiler, 2022).

1.9. Ερευνητικό κενό

Η διεθνής βιβλιογραφία για το γυναικείο ποδόσφαιρο έχει αναπτυχθεί σημαντικά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, με ερευνητές να μελετούν θέματα όπως ο επαγγελματισμός, η αθλητική ανάπτυξη, τα εργασιακά δικαιώματα, η κάλυψη από τα ΜΜΕ, η θεσμική διακυβέρνηση και οι ανισότητες μεταξύ των φύλων (Scott & Andersson, 2013· Culvin & Bowes, 2021· Krech & Weiler, 2022). Παράλληλα, διεθνείς οργανισμοί όπως η FIFA και η UEFA έχουν διαθέσει μεγάλο όγκο δεδομένων σχετικά με τη συμμετοχή, τις πρωτοβουλίες ανάπτυξης και τις συνθήκες υπό τις οποίες λειτουργεί το άθλημα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ωστόσο, η τρέχουσα κατανόηση περιορίζεται κυρίως σε χώρες με ανεπτυγμένα ή ταχέως αναπτυσσόμενα οικοσυστήματα γυναικείου ποδοσφαίρου, όπως η Αγγλία, οι Ηνωμένες Πολιτείες, η Ισπανία, η Γερμανία και οι σκανδιναβικές χώρες. Αντίθετα, η κατάσταση στην Ελλάδα έχει λάβει ελάχιστη προσοχή τόσο στη διεθνή όσο και στην εγχώρια βιβλιογραφία. Η τρέχουσα έρευνα έχει επικεντρωθεί κυρίως στην ιστορική εξέλιξη του αθλήματος, σε ορισμένες κοινωνιολογικές πτυχές ή σε λεπτομερείς περιγραφές της οργανωτικής ανάπτυξης του αθλήματος (Χαραχούσου, 2004· Μαλλιωτάκη, 2020), χωρίς όμως να παρέχει μια ολοκληρωμένη εικόνα των ίδιων των εμπειριών των αθλητριών ή των παραγόντων που επηρεάζουν τη συμμετοχή και τη διατήρησή τους στο άθλημα.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Συγκεκριμένα, εξακολουθούν να λείπουν εμπειρικά δεδομένα σχετικά με τις πραγματικές συνθήκες εργασίας των αθλητριών, το επίπεδο της ιατρικής, ψυχολογικής και οργανωτικής υποστήριξης που λαμβάνουν, τις εμπειρίες τους με τον σεξισμό και τις διακρίσεις λόγω φύλου, τη λειτουργία των ακαδημιών νέων, τη συμβατότητα της αθλητικής καριέρας με την οικογενειακή ζωή, καθώς και τη δική τους αξιολόγηση του ρόλου οργανισμών όπως οι σύλλογοι, η Ελληνική Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου (ΕΠΟ), και του ΠΣΑΠΠ στην ανάπτυξη του αθλήματος. Ωστόσο, δεν υπάρχουν μελέτες που να διερευνούν ταυτόχρονα τις οργανωτικές, εργασιακές και κοινωνικές πτυχές του γυναικείου ποδοσφαίρου στην Ελλάδα από την οπτική γωνία των ίδιων των αθλητριών. Αυτό το ερευνητικό κενό καθιστά αναγκαία την παρούσα έρευνα. Σκοπός της μελέτης είναι να συμβάλει στην κατανόηση της τρέχουσας πραγματικότητας του γυναικείου ποδοσφαίρου στην Ελλάδα, διερευνώντας τις εμπειρίες, τις αντιλήψεις και τις εκτιμήσεις σχετικά με τις συνθήκες συμμετοχής, τις ευκαιρίες ανάπτυξης και τα εμπόδια, όπως αυτά αναφέρονται από τις ίδιες τις ποδοσφαιρίστριες.

Απαιτείται μια πολυεπίπεδη εμπειρική προσέγγιση που να αποτυπώνει τις πραγματικές συνθήκες συμμετοχής, εργασίας, υγείας, γεωγραφικής πρόσβασης και θεσμικής εκπροσώπησης. Προς αυτή την κατεύθυνση, η παρούσα έρευνα επιδιώκει μια σε βάθος διερεύνηση των αντιλήψεων και των εμπειριών των ίδιων των παικτριών αναφορικά με τις συνθήκες που διαμορφώνουν τη συμμετοχή και την εξέλιξή τους στο ελληνικό ποδόσφαιρο γυναικών. Συγκεκριμένα, η έρευνα οργανώνεται γύρω από τα ακόλουθα ερωτήματα:

1. Ποιες είναι οι βασικές οργανωτικές, οικονομικές και επαγγελματικές συνθήκες που βιώνουν οι ποδοσφαιρίστριες στο ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα;
2. Σε ποιο βαθμό το ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα παρουσιάζει χαρακτηριστικά επαγγελματοποίησης και οργανωτικής ανάπτυξης;
3. Ποιες θεσμικές και διοικητικές αδυναμίες επηρεάζουν την ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα;
4. Πώς επηρεάζουν οι κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες τη συμμετοχή, την εμπειρία και την εξέλιξη των γυναικών στο ποδόσφαιρο στην Ελλάδα;
5. Ποιές ευκαιρίες αναδύονται στην ελληνική πραγματικότητα ώστε να ακολουθήσει τα διεθνή πρότυπα ανάπτυξης και επαγγελματοποίησης του ποδοσφαίρου γυναικών;

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

2. Μεθοδολογία-Ερευνητικός σχεδιασμός

Η παρούσα έρευνα ακολούθησε ποσοτική προσέγγιση, εμπλουτισμένη με συμπληρωματική ποιοτική ανάλυση μίας ανοικτής ερώτησης. Ο συγκεκριμένος σχεδιασμός κρίθηκε κατάλληλος, καθώς επέτρεψε αφενός τη συστηματική καταγραφή στάσεων, εμπειριών και αντιλήψεων μέσω δομημένων ερωτήσεων και αφετέρου την ανάδειξη βαθύτερων νοημάτων μέσα από τις ελεύθερες απαντήσεις των συμμετεχουσών. Σύμφωνα με τη μεθοδολογική βιβλιογραφία, οι ποσοτικές έρευνες είναι ιδιαίτερα χρήσιμες όταν επιδιώκεται η αποτύπωση τάσεων σε ένα δείγμα και η διερεύνηση σχέσεων μεταξύ μεταβλητών, ενώ η ενσωμάτωση ποιοτικών στοιχείων μπορεί να ενισχύσει την ερμηνευτική πληρότητα των ευρημάτων (Creswell & Creswell, 2017).

Στόχος της ήταν η διερεύνηση των ευκαιριών και των προκλήσεων που χαρακτηρίζουν το ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα, μέσα από τις εμπειρίες και τις αντιλήψεις ενεργών αθλητριών. Η επιλογή του ερωτηματολογίου κρίθηκε κατάλληλη για τον σκοπό αυτό, καθώς επέτρεψε τη συλλογή δεδομένων από σχετικά ευρύ δείγμα και τη συστηματική αποτύπωση των διαφορετικών διαστάσεων του υπό μελέτη φαινομένου.

2.1. Δείγμα και δειγματοληψία

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 96 ενεργές αθλήτριες ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα. Οι συμμετέχουσες προέρχονταν από διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, αγωνιστικές κατηγορίες και επίπεδα εμπειρίας, γεγονός που επέτρεψε την καταγραφή ποικίλων βιωμάτων και αντιλήψεων σχετικά με τις συνθήκες συμμετοχής, ανάπτυξης και επαγγελματικής προοπτικής στο γυναικείο ποδόσφαιρο. Οι συμμετέχουσες εντοπίστηκαν μέσω σωματείων γυναικείου ποδοσφαίρου, προπονητών, διοικητικών παραγόντων και προσωπικών επαγγελματικών επαφών.

Η δειγματοληψία ήταν μη πιθανοτική και βασίστηκε στη διαθεσιμότητα και την πρόσβαση σε αθλήτριες του χώρου. Η επιλογή αυτή είναι συνήθης σε κοινωνικές και αθλητικές έρευνες

όπου δεν υπάρχει εύκολη πρόσβαση σε πλήρη πληθυσμιακό κατάλογο ή όταν το υπό μελέτη πεδίο είναι σχετικά εξειδικευμένο (Cohen, Manion, & Morrison, 2002). Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι η μη πιθανοτική δειγματοληψία περιορίζει τη δυνατότητα στατιστικής γενίκευσης των αποτελεσμάτων στο σύνολο των ποδοσφαιριστριών της χώρας. Συνεπώς, τα ευρήματα ερμηνεύονται ως ενδείξεις τάσεων, εμπειριών και προβληματισμών που χαρακτηρίζουν το δείγμα και όχι ως απολύτως γενικεύσιμα συμπεράσματα.

Πριν από τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, οι συμμετέχουσες ενημερώνονταν μέσω εισαγωγικού κειμένου για τον σκοπό της έρευνας, τη διάρκεια συμπλήρωσης, την εθελοντική φύση της συμμετοχής, τη διασφάλιση της ανωνυμίας και την αποκλειστική χρήση των δεδομένων για επιστημονικούς σκοπούς.

2.2. Ερευνητικό εργαλείο

Ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε δομημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο αναπτύχθηκε με βάση τους στόχους της έρευνας, τη σχετική βιβλιογραφία για το γυναικείο ποδόσφαιρο, την ισότητα των φύλων στον αθλητισμό, τις συνθήκες αθλητικής ανάπτυξης και τις ψυχοκοινωνικές διαστάσεις της συμμετοχής των γυναικών στον αθλητισμό. Η ανάπτυξη του ερωτηματολογίου στηρίχθηκε στην αρχή ότι οι ερωτήσεις πρέπει να είναι σαφείς, κατανοητές, απαλλαγμένες από διφορούμενες διατυπώσεις και προσαρμοσμένες στα χαρακτηριστικά του πληθυσμού-στόχου (Watson, 2015).

Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε ερωτήσεις κλειστού τύπου, ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, κλίμακες Likert πέντε βαθμίδων και μία ανοικτή ερώτηση. Οι κλίμακες Likert χρησιμοποιήθηκαν για τη μέτρηση στάσεων και αντιλήψεων, καθώς αποτελούν ευρέως αποδεκτή μέθοδο αποτύπωσης του βαθμού συμφωνίας ή διαφωνίας των συμμετεχόντων με συγκεκριμένες δηλώσεις. Οι θεματικοί άξονες του ερωτηματολογίου κάλυπταν: δημογραφικά και αγωνιστικά χαρακτηριστικά, αναπτυξιακή διαδρομή, οικονομικές και θεσμικές συνθήκες συμμετοχής, αγωνιστικό και οργανωτικό περιβάλλον ομάδας, προπονητική και διοικητική οργάνωση, προβολή του αθλήματος, ζητήματα ισότητας και ψυχοκοινωνικής ευημερίας, συμμετοχή γυναικών σε ρόλους ευθύνης, μητρότητα, καθώς και βασικές παθογένειες και προτεραιότητες ανάπτυξης του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Για την ενίσχυση της εγκυρότητας περιεχομένου, οι ερωτήσεις ελέγχθηκαν ως προς τη συνάφειά τους με τους ερευνητικούς στόχους και τους θεματικούς άξονες της μελέτης. Επιπλέον, εξετάστηκε η λογική αλληλουχία των ενοτήτων και η σαφήνεια των διατυπώσεων, ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος παρερμηνείας από τις συμμετέχουσες. Όπου περισσότερες ερωτήσεις θεωρήθηκε ότι αποτυπώνουν κοινή θεωρητική διάσταση, δημιουργήθηκαν σύνθετοι δείκτες. Πριν από τη χρήση τους στην ανάλυση, ελέγχθηκε η εσωτερική συνοχή τους με τον συντελεστή Cronbach's alpha, ο οποίος χρησιμοποιείται ευρέως για την εκτίμηση της αξιοπιστίας κλιμάκων πολλαπλών στοιχείων.

2.3. Ανάλυση δεδομένων

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω ηλεκτρονικής διανομής του ερωτηματολογίου σε ενεργές αθλήτριες ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα. Η ηλεκτρονική μορφή επιλέχθηκε επειδή διευκολύνει την πρόσβαση σε συμμετέχουσες από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, μειώνει τον χρόνο συλλογής δεδομένων και επιτρέπει την άμεση καταχώριση των απαντήσεων σε μορφή κατάλληλη για ανάλυση.

Η ανάλυση πραγματοποιήθηκε σε δύο επίπεδα. Σε πρώτο επίπεδο εφαρμόστηκε περιγραφική στατιστική: απόλυτες συχνότητες, ποσοστά, μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις, ανάλογα με το είδος κάθε μεταβλητής. Για τις κατηγορικές μεταβλητές αξιοποιήθηκαν πίνακες συχνοτήτων και διασταύρωσης, ενώ για τις μεταβλητές τύπου Likert υπολογίστηκαν μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις, ώστε να αποτυπωθεί η γενική τάση των απαντήσεων. Η επεξεργασία έγινε με χρήση υπολογιστικών φύλλων και του στατιστικού περιβάλλοντος Python, και τα αποτελέσματα παρουσιάστηκαν σε πίνακες και διαγράμματα, ερμηνευόμενα υπό το πρίσμα του θεωρητικού πλαισίου και των ερευνητικών αξόνων της εργασίας.

Σε δεύτερο επίπεδο πραγματοποιήθηκαν επιλεγμένες συγκριτικές και συσχετιστικές αναλύσεις, όπου αυτό κρίθηκε ερευνητικά χρήσιμο. Για τη διερεύνηση σχέσεων μεταξύ κατηγορικών μεταβλητών χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος χ^2 ανεξαρτησίας —με προσφυγή στο Fisher's Exact Test και προσεκτικότερη ερμηνεία στις περιπτώσεις χαμηλών αναμενόμενων συχνοτήτων— ενώ η ένταση των σχέσεων εκτιμήθηκε μέσω του δείκτη Cramer's V. Για τις

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

μεταβλητές τύπου Likert και τους σύνθετους δείκτες εφαρμόστηκαν μη παραμετρικές μέθοδοι, όπως ο συντελεστής Spearman's rho για τις συσχετίσεις και οι έλεγχοι Kruskal-Wallis ή Mann-Whitney για τις συγκρίσεις ομάδων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν περισσότερες ερωτήσεις θεωρήθηκε ότι αποτυπώνουν κοινή θεωρητική διάσταση —όπως το περιβάλλον της ομάδας, η προπονητική καθοδήγηση, η διοικητική τεχνογνωσία ή η ψυχοκοινωνική υποστήριξη— δημιουργήθηκαν σύνθετοι δείκτες, η εσωτερική συνοχή των οποίων ελέγχθηκε προηγουμένως με τον δείκτη Cronbach's alpha, προκειμένου να διαπιστωθεί αν οι επιμέρους ερωτήσεις μπορούσαν να αντιμετωπιστούν ως ενιαίο αναλυτικό μέγεθος.

Η ανοικτή ερώτηση αναλύθηκε με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Η θεματική ανάλυση αποτελεί ευέλικτη ποιοτική μέθοδο, κατάλληλη για τον εντοπισμό, την οργάνωση και την ερμηνεία επαναλαμβανόμενων νοημάτων μέσα σε ποιοτικά δεδομένα (Braun & Clarke, 2006). Η ανάλυση δεν περιορίστηκε στην καταμέτρηση των θεμάτων, αλλά επιδίωξε να αναδείξει τα βασικά νοήματα, τις εμπειρίες, τις ανησυχίες και τις προτάσεις που διατύπωναν οι ίδιες οι αθλήτριες. Έτσι, η ποιοτική διάσταση λειτούργησε συμπληρωματικά προς τα ποσοτικά ευρήματα, προσδίδοντας μεγαλύτερο ερμηνευτικό βάθος και αναδεικνύοντας πτυχές του φαινομένου που δεν μπορούσαν να αποτυπωθούν πλήρως μέσα από κλειστές ερωτήσεις.

2.4. Δεοντολογικές παρατηρήσεις και περιορισμοί

Η παρούσα έρευνα σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε σύμφωνα με τις βασικές αρχές της ερευνητικής δεοντολογίας που διέπουν τις κοινωνικές επιστήμες και την έρευνα με ανθρώπινους συμμετέχοντες. Πριν από τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, όλες οι συμμετέχουσες ενημερώθηκαν για τον σκοπό της έρευνας, το αντικείμενο της μελέτης, τη διαδικασία συλλογής των δεδομένων, τη διάρκεια συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου και τον τρόπο αξιοποίησης των αποτελεσμάτων. Η συμμετοχή ήταν απολύτως εθελοντική και βασίστηκε στην αρχή της ενημερωμένης συγκατάθεσης (informed consent).

Η συμπλήρωση και υποβολή του ερωτηματολογίου θεωρήθηκε ως τεκμήριο ότι οι συμμετέχουσες είχαν ενημερωθεί επαρκώς και συναινούσαν ελεύθερα στη συμμετοχή τους.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Παράλληλα, διασφαλίστηκε πλήρως η ανωνυμία των συμμετεχουσών. Δεν ζητήθηκαν ονοματεπώνυμα, στοιχεία επικοινωνίας ή οποιαδήποτε άλλη πληροφορία που θα μπορούσε να οδηγήσει στην άμεση ή έμμεση ταυτοποίησή τους. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται αποκλειστικά σε συγκεντρωτική μορφή, ώστε να μην είναι δυνατή η αναγνώριση μεμονωμένων αθλητριών ή ομάδων. Ιδιαίτερη μέριμνα δόθηκε επίσης στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, σύμφωνα με τις αρχές του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων.

Τα δεδομένα χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά για τους σκοπούς της παρούσας ακαδημαϊκής έρευνας και δεν διαβιβάστηκαν ούτε κοινοποιήθηκαν σε τρίτους. Όσον αφορά την αποθήκευση των δεδομένων, οι απαντήσεις φυλάχθηκαν σε ηλεκτρονική μορφή σε προστατευμένο αρχείο, με πρόσβαση μόνο από την ερευνήτρια. Μετά την ολοκλήρωση της έρευνας και την υποστήριξη της διπλωματικής εργασίας, τα δεδομένα θα διατηρηθούν μόνο για το χρονικό διάστημα που απαιτείται για ακαδημαϊκούς λόγους και στη συνέχεια θα διαγραφούν με ασφαλή τρόπο.

Τέλος, διασφαλίστηκε το δικαίωμα απόσυρσης των συμμετεχουσών από την έρευνα σε οποιοδήποτε στάδιο πριν από την οριστική υποβολή του ερωτηματολογίου, χωρίς καμία αρνητική συνέπεια ή υποχρέωση αιτιολόγησης της απόφασής τους. Οι συμμετέχουσες ενημερώθηκαν ότι μπορούσαν να διακόψουν τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου οποιαδήποτε στιγμή, εφόσον το επιθυμούσαν. Η τήρηση των παραπάνω διαδικασιών αποσκοπούσε στη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων των συμμετεχουσών, της αξιοπιστίας της ερευνητικής διαδικασίας και της συμμόρφωσης της μελέτης με τις διεθνώς αποδεκτές αρχές της ερευνητικής δεοντολογίας.

Η παρούσα έρευνα παρουσιάζει ορισμένους περιορισμούς, οι οποίοι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την ερμηνεία των ευρημάτων. Πρώτον, η έρευνα βασίστηκε σε μη πιθανοτική δειγματοληψία ευκολίας (convenience sampling), καθώς οι συμμετέχουσες επιλέχθηκαν με βάση τη διαθεσιμότητα και την πρόσβασή τους στο ερωτηματολόγιο. Η συγκεκριμένη μέθοδος είναι ιδιαίτερα συνηθισμένη στις κοινωνικές επιστήμες όταν δεν υπάρχει πλήρες πλαίσιο δειγματοληψίας, ωστόσο περιορίζει τη δυνατότητα στατιστικής γενίκευσης των αποτελεσμάτων στο σύνολο των ενεργών ποδοσφαιριστριών της χώρας (Cohen, Manion, & Morrison, 2018).

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Επιπλέον, τα δεδομένα προέρχονται αποκλειστικά από αυτοαναφορές (self-report data) των συμμετεχουσών. Ως εκ τούτου, οι απαντήσεις ενδέχεται να επηρεάζονται από κοινωνικά επιθυμητές αποκρίσεις, υποκειμενικές εκτιμήσεις ή σφάλματα ανάκλησης προσωπικών εμπειριών. Έπειτα, δεν μπορεί να αποκλειστεί η ύπαρξη μεροληψίας αυτοεπιλογής (self-selection bias). Είναι πιθανό ότι στο ερωτηματολόγιο ανταποκρίθηκαν κυρίως αθλήτριες με αυξημένο ενδιαφέρον για το αντικείμενο ή με ιδιαίτερα θετικές ή αρνητικές εμπειρίες, γεγονός που ενδέχεται να επηρεάζει την κατανομή των απαντήσεων και, κατ' επέκταση, την εικόνα που προκύπτει για ορισμένα ζητήματα.

Επιπλέον, το δείγμα χαρακτηρίζεται από υπερεκπροσώπηση αθλητριών της Α' Εθνικής κατηγορίας (59,4%). Η σύνθεση αυτή ενδέχεται να επηρεάζει τα ευρήματα, καθώς οι συνθήκες προπόνησης, οι οικονομικές απολαβές, η οργάνωση των συλλόγων και οι εμπειρίες των αθλητριών διαφέρουν μεταξύ των αγωνιστικών κατηγοριών.

Ένας ακόμη περιορισμός αφορά τον μικρό αριθμό αλλοδαπών αθλητριών που συμμετείχαν στην έρευνα. Η περιορισμένη εκπροσώπησή τους δεν επέτρεψε τη διερεύνηση πιθανών διαφορών στις εμπειρίες και τις αντιλήψεις τους σε σχέση με τις Ελληνίδες αθλήτριες, ούτε την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων για τον συγκεκριμένο υποπληθυσμό.

3. Αποτελέσματα

3.1 Δημογραφικά και αγωνιστικά χαρακτηριστικά του δείγματος

Η παρούσα ενότητα παρουσιάζει τα βασικά δημογραφικά και αγωνιστικά χαρακτηριστικά του δείγματος της έρευνας, προκειμένου να διαμορφωθεί ένα σαφές προφίλ των συμμετεχουσών και να καταστεί δυνατή η ερμηνεία των ευρημάτων στο κατάλληλο πλαίσιο. Εξετάζονται διαδοχικά η εθνικότητα, η ηλικιακή κατανομή, η αγωνιστική κατηγορία, η αγωνιστική εμπειρία, η συμμετοχή σε εθνική ομάδα και η εμπειρία από το εξωτερικό.

Πίνακας 3.1

Πίνακας 3.1 Δημογραφικά και αγωνιστικά χαρακτηριστικά του δείγματος

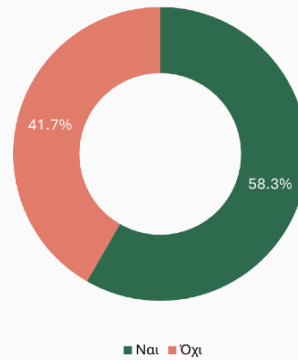
Μεταβλητή	Κατηγορία	n	%
Εθνικότητα	Ελληνίδα	82	85,4
	Ξένη αθλήτρια	14	14,6
Ηλικία	Κάτω των 18	21	21,9
	18-23	31	32,3
	24-30	28	29,2
	31 και άνω	16	16,7
Χρόνια εμπειρίας σε οργανωμένο ποδόσφαιρο	1-3	32	33,3
	4-6	18	18,8
	7-10	19	19,8
	Πάνω από 10	27	28,1
Αγωνιστική κατηγορία	Α' Εθνική	57	59,4
	Β' Εθνική	19	19,8
	Γ' Εθνική	20	20,8

Σημείωση. N = αριθμός συμμετεχουσών. Τα ποσοστά έχουν υπολογιστεί επί του συνολικού δείγματος.

Όπως προκύπτει από τον Πίνακα 3.1, το δείγμα περιλαμβάνει κυρίως Ελληνίδες αθλήτριες, με σημαντική παρουσία παικτριών της Α' Εθνικής και με κατανομή σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και επίπεδα αγωνιστικής εμπειρίας. Η σύνθεση αυτή παρέχει ένα χρήσιμο πλαίσιο για την κατανόηση των επόμενων ευρημάτων της έρευνας.

3.1.1 Συμμετοχή σε εθνική ομάδα

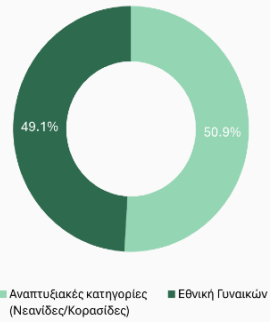
Έχετε συμμετάσχει σε εθνική ομάδα;

Περίπου έξι στις δέκα αθλήτριες έχουν τουλάχιστον μία συμμετοχή στην Εθνικές ομάδες φτάνοντας στο ανώτερο αγωνιστικό επίπεδο της χώρας.

Διάγραμμα: 3.1 Συμμετοχή σε εθνική ομάδα

Αν ναι, σε ποια ηλικιακή κατηγορία αγωνιστήκατε στην εθνική ομάδα;

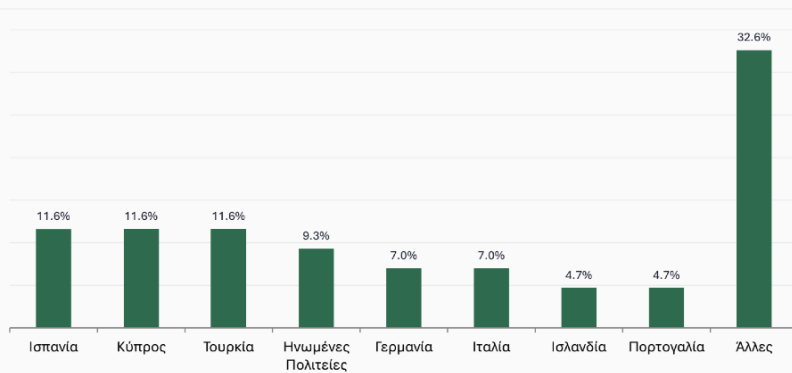

Βάση: αθλήτριες που έχουν συμμετάσχει σε εθνική ομάδα (n=57)

Διάγραμμα: 3.2 Επίπεδο συμμετοχής σε εθνική ομάδα

3.1.2 Εμπειρία από το εξωτερικό

Έχετε αγωνιστεί σε ομάδα εκτός Ελλάδας;

*Άλλες: Πουέρτο Ρίκο, Σλοβενία, Σερβία, Βοσνία, Φιλιππίνες, Ελβετία, Ρουμανία, Καναδάς, Σλοβακία, Κολομβία, Σουηδία, Λετονία, Αυστρία, Ουγγαρία

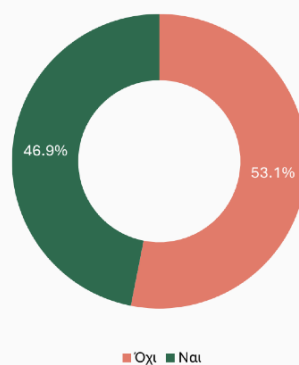
Διάγραμμα: 3.4 Εμπειρία αγωνιστικής συμμετοχής στο εξωτερικό

Τέλος, 23 αθλήτριες (24,0%) έχουν αγωνιστεί σε ομάδες εκτός Ελλάδας (Διάγραμμα 3.4). Αν και το ποσοστό αυτό δεν αφορά την πλειονότητα του δείγματος, αποτελεί σημαντική παράμετρο, καθώς υποδηλώνει ότι ένα μέρος των αθλητριών διαθέτει άμεση εμπειρία από διαφορετικά ποδοσφαιρικά περιβάλλοντα. Η εμπειρία αυτή ενδέχεται να επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο αξιολογούνται οι συνθήκες στην Ελλάδα, ιδιαίτερα σε ζητήματα επαγγελματισμού, υποδομών και προοπτικών εξέλιξης.

3.2 Αναπτυξιακή διαδρομή και πρόσβαση στο ποδόσφαιρο από μικρή ηλικία

3.2.1 Πρόσβαση σε ακαδημίες και αναπτυξιακές δομές

Είχατε πρόσβαση σε ακαδημία ή σε ομάδα κοριτσιών όταν ξεκίνησατε το ποδόσφαιρο;

Διάγραμμα: 3.5 Πρόσβαση σε ακαδημίες και αναπτυξιακές δομές

Σε επίπεδο συνολικού δείγματος, 45 από τις 96 αθλήτριες (46,9%) δηλώνουν ότι είχαν πρόσβαση σε ακαδημία ή ομάδα κοριτσιών κατά την είσοδο τους στο άθλημα, ενώ 51 αθλήτριες (53,1%) δηλώνουν ότι δεν είχαν.

Για την πληρέστερη διερεύνηση της αναπτυξιακής διαδρομής των αθλητριών, η πρόσβαση σε ακαδημία ή ομάδα κοριτσιών κατά την έναρξη της ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο εξετάστηκε σε σχέση με βασικά δημογραφικά και αγωνιστικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκαν πίνακες διασταύρωσης και έλεγχοι ανεξαρτησίας χ^2 , με σκοπό να διαπιστωθεί αν η αρχική πρόσβαση σε οργανωμένες αναπτυξιακές δομές διαφοροποιείται ανάλογα με την ηλικία, τα χρόνια εμπειρίας, τη συμμετοχή σε εθνική ομάδα, την τρέχουσα αγωνιστική κατηγορία και την εθνικότητα των αθλητριών.

Πίνακας 3.2 Σύνοψη στατιστικών ελέγχων

Σύγκριση	χ^2	df	p-value	Cramer's V	Ερμηνεία V	Min expected	Expected <5	Fisher p
Ηλικία × πρόσβαση σε ακαδημία	2,106	3	0,551	0,148	ασθενής σχέση	7,50	0/8 (0,0%)	-
Χρόνια εμπειρίας × πρόσβαση σε ακαδημία	5,323	3	0,150	0,235	ασθενής σχέση	8,44	0/8 (0,0%)	-
Εθνική ομάδα × πρόσβαση σε ακαδημία	6,723	1	0,010	0,265	ασθενής σχέση	18,75	0/4 (0,0%)	0,013
Αγωνιστική κατηγορία × πρόσβαση σε ακαδημία	0,258	2	0,879	0,052	πολύ ασθενής σχέση	8,91	0/6 (0,0%)	-
Εθνικότητα × πρόσβαση σε ακαδημία	3,968	1	0,046	0,203	ασθενής σχέση	6,56	0/4 (0,0%)	0,080

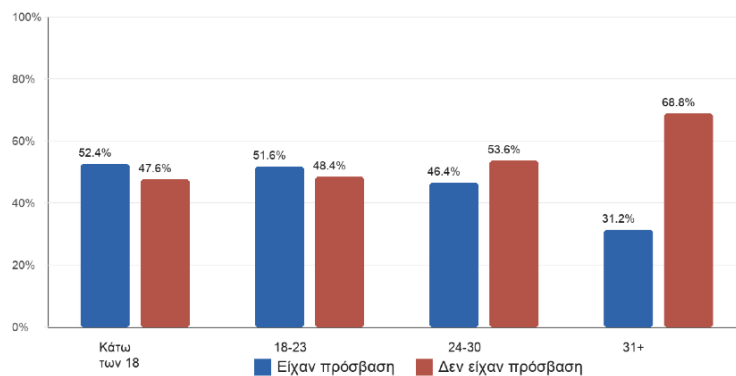
Όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 3.2, η πρόσβαση σε ακαδημία ή ομάδα κοριτσιών κατά την έναρξη της ποδοσφαιρικής διαδρομής δεν ανέδειξε στατιστικά σημαντικές σχέσεις με την ηλικιακή ομάδα ($\chi^2(3) = 2,106$, $p = 0,551$, Cramer's $V = 0,148$), τα χρόνια εμπειρίας

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα
($\chi^2(3) = 5,323$, $p = 0,150$, Cramer's $V = 0,235$) ή την τρέχουσα αγωνιστική κατηγορία ($\chi^2(2) = 0,258$, $p = 0,879$, Cramer's $V = 0,052$). Στο συγκεκριμένο δείγμα, δηλαδή, η πρώιμη αυτή πρόσβαση δεν φαίνεται να συνδέεται συστηματικά ούτε με την κατηγορία στην οποία αγωνίζονται σήμερα οι αθλήτριες ούτε με τα συνολικά τους χρόνια εμπειρίας. Αντίθετα, στατιστικά σημαντική σχέση εντοπίστηκε ανάμεσα στην πρόσβαση σε ακαδημία και στη συμμετοχή σε εθνική ομάδα ($\chi^2(1) = 6,723$, $p = 0,010$, Cramer's $V = 0,265$), εύρημα που επίσης αποτυπώνεται στον Πίνακα 3.2.

3.2.2 Σύγκριση ανά ηλικιακή ομάδα

Πρόσβαση σε ακαδημία ή ομάδα κοριτσιών ανά ηλικιακή ομάδα

Πηγή: Ίδια επεξεργασία δεδομένων ερωτηματολογίου (N=96).

Διάγραμμα: 3.6 Σύγκριση ανά ηλικιακή ομάδα

Στις αθλήτριες κάτω των 18 ετών το ποσοστό πρόσβασης σε ακαδημία ανέρχεται στο 52,4%, ενώ στην ομάδα 18–23 ετών στο 51,6%. Αντίθετα, στην ομάδα 31 ετών και άνω το αντίστοιχο ποσοστό μειώνεται στο 31,2%. Η τάση αυτή μπορεί να ερμηνευθεί ως ήπια ένδειξη ότι οι νεότερες γενιές αθλητριών είχαν συχνότερα επαφή με οργανωμένες δομές κατά την είσοδό τους στο άθλημα.

3.2.3 Σύγκριση ανά αγωνιστική εμπειρία

Η ανάλυση με βάση τα χρόνια αγωνιστικής εμπειρίας ενισχύει την παραπάνω εικόνα. Από τις αθλήτριες με περισσότερα από δέκα χρόνια συμμετοχής σε οργανωμένο ποδόσφαιρο, μόνο το 29,6% δηλώνει ότι είχε πρόσβαση σε ακαδημία, έναντι 70,4% που δηλώνει το αντίθετο.

3.2.4 Πρόσβαση σε ακαδημία και συμμετοχή σε εθνική ομάδα

Πρόσβαση σε ακαδημία & συμμετοχή σε εθνική ομάδα

- Αθλήτριες χωρίς πρόσβαση σε ακαδημία: 70,6% έχουν συμμετάσχει σε εθνική ομάδα.
- Αθλήτριες με πρόσβαση σε ακαδημία: μόνο το 44,4% έχουν συμμετάσχει σε εθνική ομάδα.
- Το εύρημα φαίνεται αντιφατικό αλλά ίσως μπορεί να εξηγηθεί από διαφορά γενεών: η σημερινή εθνική ομάδα αποτελείται κυρίως από παλαιότερες γενιές που ξεκίνησαν χωρίς ακαδημίες γυναικών.
- Οι νεότερες παίκτριες που πέρασαν από ακαδημίες δεν έχουν φτάσει ακόμα στο ανώτατο επίπεδο.

Εικόνα 3.1 Πρόσβαση σε ακαδημία και συμμετοχή σε εθνική ομάδα.

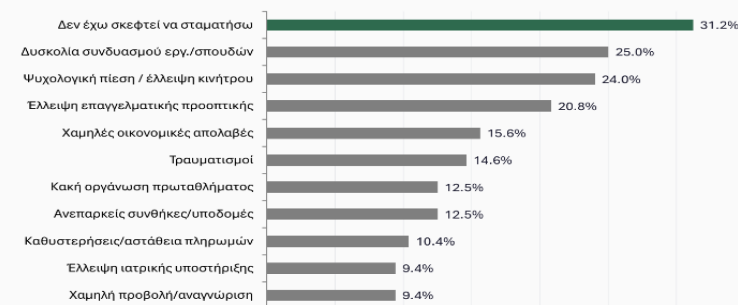
Η κατεύθυνση της σχέσης, ωστόσο, είναι φαινομενικά αντίστροφη από την αναμενόμενη: ποσοστό 70,6% των αθλητριών χωρίς πρόσβαση σε ακαδημία έχουν αγωνιστεί σε εθνική ομάδα, έναντι μόλις 44,4% εκείνων που πέρασαν από ακαδημία. Με άλλα λόγια, οι διεθνείς

του δείγματος προέρχονται κατά πλειονότητα από αθλήτριες που δεν είχαν πρόσβαση σε οργανωμένη ακαδημία κοριτσιών στα πρώτα τους βήματα.

3.3 Σκέψη αποχώρησης από το ποδόσφαιρο: συχνότητα και λόγοι

Η παρούσα ενότητα εξετάζει σε ποιο βαθμό οι αθλήτριες του δείγματος έχουν σκεφτεί να αποχωρήσουν από το ποδόσφαιρο λόγω των συνθηκών που το διέπουν, καθώς και ποιοι παράγοντες συνδέονται με τη σκέψη αυτή. Η ερώτηση ήταν πολλαπλής επιλογής, επιτρέποντας στις συμμετέχουσες να δηλώσουν περισσότερους από έναν λόγους. Επομένως, τα ποσοστά δεν αθροίζουν στο 100%

Έχετε σκεφτεί να σταματήσετε το ποδόσφαιρο λόγω των συνθηκών; Αν ναι, ποιος είναι ο βασικός λόγος; (πολλαπλή επιλογή)

Διάγραμμα: 3.7 Σκέψη αποχώρησης από το ποδόσφαιρο: συχνότητα και λόγοι

Σημείωση. Η ερώτηση ήταν πολλαπλής επιλογής, επομένως τα ποσοστά δεν αθροίζουν στο 100%. Τα ποσοστά υπολογίστηκαν επί του συνολικού δείγματος ($N = 96$).

Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.7, το 31,2% των αθλητριών δήλωσε ότι δεν έχει σκεφτεί να

σταματήσει το ποδόσφαιρο, ποσοστό που σημαίνει ότι η πλειονότητα του δείγματος (68,8%) έχει αναφέρει τουλάχιστον έναν λόγο πιθανής αποχώρησης. Οι συχνότεροι λόγοι αφορούν τη δυσκολία συνδυασμού με εργασία ή σπουδές (25,0%), την ψυχολογική πίεση ή έλλειψη κινήτρου (24,0%) και την έλλειψη επαγγελματικής προοπτικής (20,8%). Ακολουθούν οι χαμηλές οικονομικές απολαβές (15,6%) και οι τραυματισμοί (14,6%), ενώ η κακή οργάνωση του πρωταθλήματος και οι ανεπαρκείς υποδομές καταγράφονται σε ίσο ποσοστό (12,5%). Χαμηλότερα εμφανίζονται οι καθυστερήσεις ή η αστάθεια πληρωμών (10,4%), η έλλειψη ιατρικής υποστήριξης και η χαμηλή προβολή ή αναγνώριση (9,4% αμφότερες).

3.4 Συνθήκες απασχόλησης, οικονομικής υποστήριξης και προστασίας των αθλητριών

3.4.1 Κύρια δραστηριότητα εκτός ποδοσφαίρου και επίδραση στην απόδοση

Η παρούσα υποενότητα εξετάζει τη βασική δραστηριότητα των αθλητριών εκτός ποδοσφαίρου και τον βαθμό στον οποίο η εργασία ή οι σπουδές επηρεάζουν την αθλητική τους απόδοση. Η διάσταση αυτή είναι σημαντική καθώς επιτρέπει να αποτυπωθεί αν το ποδόσφαιρο λειτουργεί ως κύρια δραστηριότητα ή αν συνδυάζεται με εκπαιδευτικές και επαγγελματικές υποχρεώσεις.

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 3.8, η πλειονότητα των αθλητριών συνδυάζει το ποδόσφαιρο με σπουδές ή εργασία, ενώ μόνο ένα μικρότερο μέρος του δείγματος (12,5%) δηλώνει ότι εστιάζει αποκλειστικά στο ποδόσφαιρο.

Παράλληλα, το Διάγραμμα 3.9 δείχνει ότι η συνολική επίδραση της εργασίας ή των σπουδών

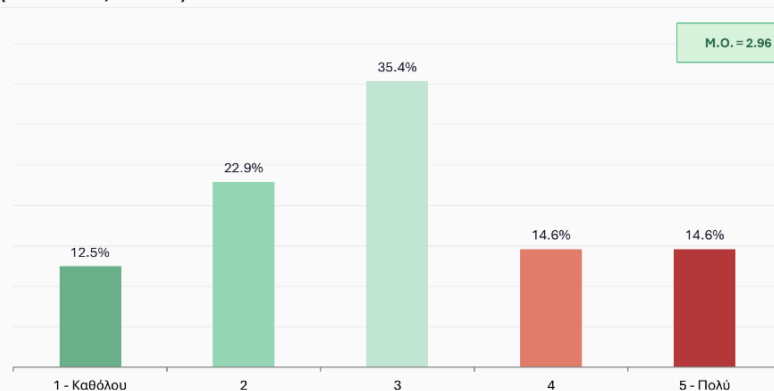
Διάγραμμα: 3.8 Βασική δραστηριότητα εκτός ποδοσφαίρου

στην επιθυμητή αθλητική απόδοση κινείται σε μέτριο επίπεδο (Μ.Ο. = 2,96, Τ.Α. = 1,21).

3.4.2 Εξωτερικές υποχρεώσεις, αποδοχές και αθλητική απόδοση

Σε ποιο βαθμό η εργασία ή οι σπουδές επηρεάζουν την επιθυμητή αθλητική σας απόδοση;
(1=Καθόλου, 5=Πολύ)

Κύρια δραστηριότητα	n (%)	M.O. μηνιαίου οικονομικού οφέλους (€)	Άμισθες n (%)	Επίδραση εργασίας/σπουδών M.O. (T.A.)
Φοιτήτρια/Μαθήτρια	44 (45,8%)	337	20 (45,5%)	2,91 (1,03)

Εργαζόμενη πλήρους απασχόλησης	20 (20,8%)	424	10 (50,0%)	3,75 (1,33)
Μόνο ποδόσφαιρο	12 (12,5%)	1.214	0 (0,0%)	2,17 (1,34)
Προπονητική	8 (8,3%)	921	2 (25,0%)	2,13 (0,83)
Σπουδές & εργασία	5 (5,2%)	100	3 (60,0%)	2,80 (0,84)
Άλλο	7 (7,3%)	736	2 (28,6%)	3,43 (0,98)

Πίνακας 3.3 Κύρια δραστηριότητα, οικονομικό όφελος και επίδραση στην αθλητική απόδοση

Σημείωση. Η σύγκριση ανά κύρια δραστηριότητα πραγματοποιήθηκε με Kruskal–Wallis test. Για το μηνιαίο οικονομικό όφελος προέκυψε $H(5) = 21,81, p = 0,001$. Για την επίδραση εργασίας/σπουδών στην αθλητική απόδοση προέκυψε $H(5) = 17,75, p = 0,003$. Ο μέσος όρος οικονομικού οφέλους υπολογίστηκε με ενδεικτικές τιμές διαστημάτων και εξαιρεί τις μη απαντήσεις.

Για την περαιτέρω διερεύνηση της σχέσης ανάμεσα στις εξωτερικές υποχρεώσεις, τις αποδοχές και την αθλητική απόδοση, πραγματοποιήθηκε σύγκριση ανά κύρια δραστηριότητα (Εικόνα 3.2). Η εικόνα που προκύπτει είναι αντιστρόφως ανάλογη: οι αθλήτριες που εστιάζουν αποκλειστικά στο ποδόσφαιρο εμφανίζουν το υψηλότερο μέσο μηνιαίο οικονομικό όφελος και τον χαμηλότερο αναφερόμενο αντίκτυπο στην απόδοσή τους, ενώ οι εργαζόμενες πλήρους απασχόλησης συνδυάζουν τη χαμηλότερη αμοιβή με την υψηλότερη επίδραση της εργασίας στην απόδοση. Η διαφοροποίηση είναι στατιστικά σημαντική τόσο ως προς το οικονομικό όφελος (Kruskal–Wallis: $H(5) = 21,81$, $p = 0,001$) όσο και ως προς την επίδραση της εργασίας ή των σπουδών στην αθλητική απόδοση ($H(5) = 17,75$, $p = 0,003$). Οι εργαζόμενες πλήρους απασχόλησης, μάλιστα, συγκεντρώνουν διπλή επιβάρυνση, καθώς είναι συχνότερα άμισθες και ταυτόχρονα αναφέρουν τη μεγαλύτερη επίδραση στην απόδοσή

Επαγγελματική ασχολία, αποδοχές & αντίκτυπος στην απόδοση

- Αθλήτριες που εστιάζουν μόνο στο ποδόσφαιρο: 0% αμισθί - μέση αμοιβή €1.214/μήνα. Ελάχιστος αντίκτυπος εργασίας/σπουδών (2,17/5).
- Φοιτήτριες/Μαθήτριες: 45,5% αμισθί - μέση αμοιβή €337/μήνα. Μέτριος αντίκτυπος (2,91/5).
- Εργαζόμενες πλήρους απασχόλησης: 50% αμισθί - μέση αμοιβή €424/μήνα. Υψηλότερος αντίκτυπος (3,75/5).
- Οι εργαζόμενες πλήρους απασχόλησης συγκεντρώνουν τη διπλή επιβάρυνση: συχνότερα αμισθί και ταυτόχρονα μεγαλύτερη επίδραση στην αθλητική τους απόδοση.

Εικόνα 3.2 Εξωτερικές υποχρεώσεις, αποδοχές και αθλητική απόδοση

τους.

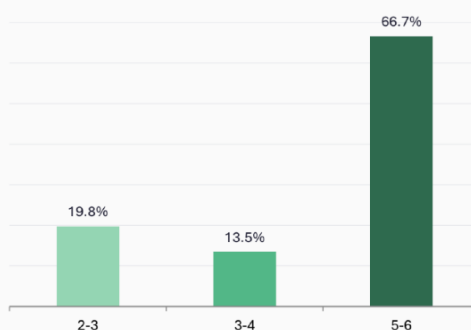
3.5 Χρονική επένδυση, αγωνιστικός φόρτος και βιωσιμότητα συμμετοχής

Μετά την ανάλυση της διπλής σταδιοδρομίας και των εξωποδοσφαιρικών υποχρεώσεων των αθλητριών, η παρούσα υποενότητα επικεντρώνεται στη χρονική επένδυση που απαιτεί η συμμετοχή τους στο ποδόσφαιρο γυναικών. Ειδικότερα, η διερεύνηση της συχνότητας των προπονήσεων σε εβδομαδιαία βάση και των συνολικών ωρών ενασχόλησης με το άθλημα συμβάλλει στην πληρέστερη κατανόηση του βαθμού δέσμευσης που προϋποθέτει η αθλητική συμμετοχή.

3.5.1 Συχνότητα Προπονήσεων ανά εβδομάδα

Η πλειονότητα των αθλητριών συμμετέχει σε συστηματικό προπονητικό πρόγραμμα, καθώς το 66,7% πραγματοποιεί 5–6 προπονήσεις την εβδομάδα. Μικρότερα ποσοστά αναφέρουν 2–3 προπονήσεις (19,8%) ή 3–4 προπονήσεις (13,5%) εβδομαδιαίως, γεγονός που δείχνει ότι η συμμετοχή στο ποδόσφαιρο γυναικών απαιτεί συχνή και σταθερή αγωνιστική παρουσία για τη πλειοψηφία του δείγματος.

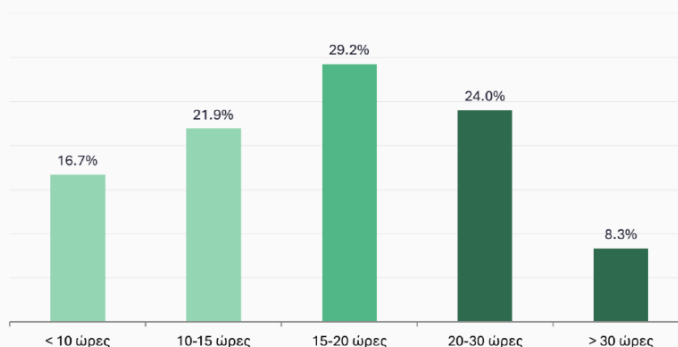
Διάγραμμα: 3.10 : Προπονήσεις ανά Εβδομάδα

Πόσες προπονήσεις πραγματοποιεί η ομάδα σας συνήθως ανά εβδομάδα;

3.5.2 Συνολικές ώρες εβδομαδιαίας ενασχόλησης με το ποδόσφαιρο γυναικών

Συνολικά, το 61,5% του δείγματος (59/96) δηλώνει ότι αφιερώνει τουλάχιστον 15 ώρες την εβδομάδα στο ποδόσφαιρο γυναικών — εύρημα που αναδεικνύει υψηλό βαθμό χρονικής επένδυσης και αγωνιστικής δέσμευσης. Η ενασχόληση αυτή δεν περιορίζεται στις προπονήσεις και τους αγώνες, αλλά δύναται να περιλαμβάνει πρόσθετες χρονικές απαιτήσεις, όπως μετακινήσεις, ατομική προπόνηση, αποκατάσταση και διαχείριση της σωματικής επιβάρυνσης.

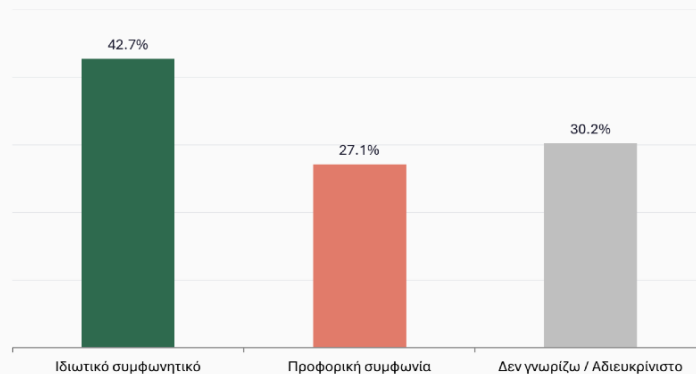
Πόσες συνολικές ώρες την εβδομάδα αφιερώνετε στο ποδόσφαιρο (προπονήσεις, αγώνες, αποκατάσταση, ταξίδια, αποστάσεις);

3.6 Συμβατικό καθεστώς, οικονομικές απολαβές και ασφαλιστική κάλυψη

Η επαγγελματικοποίηση του ποδοσφαίρου γυναικών δεν αποτιμάται μόνο μέσα από την ύπαρξη οικονομικής αμοιβής, αλλά και μέσα από τον βαθμό τυπικής κατοχύρωσης της σχέσης αθλήτριας-σύλλογου, τη σταθερότητα των παροχών και την ύπαρξη προστασίας σε περίπτωση τραυματισμού. Για τον λόγο αυτό, η ανάλυση εξετάζει συνδυαστικά το είδος συμφωνίας, το μηνιαίο οικονομικό όφελος και την ασφαλιστική κάλυψη των αθλητριών.

Τι είδους συμφωνία έχετε με τον σύλλογο σας;

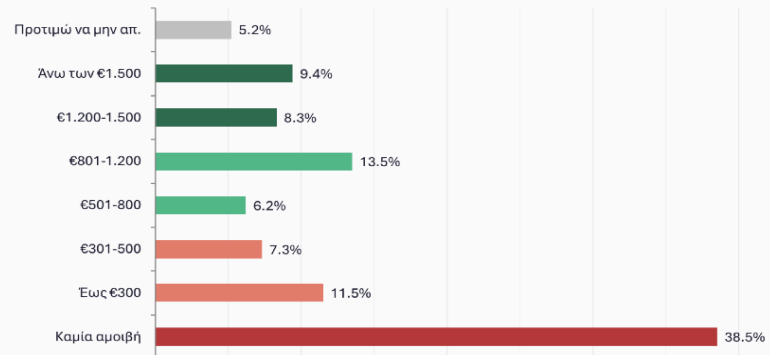
3.6.1 Είδος συμφωνίας με τον σύλλογο

Ως προς το είδος της συμφωνίας με τον σύλλογο, 41 από τις 96 αθλήτριες (42,7%) δηλώνουν ότι διαθέτουν ιδιωτικό συμφωνητικό ή γραπτή συμφωνία με συγκεκριμένους όρους. Το εύρημα δείχνει ότι η τυπική κατοχύρωση της σχέσης αθλήτριας-σύλλογου δεν αποτελεί ακόμη καθολική πρακτική στο δείγμα.

3.6.2 Μηνιαίο οικονομικό όφελος από το ποδόσφαιρο

Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.13, το συνολικό μηνιαίο οικονομικό όφελος από το ποδόσφαιρο παραμένει για τη μεγάλη πλειονότητα των αθλητριών χαμηλό ή ανύπαρκτο. Το 38,5% του δείγματος δηλώνει ότι δεν λαμβάνει καμία αμοιβή, ενώ ένα ακόμη 18,8% λαμβάνει έως 500 ευρώ μηνιαίως (έως €300: 11,5%· €301–500: 7,3%). Αντίθετα, μόλις το

Ποιο είναι περίπου το συνολικό μηνιαίο οικονομικό όφελος που λαμβάνετε από το ποδόσφαιρο στην Ελλάδα;

17,7% δηλώνει αποδοχές άνω των 1.200 ευρώ (€1.200–1.500: 8,3%· άνω των €1.500: 9,4%).

3.6.3 Τύπος συμφωνίας και αποδοχές

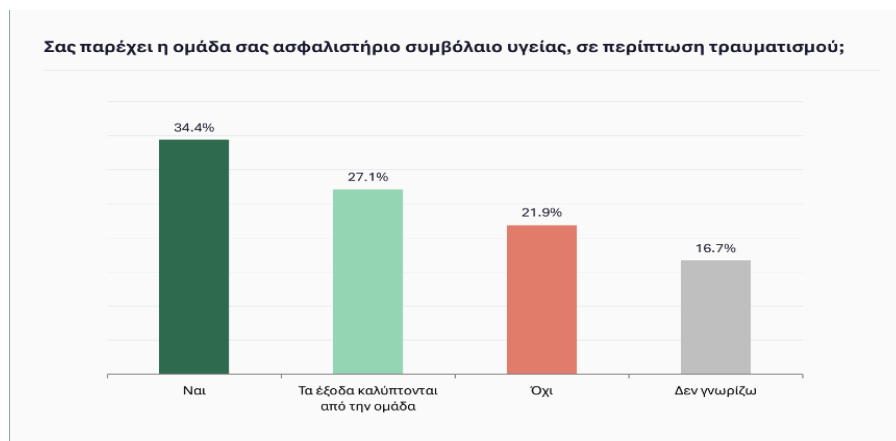
Η οικονομική ανταπόδοση διαφοροποιείται έντονα ανάλογα με τον τύπο συμφωνίας με τον σύλλογο. Οι αθλήτριες με ιδιωτικό συμφωνητικό εμφανίζουν σαφώς υψηλότερες μέσες αποδοχές, ενώ στις περιπτώσεις προφορικής ή αδιευκρίνιστης συμφωνίας οι μέσες αποδοχές είναι αισθητά χαμηλότερες και αυξάνεται το ποσοστό των άμισθων αθλητριών (Εικόνα 3.3). Το εύρημα δείχνει ότι η τυπική κατοχύρωση της σχέσης αθλήτριας-σύλλογου πιθανόν να συνδέεται με υψηλότερο επίπεδο οικονομικής αναγνώρισης.

Τύπος συμφωνίας & αποδοχές

- Αθλήτριες με ιδιωτικό συμφωνητικό: μέσες αποδοχές €1.075/μήνα - μόνο το 2,4% είναι άμισθι.
- Αθλήτριες με προφορική συμφωνία: μέσες αποδοχές €262/μήνα - το 53,8% είναι άμισθι.
- Αθλήτριες που δεν γνωρίζουν τη συμφωνία τους: μέσες αποδοχές €83/μήνα - το 75,9% είναι άμισθι.
- Η επισήμιοποίηση της συμφωνίας είναι ο ισχυρότερος προβλεπτικός παράγοντας αμοιβής στο σύνολο του δείγματος.

Εικόνα 3.3 Τύπος συμφωνίας και αποδοχές

Σημείωση. Η σύγκριση του μηνιαίου οικονομικού οφέλους ανά τύπο συμφωνίας έδειξε στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση, $Kruskal-Wallis H(2) = 51,72, p < 0,001$. Επιπλέον, η σχέση μεταξύ τύπου συμφωνίας και κατηγορίας οικονομικού οφέλους ήταν στατιστικά σημαντική, $\chi^2(4) = 44,81, p < 0,001$, $Cramer's V = 0,496$. Οι μέσες αποδοχές υπολογίστηκαν με ενδεικτικές τιμές διαστημάτων.

Διάγραμμα: 3.14 Ασφαλιστική κάλυψη σε περίπτωση τραυματισμού

3.6.4 Ασφαλιστική κάλυψη σε περίπτωση τραυματισμού

Η ασφαλιστική κάλυψη εμφανίζεται ανομοιογενής: το 34,4% διαθέτει ασφαλιστήριο συμβόλαιο, ενώ το 38,6% είτε δεν έχει κάλυψη είτε δεν γνωρίζει αν υπάρχει σχετική πρόβλεψη. Την ίδια στιγμή οιχτραυματισμοί αποτελούν σημαντική διάσταση της αγωνιστικής εμπειρίας των αθλητριών, καθώς περίπου τέσσερις στις δέκα δήλωσαν ότι κατά τον τελευταίο χρόνο έμειναν εκτός αγωνιστικής δράσης για διάστημα τουλάχιστον των δύο εβδομάδων.

3.6.5 Διαφοροποίηση αποδοχών και ασφαλιστικής κάλυψης ανά κατηγορία

Τα αποτελέσματα δείχνουν έντονη διαφοροποίηση ανά αγωνιστική κατηγορία, καθώς οι αθλήτριες της Α΄ Εθνικής εμφανίζουν σαφώς υψηλότερες μέσες αποδοχές και μεγαλύτερο

Εικόνα 3.4 Διαφοροποίηση αποδοχών και ασφαλιστικής κάλυψης ανά κατηγορία

Κατηγορία πρωταθλήματος, αποδοχές & ασφαλιστική κάλυψη

- Α΄ Εθνική: μέση αμοιβή €824/μήνα - 50,9% διαθέτουν ασφαλιστική κάλυψη.
- Β΄ Εθνική: μέση αμοιβή €216/μήνα - 21,1% διαθέτουν ασφαλιστική κάλυψη.
- Γ΄ Εθνική: μέση αμοιβή €8/μήνα - 0% διαθέτουν ασφαλιστική κάλυψη.
- Οι δομές προστασίας (αμοιβή, ασφάλιση) υπάρχουν σχεδόν αποκλειστικά στην κορυφαία κατηγορία.

ποσοστό ασφαλιστικής κάλυψης σε σχέση με τις αθλήτριες της Β΄ και Γ΄ Εθνικής. Η εικόνα αυτή υποδηλώνει ότι οι βασικές μορφές οικονομικής και ασφαλιστικής προστασίας συγκεντρώνονται κυρίως στην κορυφαία κατηγορία, ενώ στις χαμηλότερες κατηγορίες παραμένουν ιδιαίτερα περιορισμένες.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Σημείωση. Η διαφοροποίηση του μηνιαίου οικονομικού οφέλους ανά αγωνιστική κατηγορία ελέγχθηκε με Kruskal–Wallis και ήταν στατιστικά σημαντική, $H(2) = 40,91$, $p < 0,001$. Η σχέση αγωνιστικής κατηγορίας και ασφαλιστηρίου συμβολαίου ελέγχθηκε με χ^2 test of independence και ήταν επίσης στατιστικά σημαντική, $\chi^2(2) = 18,85$, $p < 0,001$, Cramer's $V = 0,443$.

Ηλικιακή ομάδα, αποδοχές & ποσοστό τραυματισμού

- Κάτω των 18: το 71,4% είναι αμισθί - μέση αμοιβή €43/μήνα. Ποσοστό τραυματισμού 28,6%.
- 18–23: μέση αμοιβή €497/μήνα. Υψηλότερο ποσοστό τραυματισμού (48,4%) - η φάση μέγιστης αγωνιστικής επιβάρυνσης.
- 24–30: μέση αμοιβή €884/μήνα - αποτελεί τη χρυσή ηλικία αποδοχών. Ποσοστό τραυματισμού 39,3%.
- 31+: μέση αμοιβή €679/μήνα - μικρή πτώση. Ποσοστό τραυματισμού 37,5%.

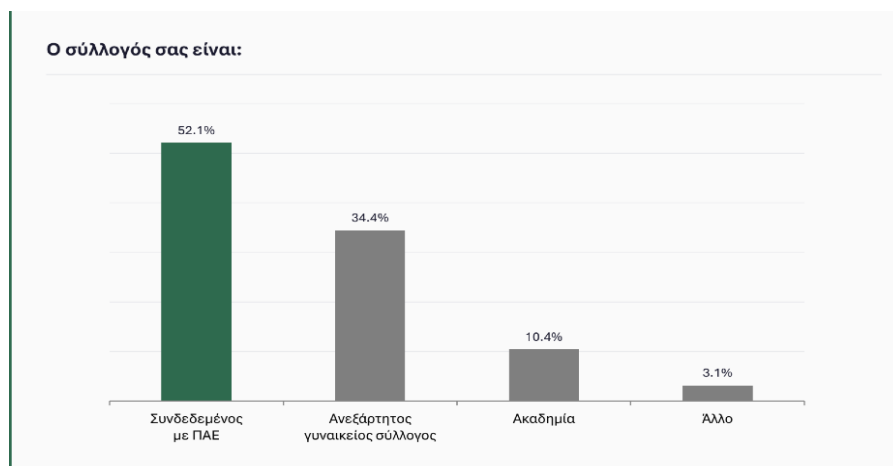
Σημείωση. Η διαφοροποίηση του μηνιαίου οικονομικού οφέλους ανά ηλικιακή ομάδα ήταν στατιστικά σημαντική, Kruskal–Wallis $H(3) = 19,99$, $p < 0,001$. Αντίθετα, η σχέση ηλικιακής ομάδας και τραυματισμού άνω των δύο εβδομάδων δεν ήταν στατιστικά σημαντική, $\chi^2(3) = 2,10$, $p = 0,552$, Cramer's $V = 0,148$.

3.7 Αγωνιστικό περιβάλλον, υποδομές και υποστήριξη των αθλητριών

3.7.1 Τύπος συλλόγου και κοινή χρήση εγκαταστάσεων

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η πλειονότητα των αθλητριών αγωνίζεται σε συλλόγους συνδεδεμένους με ΠΑΕ (52,1%), ενώ σημαντικό ποσοστό ανήκει σε ανεξάρτητους συλλόγους ποδοσφαίρου γυναικών (34,4%). Παράλληλα, το 59,4% δηλώνει ότι ο σύλλογός του μοιράζεται γήπεδα ή εγκαταστάσεις με ανδρική ομάδα και το 25,0% ότι αυτό συμβαίνει

Διάγραμμα: 3.15 Τύπος συλλόγου
περιστασιακά.

3.7.2 Πρόσβαση σε εγκαταστάσεις και βασικές υποδομές

Διάγραμμα: 3.16 Αξιολόγηση περιβάλλοντος ομάδας

Σημείωση. Οι μεταβλητές αξιολογήθηκαν σε πενταβάθμια κλίμακα Likert, όπου 1 = πολύ αρνητική/καθόλου ικανοποιητική αξιολόγηση και 5 = πολύ θετική/πολύ ικανοποιητική αξιολόγηση. N = 96. Οι τιμές παρουσιάζουν μέσους όρους. Οι αντίστοιχες τυπικές αποκλίσεις ήταν: πρόσβαση σε γυμναστήριο/εξοπλισμό T.A. = 1,38· παρουσία γιατρού/ιατρική υποστήριξη T.A. = 1,28· διαθεσιμότητα γηπέδων/ωρών προπόνησης T.A. = 1,14· πρόσβαση σε φυσικοθεραπεία/αποκατάσταση T.A. = 1,22· ποιότητα αγωνιστικού/προπονητικού γηπέδου T.A. = 1,11· έγκαιρη ενημέρωση προπονητικού προγράμματος T.A. = 1,35. N = 96.

Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.16, οι αθλήτριες αξιολόγησαν τις επιμέρους πτυχές του περιβάλλοντος της ομάδας τους σε μέτριο επίπεδο, με όλους τους μέσους όρους να κινούνται κοντά στο μέσο της κλίμακας. Η μόνη διάσταση που ξεπερνά οριακά το ουδέτερο σημείο είναι η έγκαιρη ενημέρωση για το προπονητικό πρόγραμμα (Μ.Ο. 3,02), ενώ ακολουθεί η ποιότητα του αγωνιστικού ή προπονητικού γηπέδου (2,94). Οι χαμηλότερες αξιολογήσεις συγκεντρώνονται στις υποστηρικτικές δομές υγείας και προετοιμασίας — την πρόσβαση σε φυσικοθεραπεία και αποκατάσταση (2,85), τη διαθεσιμότητα γηπέδων και ωρών προπόνησης (2,82), την παρουσία γιατρού και ιατρική υποστήριξη (2,80) και, χαμηλότερα όλων, την πρόσβαση σε γυμναστήριο και εξοπλισμό (2,75).

3.7.3 Κοινή χρήση εγκαταστάσεων και αξιολόγηση υποδομών

Η σύγκριση εξετάζει αν οι αθλήτριες συλλόγων συνδεδεμένων με ανδρικό σύλλογο/ΠΑΕ, οι οποίες δηλώνουν κοινή ή περιστασιακή χρήση εγκαταστάσεων, αξιολογούν ευνοϊκότερα το περιβάλλον της ομάδας τους σε σχέση με τις αθλήτριες ανεξάρτητων γυναικείων συλλόγων.

Διάσταση	Συνεργασία + χρήση Μ.Ο. (Τ.Α.)	Ανεξάρτητος σύλλογος Μ.Ο. (Τ.Α.)	p	r	Ερμηνεία
Ποιότητα γηπέδου	2,93 (1,06)	2,91 (1,16)	0,961	0,006	Μη στατιστικά σημαντική διαφορά
Διαθεσιμότητα γηπέδων/ωρών	2,91 (1,17)	2,76 (1,09)	0,561	0,067	Μη στατιστικά σημαντική διαφορά
Γυμναστήριο/ εξοπλισμός	3,12 (1,47)	2,30 (1,07)	0,013	0,285	Στατιστικά σημαντική διαφορά υπέρ συνεργασίας
Ιατρική υποστήριξη	2,86 (1,28)	2,88 (1,17)	0,771	0,033	Μη στατιστικά σημαντική διαφορά
Φυσικοθεραπεία /αποκατάσταση	2,98 (1,22)	2,85 (1,15)	0,836	0,024	Μη στατιστικά σημαντική διαφορά
Έγκαιρη ενημέρωση προγράμματος	3,12 (1,50)	2,73 (1,07)	0,235	0,136	Μη στατιστικά σημαντική διαφορά
Μετακινήσεις εκτός έδρας	3,56 (1,26)	3,21 (1,17)	0,202	0,146	Μη στατιστικά σημαντική διαφορά
Συνολικές συνθήκες απόδοσης/ εξέλιξης	3,21 (0,99)	3,00 (0,94)	0,511	0,075	Μη στατιστικά σημαντική διαφορά
Δείκτης περιβάλλοντος ομάδας	3,08 (0,89)	2,83 (0,66)	0,299	0,119	Μη στατιστικά σημαντική διαφορά

Πίνακας 3.4 Συνεργασία με ανδρικό σύλλογο και κοινή χρήση εγκαταστάσεων («Ναι») σε σχέση με το περιβάλλον ομάδας

Σημείωση: Η ομάδα «Συνεργασία + κοινή χρήση» περιλαμβάνει αθλήτριες συλλόγων συνδεδεμένων με ανδρικό σύλλογο/ΠΑΕ που δήλωσαν κοινή χρήση εγκαταστάσεων με ανδρική ομάδα (n = 26). Η ομάδα «Ανεξάρτητος σύλλογος»

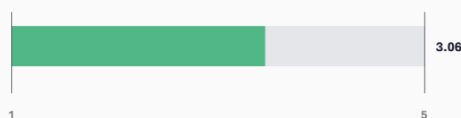

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

περιλαμβάνει αθλήτριες ανεξάρτητων γυναικείων συλλόγων ($n = 33$). Οι συγκρίσεις πραγματοποιήθηκαν με Mann-Whitney U test, λόγω σύγκρισης δύο ανεξάρτητων ομάδων σε μεταβλητές κλίμακας Likert. Το r δηλώνει το μέγεθος επίδρασης. Τιμές r περίπου 0,10 ερμηνεύονται ως ασθενής επίδραση, περίπου 0,30 ως μέτρια και περίπου 0,50 ως ισχυρή.

Όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 3.4, η σύγκριση ανάμεσα στις αθλήτριες συλλόγων συνδεδεμένων με ΠΑΕ που κάνουν κοινή ή περιστασιακή χρήση εγκαταστάσεων και σε εκείνες ανεξάρτητων γυναικείων συλλόγων ακολουθεί το ίδιο μοτίβο. Σε αρκετές διαστάσεις του περιβάλλοντος—όπως η διαθεσιμότητα γηπέδων και ωρών, η έγκαιρη ενημέρωση για το πρόγραμμα, οι μετακινήσεις εκτός έδρας και ο συνολικός δείκτης περιβάλλοντος ομάδας—οι συνδεδεμένοι με ΠΑΕ σύλλογοι εμφανίζουν υψηλότερους μέσους όρους, χωρίς ωστόσο καμία από τις διαφορές αυτές να φτάνει σε στατιστική σημαντικότητα. Η μόνη στατιστικά σημαντική διαφορά εντοπίζεται και πάλι στην πρόσβαση σε γυμναστήριο και εξοπλισμό, υπέρ της συνεργασίας με ΠΑΕ (Μ.Ο. 3,12 έναντι 2,30· $p = 0,013$, $r = 0,285$), ενώ στην ιατρική υποστήριξη οι δύο ομάδες αξιολογούνται σχεδόν ταυτόσημα. Συνολικά, η σύνδεση με ΠΑΕ συνοδεύεται από μια γενικότερη περιγραφική τάση υπέρ καλύτερων συνθηκών, η οποία όμως δεν τεκμηριώνεται στατιστικά παρά μόνο ως προς τους υλικοτεχνικούς πόρους του γυμναστηρίου.

Πως αξιολογείτε γενικά το επίπεδο συνθηκών της ομάδας σας όσο αναφορά την απόδοση και την προσωπική σας εξέλιξη; (1 = Καθόλου Ικανοποιητικές, 5 = Πολύ Ικανοποιητικές)

1 = Καθόλου Ικανοποιητικές 5 = Πολύ Ικανοποιητικές

Διάγραμμα: 3.17 Δείκτης συνθηκών ομάδας για την προσωπική εξέλιξη.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

3.7.4 Αξιολόγηση περιβάλλοντος ομάδας για την απόδοση και την εξέλιξη

Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.17, η συνολική αξιολόγηση των συνθηκών της ομάδας ως προς την απόδοση και την προσωπική εξέλιξη των αθλητριών κινείται οριακά πάνω από το μέσο της κλίμακας (Μ.Ο. 3,06). Η τιμή αυτή υποδηλώνει μια μετρίως ικανοποιητική εμπειρία, χωρίς σαφή θετική κατεύθυνση, και συμβαδίζει με τις επιμέρους αξιολογήσεις των συνθηκών που παρουσιάστηκαν προηγουμένως.

3.8 Προπονητική, διοικητική οργάνωση και θεσμική διακυβέρνηση

Ο παρών άξονας εξετάζει τις αντιλήψεις των αθλητριών σχετικά με την προπονητική καθοδήγηση, τη διοικητική επάρκεια και το ευρύτερο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα. Οργανώνεται γύρω από τρεις επιμέρους διαστάσεις: την προπονητική καθοδήγηση και εξειδίκευση, τη διοικητική τεχνογνωσία και τη λήψη αποφάσεων, και την οργάνωση του πρωταθλήματος και τη θεσμική στήριξη.

3.8.1 Προπονητική καθοδήγηση και εξειδίκευση

Η προπονητική καθοδήγηση και εξειδίκευση εξετάστηκε μέσα από τρεις διαστάσεις: την επικοινωνία, ψυχολογική υποστήριξη και σεβασμό από τους προπονητές, την προσαρμογή του προπονητικού προγράμματος στις ανάγκες των αθλητριών και τη λήψη υπόψη των ιδιαιτεροτήτων του γυναικείου οργανισμού στον σχεδιασμό της προπόνησης και της αποκατάστασης.

Σε ποιο βαθμό οι προπονητές & τα διοικητικά στελέχη ανταποκρίνονται στις ανάγκες των αθλητριών; (1=Καθόλου, 5=Πάρα πολύ)

Διάγραμμα: 3.18 Επίπεδο προπονητικής καθοδήγησης και εξειδίκευσης

Όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 3.18 , η προπονητική καθοδήγηση αξιολογείται συνολικά χαμηλά, καθώς και οι τρεις μεταβλητές καταγράφουν μέσους όρους κάτω από τη μέση τιμή της πενταβάθμιας κλίμακας. Η πιο αδύναμη διάσταση αφορά τη λήψη υπόψη των ιδιαιτεροτήτων του γυναικείου οργανισμού στον σχεδιασμό της προπόνησης και της αποκατάστασης (Μ.Ο. = 2,42), ενώ τα ποσοστά θετικής αξιολόγησης παραμένουν περιορισμένα, από 12,5% έως 17,7%. Παράλληλα, σε όλες τις μεταβλητές τουλάχιστον οι μισές αθλήτριες δίνουν χαμηλή αξιολόγηση.

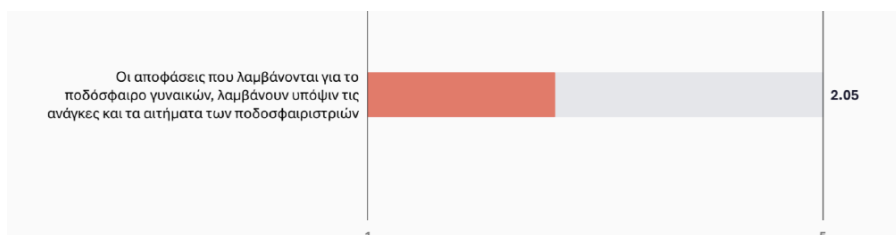
Διάγραμμα 3.17 Επίπεδο προπονητικής καθοδήγησης και εξειδίκευσης

Σύνθετος δείκτης προπονητικής επάρκειας

Για τη συνολική αποτύπωση της προπονητικής επάρκειας, οι τρεις σχετικές μεταβλητές συνδυάστηκαν σε έναν σύνθετο δείκτη. Η εσωτερική συνοχή των μεταβλητών ήταν αποδεκτή (Cronbach's alpha = 0,766), επομένως ο δείκτης υπολογίστηκε ως ο μέσος όρος τους. Η μέση τιμή του δείκτη κινήθηκε σε χαμηλό προς μέτριο επίπεδο (Μ.Ο. = 2,47, Τ.Α. = 0,87), υποδηλώνοντας ότι οι αθλήτριες αξιολογούν την προπονητική καθοδήγηση ως μετρίως επαρκή ως προς την προσαρμογή της στις δικές τους ανάγκες.

3.8.2 Διοικητική τεχνογνωσία και λήψη αποφάσεων

Η διοικητική τεχνογνωσία εξετάστηκε μέσα από τρεις διαστάσεις: τη γνώση και εξειδίκευση των διοικητικών στελεχών, την ανταπόκριση των αποφάσεων στις ανάγκες των ποδοσφαιριστριών και την επάρκεια της υπάρχουσας τεχνογνωσίας για την κάλυψη των αναγκών των γυναικών αθλητριών.

Διάγραμμα: 3.19 Συμμετοχή των αθλητριών στη λήψη αποφάσεων

Τα αποτελέσματα δείχνουν χαμηλή αξιολόγηση της διοικητικής τεχνογνωσίας και της διαδικασίας λήψης αποφάσεων στο ποδόσφαιρο γυναικών. Η χαμηλότερη τιμή καταγράφεται στην αντίληψη ότι οι αποφάσεις λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες και τα αιτήματα των ποδοσφαιριστριών (Μ.Ο. = 2,05), ενώ χαμηλά αξιολογούνται και η απαραίτητη γνώση και εξειδίκευση για την ανάπτυξη του αθλήματος (Μ.Ο. = 2,23) και η επάρκεια της υπάρχουσας τεχνογνωσίας για την κάλυψη των αναγκών των γυναικών αθλητριών (Μ.Ο. = 2,31). Συνολικά, οι μέσοι όροι βρίσκονται κάτω από τη μεσαία τιμή της κλίμακας, παρουσιάζοντας ενδεχόμενο έλλειμμα διοικητικής επάρκειας και περιορισμένη ανταπόκριση στις ανάγκες των αθλητριών.

Δείκτης διοικητικής και θεσμικής τεχνογνωσίας

Για την αποτύπωση της διοικητικής και θεσμικής τεχνογνωσίας σε επίπεδο συλλόγου, οι σχετικές μεταβλητές συνδυάστηκαν σε έναν σύνθετο δείκτη. Η εσωτερική συνοχή ήταν οριακά αποδεκτή (Cronbach's alpha = 0,682), γι' αυτό και ο δείκτης χρησιμοποιείται ενδεικτικά και με προσεκτική ερμηνεία. Η μέση τιμή του κινήθηκε σε χαμηλό επίπεδο (Μ.Ο. = 2,20, Τ.Α. = 0,73), υποδηλώνοντας ότι οι αθλήτριες αξιολογούν περιορισμένα τη διοικητική και θεσμική επάρκεια του περιβάλλοντός τους.

3.8.3 Συσχέτιση προπονητικής και διοικητικής επάρκειας

Σύγκριση	Spearman's ρ	p
Δείκτης προπονητικής επάρκειας × δείκτης διοικητικής/θεσμικής τεχνογνωσίας	0,612	<0,001

Πίνακας 3.5 Συσχέτιση προπονητικής και διοικητικής επάρκειας

Η θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση δείχνει ότι οι δύο διαστάσεις δεν λειτουργούν ανεξάρτητα. Οι αθλήτριες που αξιολογούν χαμηλότερα την προπονητική επάρκεια τείνουν να αξιολογούν χαμηλότερα και τη διοικητική/θεσμική τεχνογνωσία.

3.8.4 Σχέση προπονητικής και διοικητικής τεχνογνωσίας με τη σκέψη αποχώρησης

Δείκτης	Δεν έχει σκεφτεί αποχώρηση Μ.Ο. (Τ.Α.)	Έχει σκεφτεί αποχώρηση Μ.Ο. (Τ.Α.)	H	p
Προπονητική επάρκεια	2,83 (0,96)	2,31 (0,78)	6,4 1	0,01 1
Διοικητική/ θεσμική τεχνογνωσία	2,57 (0,77)	2,03 (0,66)	9,4 4	0,00 2

Πίνακας 3.6 Σύγκριση δεικτών επάρκειας και σκέψης αποχώρησης

Σημείωση: Οι συγκρίσεις πραγματοποιήθηκαν με Kruskal–Wallis H, λόγω σύγκρισης δύο ανεξάρτητων ομάδων σε δείκτες που προέρχονται από κλίμακες Likert. Υψηλότερες τιμές δηλώνουν θετικότερη αξιολόγηση.

Όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 3.6, τόσο η προπονητική επάρκεια όσο και η διοικητική και θεσμική τεχνογνωσία διαφοροποιήθηκαν στατιστικά σημαντικά ανάλογα με τη σκέψη αποχώρησης από το άθλημα. Οι αθλήτριες που είχαν σκεφτεί να αποχωρήσουν αξιολόγησαν χαμηλότερα και τους δύο δείκτες σε σχέση με εκείνες που δεν το είχαν σκεφτεί, τόσο ως προς την προπονητική επάρκεια (Μ.Ο. 2,31 έναντι 2,83· $H = 6,41$, $p = 0,011$) όσο και ως

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα
προς τη διοικητική και θεσμική τεχνογνωσία (Μ.Ο. 2,03 έναντι 2,57· $H = 9,44$, $p = 0,002$).
Το εύρημα υποδηλώνει ότι η χαμηλότερη αξιολόγηση του προπονητικού και διοικητικού περιβάλλοντος φαίνεται να συνδέεται με αυξημένη πιθανότητα σκέψης αποχώρησης.

3.9 Οργάνωση πρωταθλήματος και θεσμική στήριξη

Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.20, η οργάνωση του πρωταθλήματος και η θεσμική

Διάγραμμα 3.19: Οργάνωση πρωταθλήματος και θεσμική στήριξη

στήριξη αξιολογούνται συνολικά σε χαμηλά προς μέτρια επίπεδα, με όλες τις δηλώσεις να παραμένουν κάτω από το μέσο της κλίμακας. Σχετικά υψηλότερα αξιολογείται η έγκαιρη

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

ενημέρωση για αλλαγές σε ώρες ή ημερομηνίες αγώνων (Μ.Ο. 2,96), ενώ τη χαμηλότερη τιμή συγκεντρώνει η ύπαρξη επαρκούς τεχνογνωσίας που να καλύπτει τις ανάγκες των αθλητριών (2,31). Οι ενδιάμεσες δηλώσεις, που αφορούν την οργάνωση του προγράμματος, τη στήριξη από την ΕΠΟ και την Ένωση και τη σαφή αναπτυξιακή διαδρομή, κινούνται σε παρόμοια χαμηλά επίπεδα. Συνολικά, τα περιορισμένα ποσοστά θετικής αξιολόγησης αναδεικνύουν αδυναμίες τόσο στον αγωνιστικό σχεδιασμό όσο και στη θεσμική ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών.

Σημείωση. Οι μεταβλητές αξιολογήθηκαν σε πενταβάθμια κλίμακα Likert, όπου 1 = διαφωνώ απόλυτα και 5 = συμφωνώ απόλυτα. Οι τιμές παρουσιάζουν μέσους όρους. Οι τυπικές αποκλίσεις κυμάνθηκαν από Τ.Α. = 0,83 έως Τ.Α. = 1,08, δείχνοντας μέτρια διασπορά στις απαντήσεις. N = 96.

3.9.1 Σύνθετος δείκτης θεσμικής οργάνωσης και στήριξης

Για τη συνολική αποτύπωση της θεσμικής οργάνωσης και στήριξης υπολογίστηκε σύνθετος δείκτης, ο οποίος προέκυψε από τον μέσο όρο των παραπάνω μεταβλητών. Οι μεταβλητές αυτές αφορούν επιμέρους διαστάσεις της οργάνωσης του πρωταθλήματος, της λειτουργικής σταθερότητας και της αναπτυξιακής στήριξης του ποδοσφαίρου γυναικών. Η εσωτερική τους συνοχή ήταν ικανοποιητική (Cronbach's $\alpha = 0,793$), γεγονός που επιτρέπει τη χρήση τους ως ενιαίου σύνθετου δείκτη. Ο δείκτης κινήθηκε σε χαμηλό προς μέτριο επίπεδο (Μ.Ο. = 2,68, Τ.Α. = 0,70, σε κλίμακα 1–5, όπου υψηλότερες τιμές υποδηλώνουν θετικότερη αξιολόγηση), επιβεβαιώνοντας τη γενικότερη εικόνα περιορισμένης θεσμικής στήριξης που αποτυπώθηκε και στις επιμέρους μεταβλητές.

3.9.2 Θεσμική οργάνωση και σκέψη αποχώρησης

Ομάδα	n	Μ.Ο. δείκτη	Τ.Α.
Δεν έχει σκεφτεί αποχώρηση	30	3,09	0,59
Έχει σκεφτεί αποχώρηση	66	2,49	0,67

Πίνακας 3.7 . Αξιολόγηση σχέσης μεταξύ θεσμικής οργάνωσης και σκέψης αποχώρησης

Όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 3.7, οι αθλήτριες που έχουν σκεφτεί να αποχωρήσουν από το ποδόσφαιρο αξιολογούν χαμηλότερα τη θεσμική οργάνωση και στήριξη (Μ.Ο. 2,49) σε σχέση με όσες δεν έχουν αναφέρει τέτοια σκέψη (Μ.Ο. 3,09). Η διαφοροποίηση είναι στατιστικά σημαντική (Kruskal–Wallis: $H(1) = 17,35$, $p < 0,001$, $\eta^2(H) = 0,174$), γεγονός που δείχνει ότι η αντίληψη για το θεσμικό περιβάλλον συνδέεται με τη βιωσιμότητα της συμμετοχής στο άθλημα.

3.10 Δημόσια προβολή, αναγνωρισιμότητα και εμπορική δυναμική

Η ενότητα εξετάζει τις αντιλήψεις των αθλητριών για την προβολή και την εμπορική δυναμική του ποδοσφαίρου γυναικών, εστιάζοντας στην κάλυψη από τα ΜΜΕ, τη γνώση του κοινού, την αξιοποίηση των social media, τις χορηγικές ευκαιρίες και τη δυνητική επίδραση της μεγαλύτερης προβολής στην αύξηση του ενδιαφέροντος.

Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.21, η αντίληψη των αθλητριών για την προβολή και τις εμπορικές ευκαιρίες του ποδοσφαίρου γυναικών χαρακτηρίζεται από μια έντονη αντίθεση. Όλες οι δηλώσεις που αφορούν την υπάρχουσα κατάσταση αξιολογούνται πολύ χαμηλά, με τις χαμηλότερες τιμές να αφορούν την επαρκή κάλυψη από τα ΜΜΕ και τη γνώση του κοινού για το πρωτάθλημα και τις αθλήτριες (Μ.Ο. 2,06 αμφότερες), ενώ εξίσου

Διάγραμμα: 3.21 Προβολή και εμπορική δυναμική

χαμηλά αξιολογούνται η αξιοποίηση των social media και η ύπαρξη ουσιαστικών χορηγικών ευκαιριών (2,18). Αντίθετα, η δήλωση ότι η καλύτερη προβολή θα μπορούσε να αυξήσει σημαντικά το ενδιαφέρον του κοινού συγκεντρώνει με διαφορά την υψηλότερη συμφωνία (4,23). Η αντίθεση αυτή δείχνει ότι οι αθλήτριες δεν αποδίδουν τη χαμηλή προβολή σε έλλειψη δυναμικής του αθλήματος, αλλά σε αναξιοποίητο δυναμικό.

Ανάλυση	Ομάδες/ μεταβλητές	Περιγραφικά στοιχεία	Στατιστικός δείκτης	p	Ερμηνεία
Αγωνιστική κατηγορία x δείκτης προβολής	Α', Β', Γ' Εθνική	Α': Μ.Ο.=2,23, Τ.Α.=0,63 Β': Μ.Ο.=1,87, Τ.Α.=0,71 Γ': Μ.Ο.=2,04, Τ.Α.=0,68	H(2)=5,91	0,052	Οριακή τάση, όχι στατιστικά σημαντική
Τύπος συλλόγου x δείκτης προβολής	Συνδεδεμένος με ΠΑΕ/ ανδρικό σύλλογο, ανεξάρτητος, άλλο	ΠΑΕ/ανδρ.: Μ.Ο.=2,12, Τ.Α.=0,62 Ανεξ.: Μ.Ο.=2,16, Τ.Α.=0,67 Άλλο: Μ.Ο.=2,00, Τ.Α.=0,84	H(2)=1,29	0,525	Μη σημαντική διαφοροποίηση

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Ανάλυση	Ομάδες/ μεταβλητές	Περιγραφικά στοιχεία	Στατιστικός δείκτης	p	Ερμηνεία
Σύνδεση με ΠΑΕ/ ανδρικό σύλλογο x δείκτης προβολής	Ναι / Όχι	Ναι: Μ.Ο.=2,12, Τ.Α.=0,62 Όχι: Μ.Ο.=2,11, Τ.Α.=0,71	U=1156, r=0,005	0,965	Μη σημαντική διαφοροποίηση
Εμπειρία εξωτερικού x δείκτης προβολής	Ναι / Όχι	Ναι: Μ.Ο.=2,02, Τ.Α.=0,61 Όχι: Μ.Ο.=2,15, Τ.Α.=0,68	U=740,5, r=0,087	0,392	Μη σημαντική διαφοροποίηση
Σκέψη αποχώρησης x δείκτης προβολής	Όχι / Ναι	Όχι: Μ.Ο.=2,38, Τ.Α.=0,68 Ναι: Μ.Ο.=2,00, Τ.Α.=0,63	H(1)=6,06	0,014	Στατιστικά σημαντική σχέση
Πρόθεση μετακίνησης στο εξωτερικό x δείκτης προβολής	Ναι / Ίσως / Όχι	Ναι: Μ.Ο.=2,16, Τ.Α.=0,68 Ίσως: Μ.Ο.=1,99, Τ.Α.=0,66 Όχι: Μ.Ο.=2,25, Τ.Α.=0,43	H(2)=1,37	0,504	Μη σημαντική διαφοροποίηση
Δείκτης θεσμικής οργάνωσης x δείκτης προβολής	Συσχέτιση δύο δεικτών	-	Spearman's ρ=0,329	<0,001	Θετική, στατιστικά σημαντική συσχέτιση
Δείκτης διοικητικής/ θεσμικής τεχνογνωσίας x δείκτης προβολής	Συσχέτιση δύο δεικτών	-	Spearman's ρ=0,432	<0,001	Θετική, στατιστικά σημαντική συσχέτιση
Αντιλαμβανόμενη δυναμική καλύτερης προβολής x δείκτης προβολής	Q44 x δείκτης Q40-Q43	-	Spearman's ρ=-0,108	0,291	Μη σημαντική συσχέτιση

Πίνακας 3.8 Συσχετίσεις του δείκτη προβολής και εμπορικής αξιοποίησης με επιλεγμένους δείκτες της έρευνας

Σημείωση. Ο δείκτης προβολής και εμπορικής αξιοποίησης προκύπτει από τις Q40-Q43 και εμφάνισε καλή εσωτερική συνοχή (Cronbach's $\alpha = 0,811$, Μ.Ο. = 2,12, Τ.Α. = 0,66). Για συγκρίσεις μεταξύ δύο ομάδων χρησιμοποιήθηκε Mann-Whitney U, για συγκρίσεις τριών ομάδων Kruskal-Wallis H και για συσχετίσεις μεταξύ δεικτών Spearman's ρ . Η Q44 δεν εντάχθηκε στον σύνθετο δείκτη, καθώς αποτυπώνει την αντιλαμβανόμενη δυναμική μιας πιθανής καλύτερης προβολής και όχι την υφιστάμενη προβολή/εμπορική αξιοποίηση.

Για τη συνολική αποτύπωση της δημόσιας προβολής και της εμπορικής αξιοποίησης του

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

ποδοσφαίρου γυναικών δημιουργήθηκε σύνθετος δείκτης από τις Q40–Q43, ο οποίος παρουσίασε χαμηλή συνολική αξιολόγηση (M.O. = 2,12, T.A. = 0,66, σε κλίμακα 1–5).

Όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 3.8, ο δείκτης δεν διαφοροποιήθηκε στατιστικά σημαντικά ανάλογα με τον τύπο συλλόγου, τη συνεργασία με ΠΑΕ ή ανδρικό σύλλογο, την εμπειρία αγωνιστικής συμμετοχής στο εξωτερικό ή την πρόθεση μετακίνησης, ενώ η σύγκριση ανά αγωνιστική κατηγορία προσέγγισε μόνο οριακά το όριο της σημαντικότητας ($p = 0,052$). Η απουσία διαφοροποίησης σχεδόν σε όλα τα δομικά χαρακτηριστικά υποδηλώνει ότι η χαμηλή προβολή γίνεται αντιληπτή ομοιόμορφα από το σύνολο του δείγματος.

Η μόνη στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση αφορά τη σκέψη αποχώρησης. Οι αθλήτριες που είχαν σκεφτεί να αποχωρήσουν αξιολόγησαν χαμηλότερα τη δημόσια προβολή και εμπορική αξιοποίηση σε σχέση με όσες δεν είχαν αναφέρει τέτοια σκέψη ($p = 0,014$), εύρημα που συνδέει τη χαμηλότερη αντίληψη της προβολής με την αναφορά σκέψης αποχώρησης, χωρίς να τεκμηριώνεται αιτιώδης σχέση.

Ως προς τις συσχετίσεις, ο δείκτης προβολής συνδέθηκε θετικά και σημαντικά τόσο με τον δείκτη θεσμικής οργάνωσης και στήριξης όσο και με τον δείκτη διοικητικής και θεσμικής τεχνογνωσίας (Πίνακας 3.8), ένδειξη ότι η θετικότερη αντίληψη της προβολής συμβαδίζει με θετικότερη αξιολόγηση του θεσμικού και διοικητικού περιβάλλοντος. Αντίθετα, η αξιολόγηση της σημερινής προβολής δεν συσχετίστηκε με την πεποίθηση ότι μια καλύτερη προβολή θα έφερνε περισσότερο κοινό· η πίστη των αθλητριών στις δυνατότητες του αθλήματος παραμένει, δηλαδή, υψηλή ανεξάρτητα από το πόσο φτωχή κρίνουν την τρέχουσα κατάστασή του.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

3.11 Ισότητα, σεβασμός και ψυχολογική υποστήριξη

Ο άξονας εξετάζει τις αντιλήψεις των αθλητριών για την ισότιμη αντιμετώπιση σε σχέση με τους άνδρες, την επίδραση των έμφυλων στερεοτύπων, την αίσθηση ασφάλειας και σεβασμού στο ποδοσφαιρικό περιβάλλον και την ύπαρξη ψυχολογικής υποστήριξης. Οι διαστάσεις αυτές αποτυπώνουν το κοινωνικό και ψυχολογικό πλαίσιο συμμετοχής των αθλητριών και

συμπληρώνουν την εικόνα των υλικών, οργανωτικών και θεσμικών συνθηκών που παρουσιάστηκαν στις προηγούμενες ενότητες.

Σημείωση. Οι δηλώσεις αξιολογήθηκαν σε πενταβάθμια κλίμακα Likert, όπου 1 = διαφωνώ απόλυτα και 5 = συμφωνώ απόλυτα, με υψηλότερη τιμή να δηλώνει μεγαλύτερη συμφωνία με τη δήλωση. Ειδικά στη δήλωση για τα στερεότυπα φύλου, υψηλότερη τιμή δηλώνει εντονότερη αντίληψη ότι τα στερεότυπα λειτουργούν ως εμπόδιο. Οι τυπικές αποκλίσεις ανά δήλωση ήταν: ισότιμη αντιμετώπιση T.A. = 0,84· ψυχολογική υποστήριξη T.A. = 1,15· ευκαιρίες σε προπονητικούς ή διοικητικούς ρόλους T.A. = 1,03· ασφαλές και με σεβασμό περιβάλλον T.A. = 1,10· στερεότυπα φύλου ως εμπόδιο T.A. = 1,17. N = 96.

Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.22, τα αποτελέσματα δείχνουν έντονη διαφοροποίηση μεταξύ των επιμέρους διαστάσεων. Η ισότιμη αντιμετώπιση των ποδοσφαιριστριών σε σχέση με τους άνδρες συγκεντρώνει τη χαμηλότερη αξιολόγηση ολόκληρης της έρευνας (M.O. 1,59), ενώ και οι υπόλοιπες δηλώσεις που αφορούν την ψυχολογική υποστήριξη, τις

Διάγραμμα: 3.22 Ισότητα, σεβασμός και ψυχολογική υποστήριξη

ευκαιρίες σε προπονητικούς ή διοικητικούς ρόλους και την αίσθηση ασφάλειας και σεβασμού παραμένουν κάτω από το μέσο της κλίμακας. Αντίθετα, οι αθλήτριες συμφωνούν σε υψηλό βαθμό ότι τα στερεότυπα φύλου εξακολουθούν να δημιουργούν εμπόδια στην εξέλιξη του αθλήματος (M.O. 3,96). Η κατανομή αυτή δείχνει ότι στον ίδιο άξονα συνυπάρχουν πολύ χαμηλές αξιολογήσεις ως προς την ισότιμη αντιμετώπιση και υψηλή συμφωνία με τη δήλωση ότι τα έμφυλα στερεότυπα εξακολουθούν να λειτουργούν ως εμπόδιο.

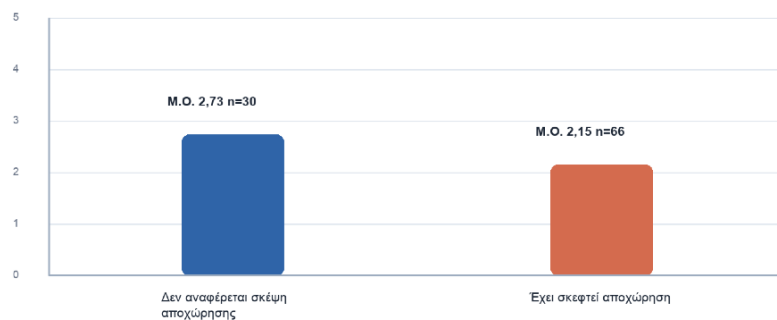
3.11.1 Σχέση έμφυλων στερεοτύπων με το υποστηρικτικό περιβάλλον

Για τη συνοπτική αποτύπωση του ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος υπολογίστηκε συμπληρωματικός δείκτης από τις Q49 και Q50. Ο δείκτης παρουσίασε αποδεκτή εσωτερική συνοχή (Cronbach's α = 0,737), με M.O. = 2,60 και T.A. = 1,00. Η αντίληψη ύπαρξης έμφυλων στερεοτύπων συνδέεται αρνητικά με τον δείκτη ασφάλειας, σεβασμού και ψυχολογικής υποστήριξης (Spearman's ρ = -0,244, p = 0,015). Αυτό δείχνει ότι όσο εντονότερα γίνονται αντιληπτά τα στερεότυπα φύλου, τόσο χαμηλότερα αξιολογείται περιβάλλον των αθλητριών ως υποστηρικτικό ή ασφαλές.

3.11.2 Ψυχολογική υποστήριξη και σκέψη αποχώρησης

Ψυχολογική υποστήριξη και σκέψη αποχώρησης από το ποδόσφαιρο

Kruskal-Wallis: $H=4,86$, $p=0,028$

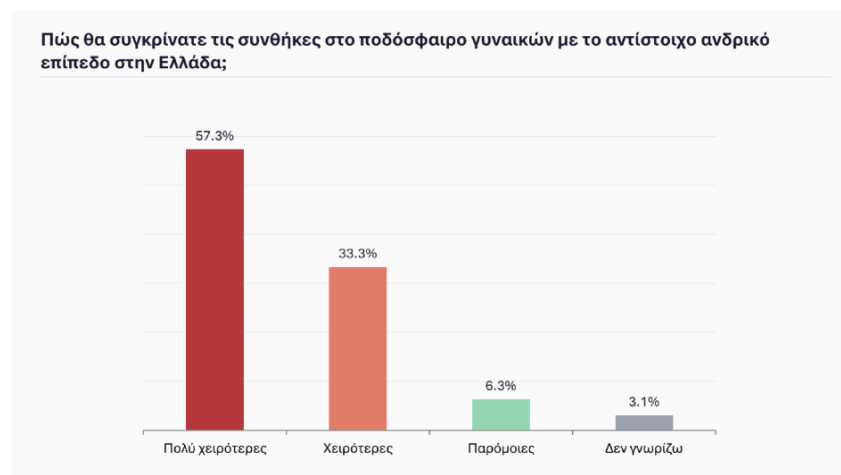
Πηγή: Ιδία επεξεργασία δεδομένων ερωτηματολογίου (N=96).

Διάγραμμα: 3.23 Σχέση μεταξύ ψυχολογικής υποστήριξης και πρόωρης αποχώρησης

Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.23, η ψυχολογική υποστήριξη διαφοροποιήθηκε στατιστικά σημαντικά ανάλογα με τη σκέψη αποχώρησης από το ποδόσφαιρο ($H(1) = 4,86$, $p = 0,028$). Οι αθλήτριες που δεν ανέφεραν σκέψη αποχώρησης αξιολόγησαν υψηλότερα τη

διαθέσιμη ψυχολογική υποστήριξη (Μ.Ο. 2,73) σε σχέση με όσες είχαν σκεφτεί την αποχώρηση (Μ.Ο. 2,15). Η χαμηλότερη αξιολόγηση της ψυχολογικής υποστήριξης συνδέεται, δηλαδή, με την αναφορά σκέψης αποχώρησης, χωρίς να τεκμηριώνεται αιτιώδης σχέση.

3.11.3 Σύγκριση συνθηκών ποδοσφαίρου γυναικών και ανδρικού ποδοσφαίρου

Διάγραμμα: 3.24 Σύγκριση συνθηκών ποδοσφαίρου γυναικών και ανδρικού ποδοσφαίρου

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.24, η συντριπτική πλειονότητα των αθλητριών (90,6%) αξιολόγησε τις συνθήκες στο ποδόσφαιρο γυναικών ως χειρότερες ή πολύ χειρότερες σε σχέση με το αντίστοιχο ανδρικό επίπεδο στην Ελλάδα, με τη μεγαλύτερη μερίδα να τις χαρακτηρίζει μάλιστα πολύ χειρότερες (57,3%). Αντίθετα, μόλις το 6,3% τις θεώρησε παρόμοιες. Η σχεδόν καθολική αυτή αντίληψη ανισότητας αποτυπώνει με ιδιαίτερη ένταση τη συγκριτική υποτίμηση που βιώνουν οι αθλήτριες.

3.12 Γυναίκες σε ρόλους ευθύνης και πιθανή συμβολή στην ανάπτυξη του αθλήματος.

Η ενότητα εξετάζει την αντίληψη των αθλητριών για τη συμμετοχή γυναικών με εμπειρία από το ποδόσφαιρο γυναικών σε διοικητικούς, προπονητικούς ή τεχνικούς ρόλους.

Τομέας πιθανής επίδρασης	n	%
Επικοινωνία και κατανόηση των αναγκών των παικτριών	63	65,6
Λήψη αποφάσεων / διοίκηση	30	31,2
Σχεδιασμός προπονητικού προγράμματος	28	29,2
Ανάπτυξη ακαδημιών	27	28,1
Στρατηγική ανάπτυξης του αθλήματος	26	27,1

Πίνακας 3.9 Τομείς πιθανής επίδρασης της συμμετοχής γυναικών με εμπειρία από το ποδόσφαιρο γυναικών

Σημείωση. Η ερώτηση επέτρεπε έως δύο επιλογές, επομένως τα ποσοστά δεν αθροίζουν στο 100%. Τα ποσοστά υπολογίστηκαν επί του συνολικού δείγματος (N = 96).

Η συνολική αξιολόγηση της πιθανής συμβολής τους ήταν υψηλή (M.O. = 4,10, T.A. = 0,92, σε κλίμακα 1–5), εύρημα που δείχνει ότι οι συμμετέχουσες αποδίδουν σημαντική αναπτυξιακή αξία στην παρουσία γυναικών με βιωματική γνώση του αθλήματος σε θέσεις ευθύνης και μάλιστα παρότι οι ίδιες αξιολογούν περιορισμένα τις πραγματικές ευκαιρίες που τους προσφέρονται (M.O. = 2,38, T.A. = 1,03)

Ως προς τους τομείς στους οποίους η συμβολή αυτή θα ήταν πιο ουσιαστική (Πίνακας 3.9), οι αθλήτριες αναδεικνύουν πρωτίστως την επικοινωνία και την κατανόηση των αναγκών των

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα
παικτριών (65,6%), ενώ ακολουθούν σε χαμηλότερα αλλά σημαντικά ποσοστά η λήψη αποφάσεων και η διοίκηση, ο σχεδιασμός του προπονητικού προγράμματος, η ανάπτυξη ακαδημιών και η στρατηγική ανάπτυξη του αθλήματος.

3.12.1 Ρόλοι και αντιλαμβανόμενα εμπόδια μετά την αγωνιστική καριέρα

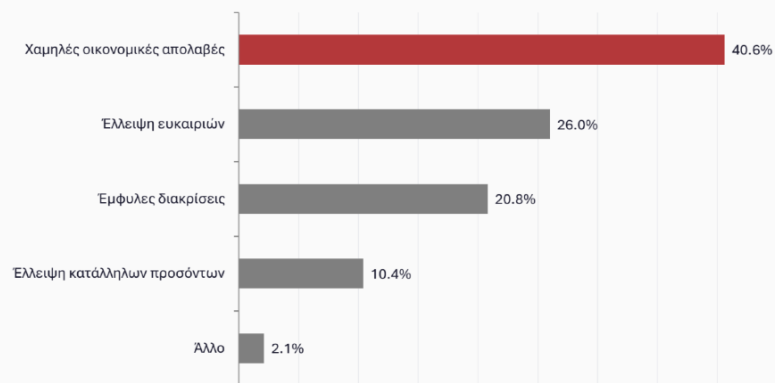
Διάγραμμα: 3.25 Ποιον ρόλο θα επιλέγατε μετά την καριέρα σας.

Διάγραμμα 3.24: Ποιον ρόλο θα επιλέγατε μετά την καριέρα σας.

Σημείωση. Η ερώτηση ήταν πολλαπλής επιλογής, επομένως τα ποσοστά δεν αθροίζουν στο 100%. Τα ποσοστά έχουν υπολογιστεί επί του συνολικού δείγματος (N = 96).

Ως προς την καριέρα μετά το ποδόσφαιρο (Διάγραμμα 3.25), οι περισσότερες αθλήτριες δηλώνουν ότι επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν την αγωνιστική τους εμπειρία ως βάση για μελλοντική επαγγελματική εμπλοκή στο ποδόσφαιρο γυναικών. Η προπονητική αναδεικνύεται ως η κυρίαρχη επιλογή, με πάνω από το μισό δείγμα να δηλώνει ενδιαφέρον γι' αυτήν, ενώ ακολουθούν οι διοικητικοί ρόλοι, το scouting και η ανάλυση ως υπολογίσιμες επιλογές συνέχειας στο άθλημα. Μόνο ένα μικρό μέρος του δείγματος δηλώνει ότι δεν επιθυμεί να συνεχίσει.

Ποιο θεωρείτε ότι είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο για να συνεχίσετε στο ποδόσφαιρο μετά την αγωνιστική σας καριέρα;

Διάγραμμα: 3.26 Αντιλαμβανόμενα εμπόδια μετά την αγωνιστική καριέρα

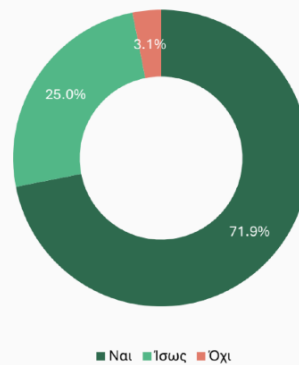
Σημείωση. Τα ποσοστά έχουν υπολογιστεί επί του συνολικού δείγματος (N = 96).

Ως βασικότερο εμπόδιο για την καριέρα μετά το ποδόσφαιρο αναδεικνύονται οι χαμηλές οικονομικές απολαβές, ακολουθούμενες από την έλλειψη ευκαιριών και τις έμφυλες διακρίσεις, ενώ η έλλειψη κατάλληλων προσόντων καταγράφεται σε σαφώς χαμηλότερο επίπεδο (Διάγραμμα 3.26). Η ιεράρχηση αυτή δείχνει ότι οι αθλήτριες συνδέουν τη μελλοντική τους πορεία κυρίως με δομικούς και θεσμικούς περιορισμούς και όχι με την προσωπική τους επάρκεια.

3.13 Πρόθεση αγωνιστικής μετακίνησης στο εξωτερικό

Η παρούσα υποενότητα εξετάζει κατά πόσο οι αθλήτριες θα επέλεγαν να αγωνιστούν σε άλλη χώρα εφόσον είχαν την ευκαιρία. Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.27, η πρόθεση μετακίνησης είναι ιδιαίτερα υψηλή, καθώς η συντριπτική πλειονότητα του δείγματος (96,9%) δεν απορρίπτει το ενδεχόμενο αγωνιστικής δραστηριοποίησης στο εξωτερικό.

Αν είχατε την ευκαιρία να αγωνιστείτε σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα, θα το επιλέγατε;

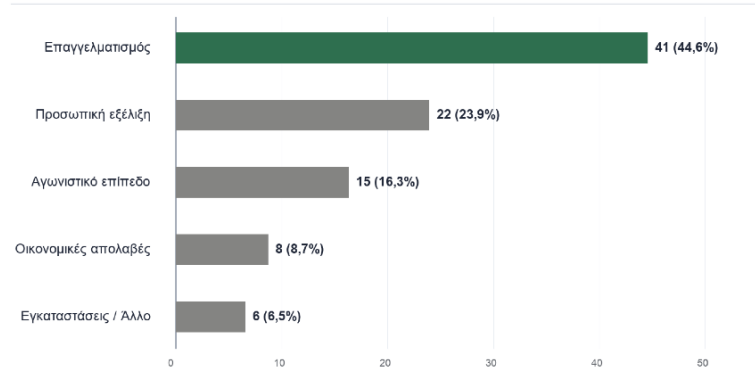

Διάγραμμα: 3.27 Πρόθεση μετακίνησης στο εξωτερικό

3.13.1 Λόγοι πιθανής μετακίνησης στο εξωτερικό

Η ισχυρή αυτή τάση προς το εξωτερικό δεν φαίνεται να συνδέεται πρωτίστως με

Αν ναι, ποιος είναι ο βασικός λόγος που θα επιλέγατε να φύγετε στο εξωτερικό;

Σημείωση: Τα ποσοστά υπολογίστηκαν επί των 92 απαντήσεων της συγκεκριμένης ερώτησης. Η κατηγορία «Εγκαταστάσεις / Άλλο» περιλαμβάνει τις απαντήσεις για εγκαταστάσεις, προβολή και γενικές απαντήσεις τύπου «όλα».

Πηγή: Ίδια επεξεργασία δεδομένων ερωτηματολογίου (N=92 για την ερώτηση).

Διάγραμμα: 3.28 Λόγοι μετακίνησης στο εξωτερικό

οικονομικούς λόγους. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 3.28, ως βασικός λόγος επιλογής αναδεικνύεται με διαφορά ο επαγγελματισμός, ενώ οι οικονομικές απολαβές καταγράφονται αρκετά χαμηλότερα ως κύριο κίνητρο. Η προσωπική εξέλιξη και το υψηλότερο αγωνιστικό επίπεδο ακολουθούν ως σημαντικοί αλλά δευτερεύοντες παράγοντες. Το εύρημα δείχνει ότι οι αθλήτριες αναζητούν στο εξωτερικό κυρίως ένα πιο οργανωμένο και επαγγελματικό περιβάλλον, και όχι απλώς υψηλότερες αποδοχές.

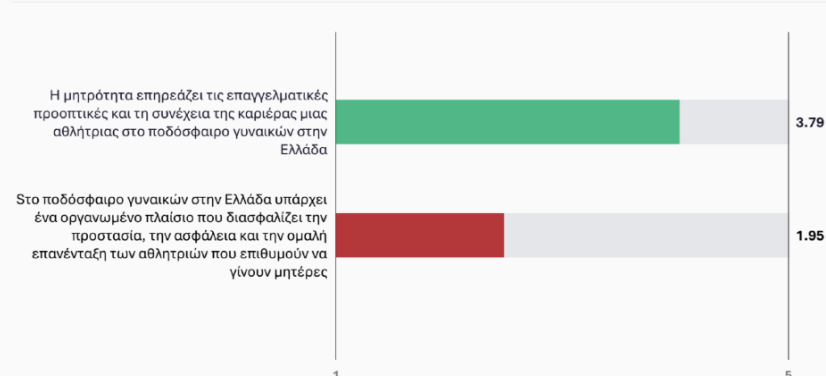

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

3.14 Μητρότητα, καριέρα και θεσμική προστασία

Η παρούσα ενότητα εξετάζει τη σχέση μεταξύ μητρότητας, συνέχειας της αθλητικής καριέρας και ύπαρξης θεσμικών μηχανισμών προστασίας και επανένταξης στο γυναικείο ποδόσφαιρο. Η μητρότητα συνιστά μια ιδιαίτερα κρίσιμη έμφυλη διάσταση της αθλητικής εμπειρίας, καθώς ενδέχεται να επηρεάζει καθοριστικά τις επαγγελματικές προοπτικές, τη δυνατότητα παραμονής στο άθλημα και την ομαλή επιστροφή στο αγωνιστικό περιβάλλον. Η ενότητα εστιάζει σε δύο αλληλένδετες διαστάσεις: κατά πόσο οι αθλήτριες αντιλαμβάνονται τη μητρότητα ως παράγοντα που επηρεάζει την αγωνιστική καριέρα, και κατά πόσο θεωρούν ότι υφίσταται επαρκές θεσμικό πλαίσιο προστασίας και επανένταξης για αθλήτριες που επιθυμούν να γίνουν μητέρες.

Μητρότητα & επαγγελματική καριέρα - σε ποιο βαθμό συμφωνείτε; (1=Καθόλου, 5=Πάρα πολύ)

Διάγραμμα: 3.29 : Μητρότητα, καριέρα και προστασία

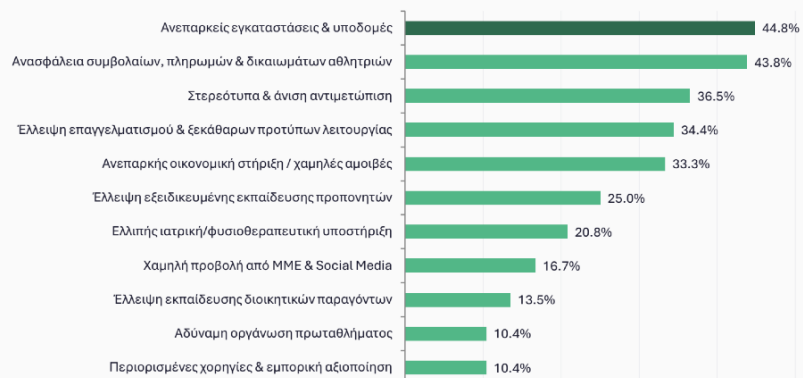
Σημείωση. Οι δηλώσεις αξιολογήθηκαν σε πενταβάθμια κλίμακα Likert, όπου 1 = καθόλου και 5 = πάρα πολύ. Υψηλότερες τιμές δηλώνουν μεγαλύτερη συμφωνία με την εκάστοτε δήλωση. N = 96.

Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.29, οι αθλήτριες αντιλαμβάνονται τη μητρότητα ως κρίσιμη παράμετρο της καριέρας, χωρίς όμως να αναγνωρίζουν επαρκείς υποστηρικτικούς μηχανισμούς στο υπάρχον περιβάλλον. Ενώ τείνουν να αναγνωρίζουν τη μητρότητα ως παράγοντα που επηρεάζει τις επαγγελματικές προοπτικές και τη συνέχεια της καριέρας (Μ.Ο. 3,79, Τ.Α. 1,14), αξιολογούν πολύ χαμηλά την ύπαρξη οργανωμένου πλαισίου προστασίας, ασφάλειας και ομαλής επανένταξης για όσες επιθυμούν να γίνουν μητέρες (Μ.Ο. 1,95, Τ.Α. 1,00).

3.15 Κυριότερες παθογένειες και προβλήματα του ποδοσφαίρου γυναικών

Τα αποτελέσματα της ενότητας αυτής αναδεικνύουν ένα πολυδιάστατο πλέγμα παθογενειών που χαρακτηρίζουν το ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα, όπως αυτές γίνονται αντιληπτές από τις ίδιες τις αθλήτριες. Η δυνατότητα επιλογής έως τριών απαντήσεων επέτρεψε την ανάδειξη των προτεραιοτήτων του δείγματος χωρίς τον περιορισμό μιας μονοδιάστατης κατάταξης, αποτυπώνοντας με μεγαλύτερη πληρότητα τον τρόπο με τον οποίο οι αθλήτριες ιεραρχούν τα ζητήματα του αθλήματος.

Ποιες θεωρείτε τις 3 πιο σημαντικές παθογένειες/προβλήματα του γυναικείου ποδοσφαίρου στην Ελλάδα; (έως 3 επιλογές)

Διάγραμμα: 3.30 : Κυριότερες παθογένειες και προβλήματα του ποδοσφαίρου γυναικών

Σημείωση. Η ερώτηση επέτρεπε έως τρεις επιλογές, επομένως τα ποσοστά δεν αθροίζουν στο 100%. Τα ποσοστά έχουν υπολογιστεί επί του συνολικού δείγματος (N = 96).

Όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.30, οι απαντήσεις συγκεντρώνονται κυρίως γύρω από δομικές και θεσμικές διαστάσεις, με τις υψηλότερες τιμές να αφορούν τις υποδομές, την εργασιακή και οικονομική ασφάλεια, τα στερεότυπα και την άνιση αντιμετώπιση, καθώς και την έλλειψη επαγγελματικών προτύπων λειτουργίας. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι πέντε κορυφαίες παθογένειες εμφανίζονται με υψηλές και ιδιαίτερα κοντινές τιμές, ένδειξη ότι οι αθλήτριες δεν εντοπίζουν ένα μεμονωμένο πρόβλημα, αλλά μια ευρύτερη συσσώρευση αλληλένδετων παθογενειών. Σε αυτό το πλαίσιο, η διαφοροποίηση φαίνεται να αφορά περισσότερο τη σειρά προτεραιότητας που δίνει κάθε αθλήτρια, ανάλογα με την προσωπική της εμπειρία, παρά την ύπαρξη ενός μόνο κυρίαρχου εμποδίου.

3.16 Προτεραιότητες παρέμβασης για την ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών

Τα αποτελέσματα της παρούσας ενότητας αναδεικνύουν με σαφήνεια τις παρεμβάσεις που οι αθλήτριες θεωρούν πλέον επείγουσες για την ανάπτυξη του γυναικείου ποδοσφαίρου, διαμορφώνοντας ένα ιεραρχημένο πλαίσιο προτεραιοτήτων που αντικατοπτρίζει τόσο τις άμεσες βιωματικές ανάγκες όσο και τις μακροπρόθεσμες αναπτυξιακές προσδοκίες τους.

Διάγραμμα: 3.31 Προτεραιότητες παρέμβασης για την ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών

Σημείωση. Η ερώτηση επέτρεπε έως τρεις επιλογές, επομένως τα ποσοστά δεν αθροίζουν στο 100%. Τα ποσοστά έχουν υπολογιστεί επί του συνολικού δείγματος (N = 96).

Η κατανομή φανερώνει τον τρόπο που οι αθλήτριες ιεραρχούν τις αλλαγές, όπως αποτυπώνεται στο Διάγραμμα 3.31, η επαγγελματικοποίηση του ποδοσφαίρου γυναικών ξεχωρίζει με διαφορά ως η κορυφαία προτεραιότητα, συγκεντρώνοντας το υψηλότερο ποσοστό απαντήσεων (71,9%). Ακολουθούν, σε αισθητά χαμηλότερα και κοντινά μεταξύ

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

τους επίπεδα, η αναβάθμιση των εγκαταστάσεων, η βελτίωση συμβολαίων, αμοιβών και ασφαλιστικής κάλυψης και η ενίσχυση των ακαδημιών και των αναπτυξιακών δομών. Η κατανομή των απαντήσεων δείχνει ότι οι συχνότερα αναφερόμενες προτεραιότητες συγκλίνουν γύρω από την επαγγελματοποίηση, τις βασικές υποδομές, την εργασιακή και ασφαλιστική κατοχύρωση και τις αναπτυξιακές δομές — δηλαδή γύρω από τους ίδιους δομικούς άξονες που αναδείχθηκαν και στις παθογένειες.

3.17 Ανοιχτές παρατηρήσεις και προτάσεις των αθλητριών

Η ανάλυση των ανοιχτών απαντήσεων προσθέτει μια πιο βιοματική διάσταση στα ποσοτικά ευρήματα, επιτρέποντας στις αθλήτριες να περιγράψουν με δικούς τους όρους τις παθογένειες που θεωρούν σημαντικότερες και τις αλλαγές που κρίνουν αναγκαίες για την εξέλιξη του αθλήματος. Οι απαντήσεις κωδικοποιήθηκαν θεματικά, ενώ κάθε απάντηση μπορούσε να ενταχθεί σε περισσότερες από μία κατηγορίες.

Διάγραμμα: 3.32 : Ανοιχτές παρατηρήσεις και προτάσεις των αθλητριών

Όπως παρουσιάζεται στο Σχήμα 3.32 και τον Πίνακα 3.10, οι συχνότερες θεματικές κατηγορίες αφορούν τις εγκαταστάσεις και υποδομές (33,3%), την επαγγελματοποίηση ή έλλειψη επαγγελματικής δομής (31,3%), τις οικονομικές απολαβές (31,3%) και την προβολή από τα ΜΜΕ (30,2%). Ακολουθούν η εκπαίδευση προπονητών και στελεχών, οι ακαδημίες και αναπτυξιακές δομές, η διοίκηση και οργάνωση και τα ζητήματα στερεοτύπων και ισότητας φύλου, ενώ σε χαμηλότερα ποσοστά αναφέρθηκαν η ιατρική και φυσικοθεραπευτική υποστήριξη και οι χορηγίες. Οι αναφορές σε συμβόλαια, πληρωμές,

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

δικαιώματα, γεωγραφική ανισότητα, διαχείριση πόρων και διακυβέρνηση εμφανίζονται ως επαναλαμβανόμενα στοιχεία στις απαντήσεις.

Θεματική κατηγορία	Ενδεικτικές λέξεις-κλειδιά	Ερμηνευτικό νόημα
Επαγγελματοποίηση και οικονομική ασφάλεια	επαγγελματισμός, συμβόλαια, πληρωμές, αμοιβές, ασφάλιση, δικαιώματα	Ανάγκη σταθερού και αξιόπιστου πλαισίου συμμετοχής, με σαφείς όρους και βασική εργασιακή προστασία.
Ισότητα και κοινωνική νοοτροπία	στερεότυπα, σεξισμός, άνιση αντιμετώπιση, σεβασμός	Το ποδόσφαιρο γυναικών εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται ως λιγότερο σημαντικό, γεγονός που επηρεάζει την αναγνώριση και την καθημερινή εμπειρία των αθλητριών.
Διοίκηση και στρατηγική ανάπτυξη	ΕΠΟ, ΠΑΕ, οργάνωση, πλάνο ανάπτυξης, προδιαγραφές, λογοδοσία	Ζητείται μακροπρόθεσμος σχεδιασμός, σαφέστερη ευθύνη των φορέων και ελάχιστα πρότυπα λειτουργίας για συλλόγους και διοργανώσεις.
Εξειδίκευση προσωπικού	προπονητές, τεχνογνωσία, επιμόρφωση, επικοινωνία, κατανόηση αναγκών	Οι αθλήτριες ζητούν προσωπικό με γνώση των ειδικότερων αναγκών του ποδοσφαίρου γυναικών και ικανότητα υποστήριξης σε τεχνικό, ψυχολογικό και επικοινωνιακό επίπεδο.

Πίνακας 3.11 Θεματικές κατηγορίες, λέξεις-κλειδιά και ερμηνευτικό νόημα της ανοικτής ερώτησης

Σημείωση. Οι θεματικές κατηγορίες προέκυψαν από την ποιοτική θεματική ανάλυση της ανοικτής

3.17.1 Νοήματα που αναδύθηκαν

Στις απαντήσεις, η επαγγελματοποίηση συνδέεται περισσότερο με ένα ευρύτερο πλαίσιο προστασίας και αξιοπιστίας και λιγότερο με τις οικονομικές απολαβές. Οι αναφορές σε συμβόλαια, μισθολογικές συνθήκες, ασφαλιστική κάλυψη και δικαιώματα παραπέμπουν σε αιτήματα που επεικονίζουν σταθερότητα και θεσμική κατοχύρωση. Οι υποδομές και οι πόροι

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

εμφανίζονται συχνά συνδεδεμένοι με την υγεία, την ασφάλεια και την απόδοση, ενώ οι αναφορές στη γεωγραφική ανισότητα αποτυπώνουν την άποψη ότι η αγωνιστική δυναμική συγκεντρώνεται στα μεγάλα αστικά κέντρα, περιορίζοντας τις ευκαιρίες συμμετοχής στην περιφέρεια. Τέλος, οι αναφορές σε επιχορηγήσεις, επιλογές προσώπων, διοικητική ευθύνη και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό αναδεικνύουν αίτημα για πιο ορθολογική, διαφανή και αξιοκρατική οργάνωση του χώρου.

Χαρακτηριστικά αποσπάσματα από τις απαντήσεις (Εικόνα 3.5) αποτυπώνουν τις διαστάσεις αυτές με τα λόγια των ίδιων των αθλητριών.

3.17.2 Συγκεκριμένες προτάσεις των αθλητριών

Από τις ανοιχτές απαντήσεις προέκυψαν επίσης συγκεκριμένες προτεινόμενες παρεμβάσεις, οι οποίες αφορούν κυρίως το θεσμικό πλαίσιο, τις υποδομές, την αναπτυξιακή δομή και την υποστήριξη των αθλητριών:

Χαρακτηριστικές απαντήσεις αθλητριών

Συμβόλαια & δικαιώματα

“The lack of regulation in contracts and salary conditions, because when we as players try to fight for our rights, the simplest thing is to terminate the contracts”

«Η έλλειψη ρύθμισης στα συμβόλαια και τις αμοιβές - όταν ως παίκτριες προσπαθούμε να διεκδικήσουμε τα δικαιώματά μας, η πιο εύκολη απάντηση είναι η καταγγελία της σύμβασης.»

Γεωγραφική ανισότητα

«Σήμερα το γυναικείο ποδόσφαιρο αναπτύσσεται σχεδόν μόνο στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, με αποτέλεσμα πολλά ταλέντα από την επαρχία να χάνονται επειδή δεν έχουν ομάδες ή χρήματα για να μετακινηθούν.»

Διαχείριση πόρων

«Οι επιχορηγήσεις που παίρνουν για τις γυναικείες ομάδες πάνε στην τσέπη και όχι στα δικά μας έξοδα - πληρώνουμε μέχρι και το μπουκαλάκι νερό.»

Διακυβέρνηση

«Η λύση είναι να μπουν οι κατάλληλοι άνθρωποι στις κατάλληλες θέσεις - από τους υπεύθυνους στην ΕΠΟ μέχρι τους προπονητές.»

Εικόνα 3.5 Χαρακτηριστικές απαντήσεις αθλητριών

- Θέσπιση ελάχιστων προδιαγραφών λειτουργίας για τις ομάδες.
- Δημιουργία εθνικού στρατηγικού πλάνου ανάπτυξης διάρκειας πέντε ή δέκα ετών.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

- Ενεργότερη συμμετοχή των ΠΑΕ και αξιοποίηση των εγκαταστάσεών τους.
- Δημιουργία ακαδημιών κοριτσιών, πρωταθλημάτων υποδομών και διαδρομών εξέλιξης από τα σχολεία προς το υψηλό επίπεδο.
- Ανάπτυξη δομών στην περιφέρεια, με στήριξη των μετακινήσεων.
- Εξειδικευμένη εκπαίδευση προπονητών και διοικητικών στελεχών.
- Παρουσία ιατρικού προσωπικού και φυσιοθεραπευτικής υποστήριξης σε όλες τις κατηγορίες.
- Οργανωμένη στρατηγική προβολής, marketing και ανάδειξης γυναικείων προτύπων.

4. Συζήτηση

Το παρόν κεφάλαιο επιχειρεί να ερμηνεύσει τα αποτελέσματα που αναλύθηκαν περιγραφικά παραπάνω. Η συζήτηση οργανώνεται γύρω από τους ίδιους άξονες στους οποίους αναλύθηκαν και τα αποτελέσματα, οι οποίοι αφορούν τις αναπτυξιακές δομές και ακαδημίες, τις θεσμικές και οικονομικές συνθήκες, το περιβάλλον της ομάδας, την προπονητική και διοικητική επάρκεια, την προβολή του ποδοσφαίρου γυναικών, τις ανισότητες ή τις ευκαιρίες των γυναικών και τις προοπτικές ανάπτυξης. Τα ευρήματα εξετάζονται και ερμηνεύονται τόσο ξεχωριστά όσο και συγκριτικά, όπου κρίνεται ότι υπάρχει σύνδεση, ώστε να προσδιοριστεί μια συνολική εικόνα των προκλήσεων και των ευκαιριών που προκύπτουν από την παρούσα έρευνα. Η ερμηνεία διατηρεί την απαραίτητη μεθοδολογική επιφύλαξη που επιβάλλει η φύση του δείγματος, αναγνωρίζοντας ότι τα ευρήματα αποτυπώνουν αντιλήψεις και εμπειρίες και όχι αντικειμενικά τεκμηριωμένες αιτιακές σχέσεις.

4.1 Παρουσίαση και ερμηνευτικό εύρος του δείγματος

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από 96 ενεργές αθλήτριες ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα, οι οποίες προέρχονται από διαφορετικές ηλικιακές ομάδες, αγωνιστικές κατηγορίες και επίπεδα εμπειρίας. Η σύνθεση του δείγματος παρέχει μια πλούσια εικόνα του πεδίου, αφού σε αυτό συμμετέχουν τόσο νεότερες αθλήτριες όσο και αθλήτριες με πολυετή παρουσία στο ποδόσφαιρο γυναικών. Παράλληλα, στο δείγμα εκπροσωπούνται αθλήτριες από την Α΄, Β΄ και Γ΄ Εθνική, γεγονός που επιτρέπει την καταγραφή εμπειριών από διαφορετικά επίπεδα του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα.

Αξιοσημείωτο είναι ότι σημαντικό μέρος του δείγματος έχει εμπειρία από συμμετοχή στην εθνική ομάδα γυναικών. Αυτό παρουσιάζει μια ενδιαφέρουσα οπτική, καθώς οι αθλήτριες που έχουν έρθει σε επαφή με τα υψηλότερα αγωνιστικά πρότυπα είναι πιθανό να αξιολογούν πιο κριτικά τις συνθήκες των συλλόγων ή του πρωταθλήματος, έχοντας υψηλότερες απαιτήσεις. Ωστόσο, η συμμετοχή σε εθνική ομάδα δεν αφορά το σύνολο του δείγματος,

γεγονός που είναι επίσης σημαντικό, καθώς η έρευνα δεν αποτυπώνει αποκλειστικά την εμπειρία αθλητριών υψηλού επιπέδου, αλλά περιλαμβάνει και ευρύτερες εμπειρίες από την καθημερινότητα του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα.

4.2 Αναπτυξιακές δομές και διαδρομές εισόδου στο άθλημα

Η πρόσβαση σε ακαδημίες κοριτσιών και σε προγράμματα αθλητικής εκπαίδευσης για κορίτσια αποτελεί μία ιδιαίτερα σημαντική πτυχή της έρευνας. Περισσότερες από τις μισές αθλήτριες του δείγματος (53,1%) δεν είχαν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν σε κάποια ακαδημία κοριτσιών στα πρώτα τους βήματα, κάτι που ενδεχομένως φανερώνει έλλειψη οργανωμένου πλάνου ανάπτυξης για την είσοδο, τη διατήρηση και την εξέλιξη των νέων αθλητριών. Άλλωστε, η πρόοδος μιας αθλήτριας δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί αυθόρμητη διαδικασία, καθώς προϋποθέτει καθορισμένα στάδια, μεθοδική υποστήριξη και σχεδιασμό που συνεκτιμά τη βιολογική και ψυχολογική της ωρίμανση (Balyi et al., 2013). Η απουσία των προϋποθέσεων αυτών δεν δείχνει να ανέκοψε την παρουσία ταλέντου, περιόρισε όμως τον συστηματικό εντοπισμό και την καλλιέργειά του, αφήνοντας την πορεία πολλών αθλητριών να εξαρτηθεί από την ατομική τους επιμονή και τη συγκυρία.

Η διαπίστωση αυτή φέρνει την παρούσα μελέτη σε διάλογο με τον Καραμουλά (2019), τον οποίο ωστόσο και προεκτείνει. Εκείνος είχε τονίσει πόσο καθοριστικός υπήρξε ο ρόλος της οικογένειας και των «σημαντικών άλλων» στο πρώτο άνοιγμα των κοριτσιών προς το ποδόσφαιρο, ακριβώς επειδή απουσίαζαν οργανωμένοι θεσμικοί δίαυλοι εισόδου. Τα παρόντα ευρήματα επιβεβαιώνουν αυτή την εικόνα αφού η είσοδος παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό άτυπη αλλά την προεκτείνουν σε ένα κρίσιμο σημείο. Ενώ ο Καραμουλάς εντοπίζει το έλλειμμα στο *στάδιο της εισόδου*, τα παραπάνω δεδομένα δείχνουν ότι ο άτυπος χαρακτήρας της διαδρομής εκτείνεται και στην ίδια την εξέλιξη της αθλήτριας. Η πορεία μιας αθλήτριας, δηλαδή, δεν στηρίζεται σε σχεδιασμό και διαδοχικά στάδια όπως προβλέπει το μοντέλο ανάπτυξης (Balyi et al., 2013), αλλά παραμένει εξαρτημένη από την ατομική επιμονή και την τύχη. Το ερώτημα, εξάλλου, δεν εξαντλείται στο πώς ξεχώρισαν όσες έφτασαν ψηλά, αλλά επεκτείνεται και στο πόσο ταλέντο χάνεται όταν ένα τέτοιο πλαίσιο απουσιάζει. Αντιστρόφως, μια πιο ουσιαστική στήριξη των ακαδημιών θα εφοδίαζε με περισσότερες και πιο ώριμες παίκτριες τόσο το εγχώριο πρωτάθλημα όσο και την εθνική ομάδα.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Η αντιπαράθεση γίνεται οξύτερη στην περίπτωση των διεθνών, καθώς οι περισσότερες αθλήτριες που έχουν αγωνιστεί στην εθνική ομάδα δεν πέρασαν από ακαδημία κοριτσιών, κάτι που δείχνει ότι η ανάδειξη ταλέντου στην ελληνική περίπτωση συχνά πραγματοποιήθηκε παρά την απουσία των αναπτυξιακών δομών. Παράλληλα, μετατοπίζει το ζήτημα από την απλή ύπαρξη ακαδημιών, στη λειτουργικότητά τους, δηλαδή στη σύνδεσή τους με τις γυναικείες ομάδες, τη χρηματοδότηση, την παρακολούθηση και τα μετρήσιμα αποτελέσματα (Bandyopadhyay, 2026).

Ενθαρρυντικό, ωστόσο, είναι ότι οι νεότερες αθλήτριες δηλώνουν υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής σε ακαδημίες, ένδειξη ότι η διαδρομή εισόδου βελτιώνεται σταδιακά — εξέλιξη που φαίνεται να συνδέεται με τις νέες κατευθύνσεις για την περίοδο 2025–2026 και το στρατηγικό σχέδιο της UEFA (2024).

4.3 Επαγγελματοποίηση, εργασιακές συνθήκες και οικονομική κατοχύρωση

Ένα από τα κεντρικά ευρήματα του άξονα αυτού είναι η απόσταση ανάμεσα στις απαιτήσεις του αθλήματος και στην κατοχύρωση που προσφέρει στις αθλήτριες. Παρότι η χρονική, σωματική και ψυχολογική δέσμευση πολλών παικτριών (προπονήσεις, μετακινήσεις, αποκατάσταση) προσεγγίζει επαγγελματικά πρότυπα, το ποδόσφαιρο δεν αποτελεί για τις περισσότερες αποκλειστική ή οικονομικά επαρκή απασχόληση. Το πραγματικό αυτό φορτίο δεν περιγράφεται με ακρίβεια από τον όρο «ερασιτεχνικό», και ακριβώς αυτή η ασυμφωνία ανάμεσα στο τι ζητείται από τις αθλήτριες και στο τι τους αναγνωρίζεται διατρέχει το σύνολο της ενότητας.

Η ασυμφωνία αυτή αποτυπώνεται καθαρά στη σχέση μεταξύ εξω-ποδοσφαιρικής απασχόλησης, αποδοχών και απόδοσης (Σχήμα 3.10· Πίνακας 3.3). Οι αθλήτριες που εστιάζουν αποκλειστικά στο ποδόσφαιρο εμφανίζουν τις υψηλότερες αποδοχές και τον μικρότερο αντίκτυπο στην απόδοσή τους, ενώ οι εργαζόμενες πλήρους απασχόλησης συνδυάζουν τη χαμηλότερη αμοιβή με τη μεγαλύτερη επιβάρυνση. Η δυνατότητα αποκλειστικής ενασχόλησης δεν είναι, επομένως, απλώς προσωπική επιλογή, αλλά συνδέεται με το διαθέσιμο οικονομικό πλαίσιο. Είναι φανερό πως για ένα μέρος των αθλητριών το ποδόσφαιρο λειτουργεί περισσότερο ως παράλληλη παρά ως κύρια δραστηριότητα, και η πίεση αυτού του διπλού ρόλου φαίνεται να τροφοδοτεί τη σκέψη αποχώρησης. Το εύρημα

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

συμφωνεί με την ελληνική έρευνα των Ierax Analytix και ETERON (2023), όπου σημαντικό ποσοστό παικτριών είχε σκεφτεί να εγκαταλείψει το άθλημα λόγω έλλειψης αμοιβής και πολλές ανέφεραν ότι η εργασία δυσχεραίνει τη συμμετοχή τους.

Η τυπική κατοχύρωση της σχέσης αθλήτριας–συλλόγου αναδεικνύεται ως καθοριστικός παράγοντας σταθερότητας. Η ύπαρξη ιδιωτικού συμφωνητικού δεν ταυτίζεται αναγκαστικά με πλήρη επαγγελματική σχέση, λειτουργεί όμως ως ένδειξη πιο δομημένης και προστατευμένης σχέσης, με τις αθλήτριες που διαθέτουν γραπτή συμφωνία να εμφανίζουν αισθητά καλύτερους οικονομικούς και ασφαλιστικούς όρους (Σχήμα 3.15). Η ίδια λογική αναγνωρίζεται και θεσμικά, καθώς δικαστικές αποφάσεις έκριναν ότι, αν και το ποδόσφαιρο γυναικών δεν αναγνωρίζεται επίσημα ως επαγγελματικό, ορισμένες σχέσεις μπορούν να θεωρηθούν επαγγελματικές βάσει γραπτών συμφωνιών και αμοιβών (ΠΣΑΠΠ, 2025a). Η οικονομική και ασφαλιστική προστασία, ωστόσο, μειώνεται αισθητά από την Α΄ προς τις χαμηλότερες κατηγορίες (Σχήμα 3.18). Κρίσιμο είναι ότι η ασφαλιστική κάλυψη δεν είναι ούτε υποχρεωτική ούτε καθολική ακόμη και στην ανώτατη κατηγορία, όπου μόλις περίπου οι μισές αθλήτριες τη διαθέτουν, ενώ στις χαμηλότερες σχεδόν εκλείπει. Η τυπική κατοχύρωση παραμένει, δηλαδή, συγκεντρωμένη στην κορυφή του συστήματος χωρίς να καλύπτει πλήρως ούτε αυτήν, αφήνοντας μεγάλο μέρος των αθλητριών χωρίς επαρκές πλαίσιο προστασίας ακόμη και σε περιπτώσεις τραυματισμών. Σε ένα άθλημα όπου ο κίνδυνος τραυματισμού είναι υψηλός, η ασφαλιστική προστασία δεν μπορεί να εξαρτάται από τη διακριτική ευχέρεια του συλλόγου, αλλά οφείλει να αποτελεί βασικό μέρος της συμφωνίας· ενδεικτική του αναγνωρισμένου αυτού κενού είναι και η προαιρετική ιδιωτική κάλυψη που παρέχει ο ΠΣΑΠΠ (2024a).

Η σύνδεση με ΠΑΕ φαίνεται να ενισχύει κυρίως την τυποποίηση της σχέσης αθλήτριας–συλλόγου, καθώς η ασφαλιστική κάλυψη και ο συνδυασμός συμφωνητικού, αμοιβής και ασφάλισης εμφανίζονται συχνότερα σε αυτές τις ομάδες· το πλεονέκτημα όμως δεν αποτυπώνεται με την ίδια σαφήνεια στις αποδοχές, ένδειξη ότι η ένταξη σε ΠΑΕ μέχρι στιγμής ενισχύει περισσότερο την εργασιακή κατοχύρωση παρά το εισόδημα των αθλητριών. Συνολικά, υπό τον ορισμό της UEFA, σύμφωνα με τον οποίο πλήρως επαγγελματίας είναι η παίκτρια που διαθέτει γραπτό συμβόλαιο, αμείβεται ως αθλήτρια πλήρους απασχόλησης και δεν χρειάζεται δεύτερη εργασία για να συμπληρώσει το εισόδημά της (UEFA, 2024), τα ελληνικά δεδομένα δείχνουν σημαντική απόσταση από ένα πλήρως επαγγελματικό πλαίσιο,

παρότι οι αγωνιστικές απαιτήσεις είναι ουσιαστικά επαγγελματικές. Η απόσταση αυτή εξηγεί γιατί η επαγγελματοποίηση στην ελληνική περίπτωση δεν μπορεί να περιοριστεί στην αύξηση των αμοιβών, αλλά οφείλει να περιλαμβάνει συμβατική κατοχύρωση, ασφαλιστική προστασία και δυνατότητα βιώσιμης αθλητικής απασχόλησης.

4.4 Περιβάλλον ομάδας, υποδομές και υποστήριξη

Το περιβάλλον μέσα στο οποίο μια αθλήτρια προπονείται και αγωνίζεται καθημερινά διαμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο βιώνει το άθλημα και αντιλαμβάνεται τη θέση της σε αυτό. Οι αθλήτριες του δείγματος αξιολόγησαν τις συνθήκες της ομάδας τους σε μέτριο επίπεδο, ενώ όσες είχαν εκφράσει επιθυμία πρόωρης αποχώρησης τις έκριναν αισθητά χαμηλότερα. Η σχέση αυτή, χωρίς να είναι αιτιώδης, υποδηλώνει ότι η ποιότητα του άμεσου αθλητικού περιβάλλοντος συνδέεται στενά με την προοπτική της αθλήτριας να παραμείνει και να εξελιχθεί, κάτι που συμφωνεί με τη διαπίστωση ότι η μακροχρόνια παραμονή στον αθλητισμό δεν αντλείται μόνο από εξωτερικά κίνητρα, αλλά και από το περιβάλλον που τη συντηρεί (Culvin & Bowes, 2021). Η σύνδεση αυτή αποτυπώθηκε με ιδιαίτερη σαφήνεια στην ψυχολογική υποστήριξη, την οποία αξιολόγησαν χαμηλότερα οι αθλήτριες που είχαν σκεφτεί να αποχωρήσουν (Σχήμα 3.26)· χωρίς να τεκμηριώνεται αιτιώδης σχέση, το εύρημα δείχνει ότι η φροντίδα της αθλήτριας καθορίζει την βιωσιμότητα της αγωνιστικής της πορείας.

Η εικόνα γίνεται πιο συγκεκριμένη όταν εξεταστεί ποιες διαστάσεις του περιβάλλοντος αξιολογούνται χαμηλότερα (Σχήμα 3.20). Οι χαμηλότερες τιμές αφορούν τόσο τα γήπεδα όσο και τις υποστηρικτικές δομές υγείας και προετοιμασίας, τη φυσικοθεραπεία και αποκατάσταση, την ιατρική υποστήριξη και την πρόσβαση σε γυμναστήριο. Οι υποδομές, επομένως, δεν αφορούν την άνεση αλλά την πρόληψη και την ασφάλεια, διαπίστωση που βαραίνει περισσότερο αν συνυπολογιστεί την συχνότητα τραυματισμών τον τελευταίο χρόνο (Σχήμα 3.. Η εικόνα αυτή συγκλίνει με την ποιοτική έρευνα της Γεωργοπούλου (2025) σε γυναικείες ποδοσφαιρικές κοινότητες της Δυτικής Αττικής, η οποία είχε επίσης εντοπίσει περιορισμένους πόρους και ανεπαρκή φυσικοθεραπευτική υποστήριξη. Η σύγκλιση δύο μεθοδολογικά διαφορετικών ερευνών στο ίδιο εύρημα ενισχύει την αξιοπιστία της διαπίστωσης ότι η υγειονομική υποστήριξη παραμένει κρίσιμο πεδίο υστέρησης. Πρόκειται για εύρημα που επιβεβαιώνει και τη διεθνή θέση ότι η έλλειψη επαγγελματικών προτύπων

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

στην υποστήριξη της υγείας των αθλητριών συνιστά κεντρικό εμπόδιο για την ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών (Bandyopadhyay, 2026).

Η σύνδεση με ευρύτερες ή ανδρικές δομές, τέλος, αναμενόταν να βελτιώνει το περιβάλλον της ομάδας, κάτι όμως που τα δεδομένα επιβεβαιώνουν μόνο σημειακά. Από τις διαστάσεις που συγκρίθηκαν, η μόνη σταθερά σημαντική υπεροχή των συνδεδεμένων με ΠΑΕ ή ανδρική ομάδα συλλόγων αφορά την πρόσβαση σε γυμναστήριο και εξοπλισμό, ενώ σε όλες τις υπόλοιπες η διαφορά δεν είναι στατιστικά σημαντική (Πίνακας 3.4). Το πλεονέκτημα, δηλαδή, είναι εστιασμένο σε έναν υλικοτεχνικό πόρο και δεν διαχέεται στις διαστάσεις που μετρούν περισσότερο για την προστασία της αθλήτριας. Το εύρημα επιβεβαιώνει τη θέση των Hadwiger et al. (2024), ότι η ένταξη σε έναν ισχυρό σύλλογο μπορεί να προσφέρει οφέλη τα οποία όμως δεν προκύπτουν αυτόματα ούτε διαχέονται στο σύνολο του περιβάλλοντος, αλλά απαιτούν ενεργή αξιοποίηση των πόρων· οι Norman et al. (2025) προσθέτουν ότι η ίδια σύνδεση μπορεί ακόμη και να παγώνει μια σχέση εξάρτησης. Καθοριστική μεταβλητή, επομένως, δεν είναι η σύνδεση με μια μεγαλύτερη δομή αυτή καθαυτή, αλλά η έμπρακτη και ισότιμη κατανομή των πόρων: η ένταξη σε έναν μεγαλύτερο οργανισμό αποκτά ουσιαστικό νόημα μόνο όταν μεταφράζεται σε πραγματική πρόσβαση σε γήπεδα, εξοπλισμό και υγειονομική υποστήριξη.

4.5 Προπονητική επάρκεια και διοικητική ανταπόκριση σε επίπεδο συλλόγου

Η μέτρια προς χαμηλή αξιολόγηση της προπονητικής καθοδήγησης δείχνει ότι η προπονητική πρακτική δεν έχει ακόμη προσαρμοστεί επαρκώς στις ειδικές ανάγκες του ποδοσφαίρου γυναικών. Το πιο αδύναμο σημείο αφορά τη συνεκτίμηση των ιδιαιτεροτήτων του γυναικείου οργανισμού στον σχεδιασμό της προπόνησης και της αποκατάστασης — ακριβώς δηλαδή αυτό που η διεθνής βιβλιογραφία θέτει ως προϋπόθεση, αντιμετωπίζοντας την προπονητική όχι ως μεμονωμένη τεχνική διαδικασία, αλλά ως βασικό συστατικό ενός οργανωμένου συστήματος ανάπτυξης με εκπαίδευση προπονητών και επιστημονική

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα
υποστήριξη (Green, 2005· Meier, 2020· McEwan et al., 2024). Η προπονητική επάρκεια δεν αφορά, επομένως, μόνο την τεχνική ποιότητα της προπόνησης, αλλά και τη διαχείριση των φορτίων, την πρόληψη τραυματισμών, την αποκατάσταση και τη διαχείριση της έμμηνης ρύσης. Σε ένα άθλημα όπου οι τραυματισμοί είναι συχνοί και η ιατρική κάλυψη ανεπαρκής, οι διαστάσεις αυτές επηρεάζουν άμεσα την υγεία και την ασφάλεια των αθλητριών. Το γεγονός ότι οι ίδιες οι αθλήτριες εντοπίζουν ως ασθενέστερο σημείο ακριβώς την προσαρμογή στις ανάγκες τους επιβεβαιώνει τη θέση ότι η προπονητική στο ποδόσφαιρο γυναικών εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται ως πρόεκταση του ανδρικού μοντέλου. Σε περιγραφικό επίπεδο, αξίζει να σημειωθεί ότι το υψηλότερο ποσοστό τραυματισμών παρατηρήθηκε στις νεότερες αθλήτριες (18–23 ετών), στη μετάβαση από τις αναπτυξιακές δομές προς το απαιτητικότερο αγωνιστικό επίπεδο. Η διαφορά αυτή δεν είναι στατιστικά σημαντική και αντιμετωπίζεται με επιφύλαξη· αν επιβεβαιωνόταν σε μεγαλύτερο δείγμα, θα συνηγορούσε υπέρ της ανάγκης για πιο σταδιακή και ελεγχόμενη αύξηση του φορτίου σε αυτή τη μεταβατική φάση (Balyi et al., 2013).

Σε επίπεδο διοίκησης, το χαμηλότερο εύρημα δεν αφορά απλώς τη γενική τεχνογνωσία των στελεχών, αλλά την αίσθηση των αθλητριών ότι οι αποφάσεις δεν λαμβάνουν επαρκώς υπόψη τις ανάγκες και τα αιτήματά τους. Υπό την οπτική της θεωρίας των ενδιαφερόμενων μερών, οι αθλήτριες αποτελούν βασικά ενδιαφερόμενα μέρη του συστήματος, των οποίων η εμπειρία οφείλει να ενσωματώνεται στη διοικητική πρακτική (Freeman, 1984)· στην πράξη, ωστόσο, φαίνεται να αντιμετωπίζονται περισσότερο ως αποδέκτες παρά ως συμμετοχοί. Η επιφυλακτικότητά τους, μάλιστα, ως προς το αν τα διοικητικά στελέχη διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα για να εξελίσσουν το άθλημα συνδέεται πιθανόν με τις ευρύτερες δομικές αδυναμίες, την ασαφή οργάνωση και την έλλειψη επαγγελματικών προτύπων.

Προπονητικό και διοικητικό επίπεδο συνδέονται, τελικά, στον βαθμό που οι αθλήτριες νιώθουν ότι το περιβάλλον τις κατανοεί, τις προστατεύει και τις συμπεριλαμβάνει στις αποφάσεις. Παρότι η ανεπάρκεια αυτή σπάνια δηλώνεται ως ο πρώτος, άμεσος λόγος εγκατάλειψης, τροφοδοτεί όσα οδηγούν σε απογοήτευση δηλαδή την ψυχολογική πίεση, την έλλειψη προοπτικής και την αίσθηση μη αναγνώρισης· υπό αυτή την έννοια, η σκέψη αποχώρησης αντανακλά έμμεσα την ποιότητα του ίδιου του αγωνιστικού και οργανωτικού

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

περιβάλλοντος. Η εικόνα αυτή ενισχύεται και από τις ανοιχτές απαντήσεις, όπου επανέρχεται η ανάγκη για ικανότερους προπονητές, διοικητική συνέπεια, αξιοκρατία, στήριξη και σεβασμό.

4.6 Διοικητική οργάνωση και θεσμική διακυβέρνηση

Η επιφυλακτική αξιολόγηση που εκφράζουν οι αθλήτριες για την οργάνωση του πρωταθλήματος και τη θεσμική στήριξη δεν αφορά επιμέρους δυσλειτουργίες, αλλά τον ίδιο τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται τη συνολική αντιμετώπιση του αθλήματος. Είναι χαρακτηριστικό ότι η αξιολόγηση αυτή δεν διαφοροποιείται ανά αγωνιστική κατηγορία ή τύπο συλλόγου, άρα το πρόβλημα δεν φαίνεται να περιορίζεται σε μεμονωμένες περιπτώσεις. Το πιο εύγλωττο δεν είναι ότι οι αθλήτριες αξιολογούν χαμηλά τη θεσμική οργάνωση, αλλά πόσο στενά αυτή η αξιολόγηση συνδέεται με τη σκέψη να εγκαταλείψουν το άθλημα. Οι αθλήτριες που είχαν σκεφτεί να αποχωρήσουν έκριναν τη θεσμική στήριξη σαφώς χαμηλότερα, σε μία από τις ισχυρότερες σχέσεις ολόκληρης της έρευνας (Πίνακας 3.7). Συνεπώς, όταν το πλαίσιο του πρωταθλήματος μοιάζει αναξίοπιστο ή ανοργάνωτο, αυξάνεται η πιθανότητα μια παίκτρια να αναρωτηθεί αν αξίζει να συνεχίσει σε αυτό. Υπο αυτό το πρίσμα, η διακυβέρνηση, δεν επηρεάζει μόνο τη λειτουργία του πρωταθλήματος, αλλά αποτελεί κρίσιμο παράγοντα επηρεασμού της παραμονής και της διάρκειας μίας αθλήτριας στο ποδόσφαιρο. Ακριβώς αυτή η ομοιομορφία επιβεβαιώνει εμπειρικά τη θέση της Liston (2023), ότι η ανάπτυξη ενός αθλήματος δεν εξαρτάται από τις προσπάθειες μεμονωμένων συλλόγων ή αθλητριών, αλλά από ένα συνεκτικό θεσμικό πλαίσιο που εξασφαλίζει σταθερότητα και μακροπρόθεσμη κατεύθυνση

Στην ελληνική περίπτωση, δηλαδή, η χαμηλή αξιολόγηση δεν είναι σύμπτωμα κακής λειτουργίας ορισμένων συλλόγων, αλλά ένδειξη ότι το ζητούμενο συνεκτικό πλαίσιο απουσιάζει σε επίπεδο συστήματος. Το πρόβλημα αποκτά έτσι στρατηγική διάσταση: όταν λείπει ο συντονισμός ανάμεσα στους φορείς του αθλήματος, η ανάπτυξη παύει να στηρίζεται σε προβλέψιμες δομές και εξαρτάται από την καλή θέληση μεμονωμένων προσώπων. Οι

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Tjønndal et al. (2024) υπογραμμίζουν ότι η ουσιαστική αλλαγή προϋποθέτει ανακατανομή της γνώσης, της επιρροής και της δυνατότητας συμμετοχής στη χάραξη πολιτικής — ακριβώς τα στοιχεία που, σύμφωνα με τα ευρήματα, οι αθλήτριες αισθάνονται ότι στερούνται.

Η ένταση ανάμεσα στη θεσμική πρόθεση και την πραγματική εφαρμογή αποτυπώνεται καθαρά στην πρόσφατη ανάληψη του πρωταθλήματος από την Ένωση Ποδοσφαίρου Γυναικών. Πρόκειται για μεταρρύθμιση που θεωρητικά επιτρέπει πιο άμεση και στοχευμένη διοίκηση, η οποία ωστόσο δεν έχει ανατρέψει τη μέτρια προς χαμηλή αξιολόγηση των παικτριών. Το κενό αυτό ανάμεσα στη θεσμική κίνηση και το βιωμένο αποτέλεσμα επαληθεύει τη θέση του Kreck (2020), ότι η ύπαρξη στρατηγικών σχεδίων δεν οδηγεί αυτόματα σε αλλαγή χωρίς μηχανισμούς λογοδοσίας, διαφάνειας και συμμετοχής. Στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγει και ο Bandyopadhyay (2026) για το ελληνικό πλαίσιο ειδικότερα, επισημαίνοντας ότι οι πρωτοβουλίες για το ποδόσφαιρο γυναικών εφαρμόζονται συχνά αποσπασματικά και χρειάζονται χρηματοδότηση, μηχανισμούς παρακολούθησης και μετρήσιμα αποτελέσματα για να μετουσιωθούν σε ουσιαστική βελτίωση. Η ανάληψη του πρωταθλήματος από την Ένωση, επομένως, αποτελεί αναγκαία αλλά όχι επαρκή συνθήκη: η αξία της θα κριθεί όχι από την ίδια τη θεσμική αλλαγή, αλλά από το κατά πόσο θα μεταφραστεί σε πραγματική βελτίωση των συνθηκών που βιώνουν καθημερινά οι αθλήτριες.

4.7 Προβολή, κοινωνική αναγνωρισιμότητα και εμπορική ανάπτυξη

Η προβολή στα μέσα ενημέρωσης δεν αποτελεί απλώς επικοινωνιακή διάσταση του ποδοσφαίρου γυναικών μπορεί να λειτουργήσει ως μηχανισμός κοινωνικής νομιμοποίησής του, που συνδέεται με την αναγνωρισιμότητα των αθλητριών, την προσέλκυση κοινού και τη δυνατότητα εμπορικής αξιοποίησης του αθλήματος. Η χαμηλή προβολή δεν αποτελεί απλή έλλειψη δημοσιότητας, αλλά μηχανισμό «συμβολικής εξαφάνισης» που υποβαθμίζει την κοινωνική και ειδησεογραφική αξία του γυναικείου αθλητισμού. Χαρακτηριστικά, ανάλυση

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

ελληνικών αθλητικών πρωτοσέλιδων έδειξε ότι μόλις το 2,7% των θεμάτων αφορούσε τον γυναικείο αθλητισμό (Spiliopoulos et al., 2024). Η χαμηλή αξιολόγηση της κάλυψης από τη μεγάλη πλειονότητα του δείγματος επαναφέρει, επτά χρόνια μετά, προγενέστερες επισημάνσεις σχετικά με το πώς η περιορισμένη ορατότητά του συνέβαλε ιστορικά στην υποβάθμιση και την υποτίμησή του (Καραμουλάς, 2019).

Η υστέρηση αυτή γίνεται πιο εμφανής αν αντιπαραβληθεί με τη διεθνή δυναμική του αθλήματος, όπου η προσέλευση, η τηλεθέαση και η εμπορική αξία των μεγάλων διοργανώσεων αυξάνονται ραγδαία (UEFA, 2025a). Η σύγκριση αυτή δείχνει ότι η χαμηλή ελληνική προβολή δεν αντανακλά χαμηλή αξία του αθλήματος, αλλά αναξιοποίητη δυναμική. Ενδεικτικό του τι μπορεί να επιτευχθεί είναι το παράδειγμα της Ελβετίας, όπου η σταθερή τηλεοπτική κάλυψη σε συνδυασμό με κεντρική χορηγική συμφωνία λειτούργησε ως μηχανισμός θεσμικής και εμπορικής νομιμοποίησης του πρωταθλήματος (Guyot et al., 2024).

Η δυναμική αυτή δεν φαίνεται να έχει ακόμη αντιστραφεί πλήρως παρά τα βήματα των τελευταίων ετών, που αφορούν την τηλεοπτική κάλυψη από κρατικό κανάλι, το υποχρεωτικό live streaming και την κεντρική διαχείριση των εμπορικών δικαιωμάτων. Το ότι οι αθλήτριες κρίνουν χαμηλά την προβολή ακόμη και υπό αυτές τις συνθήκες φανερώνει την ανάγκη για συστηματική προβολή, η οποία δεν κρίνεται από μεμονωμένες ή παροδικές πρωτοβουλίες. Αντίθετα, η ανάγκη για μια συστηματική στρατηγική ανάδειξης του αθλήματος εμφανίζεται και ανάμεσα στις προτεραιότητες ανάπτυξης ως κρίσιμος ενισχυτικός μηχανισμός. Συνεπώς, τα ελληνικά βήματα κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά η αποτελεσματικότητά τους θα κριθεί από τη σταθερότητα και τη συνέχειά τους, όχι από τη μεμονωμένη εφαρμογή τους.

4.8 Έμφυλες ανισότητες και στερεότυπα φύλου

Τα ευρήματα που αφορούν τις έμφυλες ανισότητες δεν συνιστούν ανεξάρτητη θεματική ενότητα, αλλά διατρέχουν οριζόντια το σύνολο των αξόνων που εξετάστηκαν. Η έντασή τους αποτυπώνεται με σαφήνεια στα δεδομένα: η ισότιμη αντιμετώπιση των ποδοσφαιριστριών σε σχέση με τους άνδρες συγκέντρωσε τη χαμηλότερη βαθμολογία ολόκληρης της σχετικής ενότητας (Μ.Ο. 1,59), ενώ το 90,6% του δείγματος αξιολόγησε αρνητικά τις συνθήκες του γυναικείου ποδοσφαίρου σε σύγκριση με το ανδρικό και μόλις το 6,3% τις θεώρησε παρόμοιες. Η ανισότητα, δηλαδή, δεν αποτελεί επιμέρους ή αμφίβολη αντίληψη, αλλά

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

σχεδόν καθολική εμπειρία του δείγματος. Λειτουργεί ως δείκτης αντιλαμβανόμενης υποτίμησης: οι αθλήτριες βιώνουν το άθλημά τους ως λιγότερο αναγνωρισμένο και υποστηριζόμενο σε σχέση με το ανδρικό πρότυπο, το οποίο εξακολουθεί να λειτουργεί ως κυρίαρχο μέτρο σύγκρισης. Η εικόνα αυτή επιβεβαιώνει στο σημερινό πλαίσιο όσα είχε επισημάνει η Χαραχούσου (2004) για το ελληνικό ποδόσφαιρο, ότι το γυναικείο άθλημα αντιμετωπίστηκε ιστορικά ως υποδεέστερη μορφή του ανδρικού· το γεγονός ότι η ίδια ιεράρχηση παραμένει τόσο έντονη δύο δεκαετίες αργότερα δείχνει πόσο ανθεκτική είναι. Η σημασία της διαπίστωσης εντείνεται από ένα ακόμη εύρημα. Οι αθλήτριες όχι μόνο αντιλαμβάνονται τα στερεότυπα φύλου ως ενεργό και όχι παρελθοντικό εμπόδιο στην εξέλιξη του αθλήματος (Μ.Ο. 3,96), αλλά η αντίληψη αυτή συνδέεται μετρήσιμα με τον τρόπο που βιώνουν το ίδιο τους το περιβάλλον: η ανάλυση έδειξε στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση ανάμεσα στην αντίληψη ύπαρξης στερεοτύπων και στον δείκτη ασφάλειας, σεβασμού και ψυχολογικής υποστήριξης (Spearman's $\rho = -0,244$, $p = 0,015$). Με άλλα λόγια, όσο εντονότερα μια αθλήτρια αντιλαμβάνεται τα στερεότυπα, τόσο χαμηλότερα αξιολογεί το περιβάλλον της ως ασφαλές και υποστηρικτικό — έδειξε ότι τα στερεότυπα δεν δρουν μόνο ως εξωτερική κοινωνική πίεση, αλλά είναι ενεργά παρόντα εντός του αθλητικού χώρου, στις σχέσεις με προπονητές, στελέχη και το ευρύτερο σύστημα. Το εύρημα αυτό συγκλίνει με την ποιοτική έρευνα της Γεωργοπούλου (2025), που κατέγραψε αμφισβήτηση των τεχνικών ικανοτήτων των παικτριών, σεξιστικά σχόλια εντός και εκτός γηπέδου και πίεση για συμμόρφωση με στερεοτυπικά πρότυπα θηλυκότητας, καθώς και με τα ποσοτικά στοιχεία των Ierax Analytics και ETERON (2023), όπου το 62% των ελληνίδων παικτριών ανέφερε σεξιστική συμπεριφορά στο πλαίσιο του αθλήματος. Η σύγκλιση τριών διαφορετικών ερευνών, ποιοτικών και ποσοτικών, στο ίδιο εύρημα καθιστά δύσκολη την ερμηνεία του ως μεμονωμένου ή υποκειμενικού.

Η σύνδεση αυτή έχει άμεσες συνέπειες για την παραμονή στο άθλημα. Ανάμεσα στους συχνότερους λόγους πιθανής αποχώρησης που ανέφεραν οι αθλήτριες ξεχωρίζουν η ψυχολογική πίεση ή έλλειψη κινήτρου (24,0%) και η έλλειψη επαγγελματικής προοπτικής (20,8%) — παράγοντες που δεν είναι ανεξάρτητοι από το ευρύτερο πλαίσιο υποτίμησης του γυναικείου ποδοσφαίρου. Δεν προκαλεί έκπληξη, υπό αυτό το πρίσμα, ότι η μέτρια αίσθηση ασφάλειας και σεβασμού (Μ.Ο. 2,88), και η χαμηλή ψυχολογική υποστήριξη (Μ.Ο. 2,33) που κατέγραψε η έρευνα δεν είναι ανεξάρτητες από τη σκέψη αποχώρησης. Η ψυχολογική

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

υποστήριξη διαφοροποιήθηκε στατιστικά σημαντικά ανάμεσα σε όσες είχαν σκεφτεί να αποχωρήσουν και σε όσες όχι (Μ.Ο. 2,15 έναντι 2,73· $H = 4,86$, $p = 0,028$). Το ίδιο μοτίβο επιβεβαιώνεται και στο ελληνικό δείγμα των Ierax Analytix και ETERON (2023), όπου το 23% των ενήλικων παικτριών δήλωσε ότι έχει σκεφτεί να εγκαταλείψει το ποδόσφαιρο εξαιτίας σεξιστικών συμπεριφορών. Καθώς η απουσία στοχευμένης θεσμικής δράσης συμβάλλει στη διατήρηση των ανισοτήτων (Hargreaves, 2002) και καθώς, ειδικότερα, λείπουν οργανωμένοι μηχανισμοί καταγγελίας και εκπροσώπησης των παικτριών (Kakavas, 2025), η αντιμετώπιση των στερεοτύπων δεν αποτελεί ζήτημα ισότητας φύλου μόνο ως αξίας, αλλά προϋπόθεση για την ίδια την ανάπτυξη του αθλήματος.

4.9 Μητρότητα και επαγγελματική σταδιοδρομία

Η μητρότητα μπορεί να λειτουργήσει ως ένας ιδιαίτερα σημαντικός δείκτης της ποιότητας επαγγελματοποίησης ενός αθλήματος, καθώς φέρνει στην επιφάνεια τα δομικά όρια συστημάτων που έχουν διαμορφωθεί ιστορικά γύρω από ανδρικά πρότυπα (Culvin & Bowes, 2021). Πρόκειται για ζήτημα που εντάσσεται στον πυρήνα της έμφυλης διάστασης της επαγγελματοποίησης. Στην Ελλάδα, όπου το ποδόσφαιρο γυναικών παραμένει σε μεγάλο βαθμό ερασιτεχνικό και η κατοχύρωση των αθλητριών δεν είναι δεδομένη ή υποχρεωτική, οι διεθνείς εγγυήσεις για την προστασία της εγκυμοσύνης και την επιστροφή στον αγωνιστικό χώρο έχουν περιορισμένη πρακτική εφαρμογή. Η επισήμανση του Καραμουλά (2019), ότι η ενασχόληση με το άθλημα σε υψηλό επίπεδο δύσκολα συνυπάρχει με τη δημιουργία οικογένειας, όταν απουσιάζουν κίνητρα και θεσμικά ερείσματα, παραμένει επίκαιρη.

Το κρισιμότερο εύρημα της ενότητας εντοπίζεται στην απόσταση ανάμεσα σε δύο αντιλήψεις των ίδιων αθλητριών (Πίνακας 3): ενώ η πλειονότητα αναγνωρίζει τη μητρότητα ως παράγοντα που επηρεάζει ουσιαστικά την καριέρα τους, αξιολογεί ταυτόχρονα πολύ χαμηλά την ύπαρξη οργανωμένου πλαισίου προστασίας. Το χάσμα αυτό είναι ερμηνευτικά καθοριστικό: δείχνει ότι το πρόβλημα δεν είναι η άγνοια ή η υποτίμηση του ζητήματος, αλλά η απουσία θεσμικής κατοχύρωσης. Η εικόνα συμφωνεί με τη διεθνή βιβλιογραφία, όπου η μητρότητα παραμένει σπάνια ακόμη και σε ανεπτυγμένα επαγγελματικά περιβάλλοντα και η

σχετική συμβατική κάλυψη συχνά αγνοείται από τις ίδιες τις παίκτριες (Koukiadaki & Pearson, 2017· Culvin & Bowes, 2021)· τα ελληνικά ευρήματα δεν αποκλίνουν από αυτήν, αλλά δείχνουν ότι σε ένα ημιεπαγγελματικό πλαίσιο το πρόβλημα οξύνεται. Ελλείπει θεσμικής κατοχύρωσης, δηλαδή, η εγκυμοσύνη κινδυνεύει να μετατραπεί από προστατευμένο στάδιο της επαγγελματικής ζωής σε προσωπικό ρίσκο της αθλήτριας.

4.10 Προοπτικές μετά το τέλος της αθλητικής καριέρας και δυνατότητες παραμονής στο άθλημα

Στα δεδομένα της έρευνας, η αντίθεση είναι έντονη: ενώ οι αθλήτριες αξιολογούν ιδιαίτερα θετικά την πιθανή συμβολή γυναικών με εμπειρία από το ποδόσφαιρο γυναικών (Μ.Ο. 4,10), αντιλαμβάνονται ταυτόχρονα ως περιορισμένες τις πραγματικές ευκαιρίες που μπορούν να διεκδικήσουν. Η συμβολή αυτή δεν νοείται αόριστα αφού οι αθλήτριες την τοποθετούν πρωτίστως στην επικοινωνία και την κατανόηση των αναγκών των παικτριών (65,6%) και δευτερευόντως στη διοίκηση και τη λήψη αποφάσεων (31,2%), στον σχεδιασμό του προπονητικού προγράμματος (29,2%) και στην ανάπτυξη ακαδημιών (28,1%). Η σειρά αυτή ιεράρχησης δεν είναι τυχαία: πιθανόν να αντανακλά τα ίδια τα κενά που οι αθλήτριες εντοπίζουν στο σημερινό τους περιβάλλον και την προτεραιότητα που αποδίδουν στην κάλυψή τους. Αντίστοιχα, ως προς τις δικές τους προοπτικές, η προπονητική αναδεικνύεται ως η κυρίαρχη επιλογή για μετά την αγωνιστική καριέρα, ενώ σημαντικό μέρος του δείγματος στρέφεται και προς διοικητικούς ρόλους, scouting και ανάλυση· δεν επιθυμούν, δηλαδή, να αποκοπούν από το άθλημα. Το πιο αποκαλυπτικό, ωστόσο, είναι το πού αποδίδουν αυτόν τον περιορισμό αφού ως βασικότερα εμπόδια αναδεικνύονται οι χαμηλές απολαβές, η έλλειψη ευκαιριών και οι έμφυλες διακρίσεις, ενώ η έλλειψη κατάλληλων προσόντων καταγράφεται σαφώς χαμηλότερα. Με άλλα λόγια, οι ίδιες οι αθλήτριες δεν τοποθετούν το πρόβλημα στην ατομική τους επάρκεια, αλλά στις δομικές ευκαιρίες που προσφέρει ή στερεί το ποδοσφαιρικό περιβάλλον.

Πρόκειται, ουσιαστικά, για ένα έλλειμμα μετάβασης καθώς η εμπειρία που συσσωρεύεται μέσα από χρόνια αγωνιστικής παρουσίας δεν βρίσκει εύκολα διέξοδο σε προπονητικούς, διοικητικούς ή αναπτυξιακούς ρόλους, με αποτέλεσμα το άθλημα να κινδυνεύει να χάνει βιωματική γνώση που δύσκολα αναπληρώνεται. Υπό την οπτική της θεωρίας των ενδιαφερόμενων μερών (Freeman, 1984), οι πρώην ποδοσφαιρίστριες δεν αποτελούν απλώς

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

παρελθούσες συμμετέχουσες, αλλά φορείς γνώσης, επικοινωνίας και εμπιστοσύνης ανάμεσα στις αθλήτριες, τους συλλόγους και τη διοίκηση· η αξιοποίησή τους, δηλαδή, δεν είναι ζήτημα εκπροσώπησης μόνο, αλλά αναπτυξιακός πόρος για το ίδιο το σύστημα. Το εύρημα αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία αν συνδυαστεί με τη χαμηλή αξιολόγηση της προπονητικής και διοικητικής ανταπόκρισης που καταγράφηκε νωρίτερα: η συμμετοχή γυναικών με βιωματική γνώση θα μπορούσε να λειτουργήσει ως μερική απάντηση ακριβώς σε εκείνο το έλλειμμα κατανόησης των αναγκών των παικτριών.

Η απόσταση, ωστόσο, ανάμεσα στην αναγνωρισμένη αξία και στις πραγματικές ευκαιρίες έχει δομικό υπόβαθρο. Πριν από την πανδημία, οι γυναίκες με άδεια προπονητήτριας αντιστοιχούσαν μόλις στο 2,68% του συνόλου των αδειούχων προπονητών στην Ελλάδα (ΕΠΟ, 2019)· ένα ποσοστό που καθιστά σχεδόν αδύνατη τη φυσική μετάβαση από την αγωνιστική εμπειρία στην προπονητική. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνει εμπειρικά τη θέση της Kalliovaara (2024), ότι η υποεκπροσώπηση των γυναικών στις τεχνικές και διοικητικές δομές του ποδοσφαίρου δεν είναι συγκυριακή αλλά διαρθρωτική. Η αναπαραγωγή της ανδρικής κυριαρχίας στην ιεραρχία του ποδοσφαίρου γυναικών εξακολουθεί έτσι να συντηρείται, ακόμη κι όταν η αναγκαιότητα της αλλαγής αναγνωρίζεται ευρέως από τις ίδιες τις αθλήτριες.

4.11 Πρόθεση μετακίνησης στο εξωτερικό

Η έντονη πρόθεση μετακίνησης στο εξωτερικό δεν θα πρέπει να ερμηνευθεί αποκλειστικά ως προσωπική φιλοδοξία ή ως αναζήτηση καλύτερων αμοιβών. Οι οικονομικές απολαβές αναφέρονται μόλις ως ο τέταρτος λόγος μετακίνησης, ενώ τον κύριο καταλαμβάνει ο επαγγελματισμός. Αυτό που αναζητούν οι αθλήτριες είναι ένα πληρέστερο επαγγελματικό περιβάλλον, γεγονός που συγκλίνει με τη βιβλιογραφία που προσεγγίζει την επαγγελματοποίηση όχι ως ζήτημα αμοιβής, αλλά ως πλέγμα συμβολαίων, σταθερότητας, προστασίας και αναγνώρισης (UEFA, 2024). Μάλιστα, το γεγονός ότι μία στις τέσσερις έχει ήδη αγωνιστεί εκτός Ελλάδας υποδηλώνει, ότι η παραπάνω εικόνα βασίζεται εν μέρει σε άμεση εμπειρία κάποιων αθλητριών και όχι μόνο σε προσδοκίες. Έτσι, η πρόθεση μετακίνησης λειτουργεί τελικά ως συμπτωκωμένος δείκτης της συνολικής αξιολόγησης του

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα
εγχώριου περιβάλλοντος αφού συγκεντρώνει σε ένα εύρημα τις ελλείψεις που αναδείχθηκαν στους προηγούμενους άξονες και αποτυπώνει το είδος του περιβάλλοντος που οι αθλήτριες θεωρούν αναγκαίο και αναζητούν για την εξέλιξή τους.

4.12 Παθογένειες και προτεραιότητες ανάπτυξης

Οι ερωτήσεις για τις παθογένειες και τις προτεραιότητες ανάπτυξης διαφέρουν ποιοτικά από τις υπόλοιπες, καθώς δεν αποτυπώνουν μια επιμέρους μεταβλητή, αλλά καλούν τις ίδιες τις αθλήτριες να συνοψίσουν και να ιεραρχήσουν όσα έχουν ήδη αξιολογήσει ξεχωριστά. Μπορούν να λειτουργήσουν ως ερμηνευτικό κλειδί που δείχνει αν οι άξονες οι οποίοι αναλύθηκαν προηγουμένως είναι όντως οι κεντρικοί άξονες προβληματισμού των αθλητριών.

Στις παθογένειες, οι απαντήσεις δεν συγκεντρώνονται σε έναν μόνο τομέα, αλλά διαχέονται σχεδόν ισότιμα στις βασικές θεματικές που έχουν ήδη συζητηθεί. Ενδεικτική, ωστόσο, είναι η τέταρτη θέση στην οποία εμφανίζεται η οικονομική ανεπάρκεια. Η ιεράρχηση αυτή είναι σημαντική αν λάβουμε υπόψη ότι η πλειονότητα των αθλητριών συνδυάζει το ποδόσφαιρο με μια δεύτερη απασχόληση και δεν εξαρτάται οικονομικά από αυτό. Αυτό που τις απασχολεί δεν είναι μόνο το ύψος των απολαβών, αλλά η σταθερότητα, η κατοχύρωση και οι συνθήκες μέσα στις οποίες αγωνίζονται..

Η σχεδόν παράλληλη εμφάνιση των υπόλοιπων θεματικών —της ελλιπούς επαγγελματοποίησης, των ανεπαρκών υποδομών και υπηρεσιών, της προπονητικής και διοικητικής ανεπάρκειας, της χαμηλής προβολής και των έμφυλων ανισοτήτων— δείχνει ότι οι αθλήτριες δεν αντιλαμβάνονται την ανάπτυξη ως πρόβλημα μίας διάστασης, αλλά θεωρούν όλες αυτές τις διαστάσεις εξίσου ουσιώδεις. Έτσι, η ερώτηση για τις παθογένειες λειτουργεί ως εμπειρική επιβεβαίωση της προηγούμενης Συζήτησης.

Οι προτεραιότητες παρέμβασης, με τη σειρά τους, δεν θα πρέπει να διαβαστούν ως απλή λίστα προτάσεων, αλλά ως συμπτυκωμένη κατεύθυνση πολιτικής που συγκλίνει στην ανάγκη θεσμοθέτησης ενός επαγγελματικού πλαισίου. Η ανάδειξη της επαγγελματοποίησης μπορεί να διαβαστεί ως έννοια-ομπρέλα που συναρθώνει βασικούς κανόνες λειτουργίας, ελάχιστες προϋποθέσεις συμμετοχής στο πρωτάθλημα, συμβατική κατοχύρωση, ασφαλιστική κάλυψη,

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

ιατρική υποστήριξη, επαρκείς υποδομές και προπονητική και διοικητική επάρκεια. Με αυτή την έννοια, οι προτεινόμενες παρεμβάσεις δεν αφορούν μόνο την ατομική προστασία των αθλητριών, αλλά τη συνολική αναβάθμιση του πρωταθλήματος ως θεσμού.

Έτσι, η ενότητα αυτή κλείνει τη Συζήτηση επιβεβαιώνοντας, συνθέτοντας και ιεραρχώντας όσα αναλύθηκαν στους επιμέρους άξονες, πως δηλαδή το πρόβλημα δεν φαίνεται να περιορίζεται στην έλλειψη γνώσης, αλλά να συνδέεται με την απουσία, ενός συντονισμένου θεσμικού πλαισίου ικανού να τη μετατρέψει σε πράξη. Μια διαπίστωση που συναντά την επισήμανση ότι οι αναπτυξιακές πρωτοβουλίες για το ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα εφαρμόζονται συχνά αποσπασματικά και χρειάζονται χρηματοδότηση, μηχανισμούς παρακολούθησης και μετρήσιμα αποτελέσματα για να αποδώσουν (Bandyopadhyay, 2026).

4.13 Ανοιχτές παρατηρήσεις και προτάσεις

Η τελική ανοιχτή ερώτηση λειτουργεί ως ποιοτικό φίλτρο της έρευνας, αποτυπώνοντας με άμεσο τρόπο πώς οι ίδιες οι αθλήτριες αντιλαμβάνονται τα εμπόδια και τις αναγκαίες αλλαγές. Το κεντρικό μοτίβο που αναδύεται είναι ένας κύκλος αλληλένδετων ελλείψεων: οι αθλήτριες συνδέουν τη χαμηλή επαγγελματοποίηση, την περιορισμένη χρηματοδότηση, τις αδύναμες υποδομές, την ελλιπή προβολή, την ανεπαρκή διοικητική και προπονητική τεχνογνωσία και τα κοινωνικά στερεότυπα ως διαφορετικές όψεις του ίδιου προβλήματος. Είναι χαρακτηριστικό ότι εκφράσεις όπως «να γίνει επαγγελματικό το πρωτάθλημα», «τήρηση συμβολαίων», «ασφάλιση», «δικαιώματα» και «σεβασμός» τοποθετούν την επαγγελματοποίηση όχι στο πεδίο της αμοιβής, αλλά της συνολικής κατοχύρωσης της αθλήτριας μέσα στο σύστημα — επιβεβαιώνοντας, με τα λόγια των ίδιων, την ερμηνεία που διατρέπει ολόκληρη τη Συζήτηση.

Πέρα από το αίτημα για επαγγελματοποίηση, οι απαντήσεις στρέφονται επίμονα προς την ανάγκη κεντρικού σχεδιασμού. Φράσεις όπως «πλάνο», «στρατηγική», «οργάνωση» και «κατάλληλοι άνθρωποι στις κατάλληλες θέσεις» μετατοπίζουν το αίτημα από τη γενική «στήριξη» προς τη θέσπιση ενός σαφούς πλαισίου λειτουργίας, με κανόνες, ελάχιστες προδιαγραφές, συνέπεια και έλεγχο. Η ευθύνη αποδίδεται συλλογικά στην ΕΠΟ, τις ενώσεις, τις ΠΑΕ, τους συλλόγους και την πολιτεία, ενώ συχνά θίγονται η διαφάνεια, η αξιοκρατία και η λογοδοσία· οι αθλήτριες δεν ζητούν απλώς περισσότερους πόρους, αλλά τη διαχείρισή

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

τους από ανθρώπους που γνωρίζουν το πεδίο και αντιμετωπίζουν σοβαρά το άθλημα. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσονται και οι αναφορές σε θεσμικά κατοχυρωμένα ελάχιστα κριτήρια για τις ομάδες, σε αναπτυξιακές διαδρομές —ακαδημίες, σχολεία, Κ19, camps, scouting— καθώς και στην προβολή μέσα από χορηγίες, marketing και κοινωνικά δίκτυα, που συνδέεται ρητά με την αναγνώριση και τους πόρους που θα μπορούσε να φέρει.

Δύο διαστάσεις, ωστόσο, ξεχωρίζουν επειδή εμπλουτίζουν την εικόνα που έδωσαν τα ποσοτικά δεδομένα. Η πρώτη είναι η γεωγραφική ανισότητα: η απουσία ομάδων και δομών εκτός των μεγάλων αστικών κέντρων, σε συνδυασμό με το υψηλό κόστος των μετακινήσεων, περιορίζει τις ευκαιρίες για κορίτσια στην περιφέρεια — μια διάσταση που οι κλειστές ερωτήσεις δεν είχαν αναδείξει με την ίδια σαφήνεια. Η δεύτερη είναι ότι, μέσα από αυτές τις απαντήσεις, οι αθλήτριες εμφανίζονται ως βασικά ενδιαφερόμενα μέρη του συστήματος (Freeman, 1984): δεν περιγράφουν απλώς τις ανάγκες τους, αλλά διαθέτουν συγκροτημένη εικόνα του πώς λειτουργεί —και του πώς θα όφειλε να λειτουργεί— το σύστημα στην πράξη, γεγονός που καθιστά τη φωνή τους πόρο σχεδιασμού και όχι μόνο αντικείμενο μελέτης. Συνολικά, η ανοιχτή ερώτηση αποτυπώνει με σαφήνεια την κατεύθυνση αλλαγής που ζητούν οι αθλήτριες: τη μετάβαση από ένα άνισο, άτυπο και αποσπασματικό πλαίσιο σε ένα οργανωμένο σύστημα με κανόνες, εργασιακή προστασία, αναπτυξιακή συνέχεια, γεωγραφική πρόσβαση, διαφάνεια και ουσιαστική αναγνώριση. Η φωνή των αθλητριών ενισχύει έτσι το κεντρικό συμπέρασμα της έρευνας, ότι οι δυνατότητες ανάπτυξης υπάρχουν, αλλά απαιτούν θεσμική οργάνωση, σταθερό σχεδιασμό και την αντιμετώπιση του ποδοσφαίρου γυναικών ως βιώσιμου αθλητικού χώρου.

5. Συμπεράσματα

5.1 Σύνοψη βασικών ευρημάτων

Η παρούσα έρευνα δείχνει ότι οι ποδοσφαιρίστριες στην Ελλάδα συμμετέχουν σε ένα περιβάλλον με υψηλές αγωνιστικές, χρονικές και ψυχολογικές απαιτήσεις, χωρίς ωστόσο να απολαμβάνουν αντίστοιχη οικονομική, συμβατική και ασφαλιστική κατοχύρωση. Πολλές αναγκάζονται να συνδυάζουν το ποδόσφαιρο με εργασία ή σπουδές, ενώ οι γραπτές συμφωνίες παραμένουν περιορισμένες και οι απολαβές αβέβαιες. Η εικόνα αυτή δεν αποτελεί μεμονωμένο γνώρισμα μιας κατηγορίας ή ομάδας, αλλά διατρέχει το σύνολο του δείγματος, υποδεικνύοντας ότι η επισφάλεια λειτουργεί ως δομικό και όχι ως περιστασιακό χαρακτηριστικό του αθλήματος.

Η επισφάλεια αυτή συνδέεται άμεσα με τον ατελή βαθμό επαγγελματοποίησης του ποδοσφαίρου γυναικών στη χώρα. Οι αθλήτριες λειτουργούν συχνά υπό συνθήκες που προσεγγίζουν επαγγελματικές απαιτήσεις, το σύστημα όμως δεν εξασφαλίζει σταθερά συμβόλαια ούτε επαρκείς αμοιβές. Απουσιάζουν επίσης η ασφαλιστική προστασία, η ιατρική υποστήριξη και οι σαφείς προδιαγραφές λειτουργίας. Έτσι, η επαγγελματοποίηση εμφανίζεται περισσότερο ως αποσπασματικό φαινόμενο ορισμένων ομάδων ή κατηγοριών παρά ως ενιαίο χαρακτηριστικό του αθλήματος. Το στοιχείο αυτό αναδεικνύει ένα κρίσιμο εύρημα της έρευνας, ότι η εξέλιξη και η συνέπεια των αθλητριών φαίνεται να στηρίζονται περισσότερο στην προσωπική τους όρεξη, αφοσίωση και προσπάθεια να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του αθλήματος, παρά στη θεσμική κατοχύρωση που εκείνο τους προσφέρει. Οι ποδοσφαιρίστριες, δηλαδή, παραμένουν στον χώρο παρά την απουσία σταθερών δομών στήριξης και όχι εξαιτίας της παρουσίας τους, γεγονός που καθιστά τη συνέχιση της πορείας τους εξαρτημένη από την ατομική αντοχή και όχι από ένα οργανωμένο πλαίσιο που θα τη διασφάλιζε.

Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσονται και οι βασικές οργανωτικές και θεσμικές αδυναμίες του χώρου. Η απουσία σταθερού αναπτυξιακού πλάνου, η χαμηλή διοικητική τεχνογνωσία και η

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

περιορισμένη ανταπόκριση στις ανάγκες των αθλητριών συνθέτουν ένα περιβάλλον χωρίς σαφείς προδιαγραφές λειτουργίας για συλλόγους και διοργανώσεις. Χαρακτηριστικό είναι ότι ακόμη και η σύνδεση ενός συλλόγου με ΠΑΕ ή ανδρική ομάδα δεν βελτιώνει από μόνη της τις συνθήκες, παρά μόνο όταν συνοδεύεται από πραγματική πρόσβαση σε πόρους, υποδομές και υποστηρικτικές υπηρεσίες. Το εύρημα αυτό δείχνει ότι το ζητούμενο δεν είναι απλώς η ένταξη σε μια ισχυρότερη δομή, αλλά ο τρόπος με τον οποίο η δομή αυτή κατανέμει τους πόρους της προς το γυναικείο τμήμα.

Παρά τις αδυναμίες αυτές, η αναπτυξιακή βάση του αθλήματος εμφανίζει σημάδια βελτίωσης, κυρίως μέσα από την αυξημένη πρόσβαση νεότερων αθλητριών σε ακαδημίες κοριτσιών. Η πρόοδος αυτή παραμένει όμως ασυνεχής, καθώς η μετάβαση από την ακαδημία στην ομάδα γυναικών δεν στηρίζεται ακόμη σε ενιαία διαδρομή εξέλιξης. Ως αποτέλεσμα, ο εντοπισμός και η ανάπτυξη του ταλέντου εξαρτώνται συχνά από τη συγκυρία, την οικογένεια ή την ατομική επιμονή, και λιγότερο από έναν οργανωμένο μηχανισμό. Το στοιχείο αυτό συμπεκνώνει τον διττό χαρακτήρα του χώρου, καθώς αποτελεί ταυτόχρονα κρίσιμη πρόκληση και μια από τις πιο υποσχόμενες ευκαιρίες για τη συστηματική ανάπτυξη του αθλήματος.

Οι πιέσεις του περιβάλλοντος αυτού αποτυπώνονται με ιδιαίτερη σαφήνεια στη σκέψη αποχώρησης και στην πρόθεση μετακίνησης στο εξωτερικό, δύο δείκτες που φανερώνουν τα όρια του εγχώριου πλαισίου.

Η αποχώρηση δεν προκύπτει ως μεμονωμένη προσωπική επιλογή, αλλά ως αποτέλεσμα συνθηκών που πηγάζουν από το ίδιο το πλαίσιο του αθλήματος. Ο συχνότερος λόγος, η δυσκολία συνδυασμού του ποδοσφαίρου με την εργασία ή τις σπουδές, συνδέεται άμεσα με την οικονομική επισφάλεια που καταγράφηκε νωρίτερα, καθώς οι αθλήτριες που δεν μπορούν να ζήσουν από το άθλημα αναγκάζονται σε μια διπλή καθημερινότητα που αργά ή γρήγορα γίνεται μη βιώσιμη. Η ψυχολογική πίεση και η έλλειψη κινήτρου που ακολουθούν αντανακλούν τόσο τη σωματική και συναισθηματική εξάντληση αυτού του διπλού ρόλου όσο και τον τρόπο με τον οποίο οι αθλήτριες βιώνουν το ίδιο το περιβάλλον τους. Καθώς αξιολογούν χαμηλά τόσο την υποστήριξη που λαμβάνουν όσο και τους ανθρώπους που εμπλέκονται στο άθλημα σε προπονητικούς και διοικητικούς ρόλους, πιέζονται έμμεσα και

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

από τη σχέση τους με αυτό το πλαίσιο, μέσα στο οποίο δεν αισθάνονται ασφαλείς ούτε ότι ο κόπος και η προσπάθειά τους εκτιμώνται και γίνονται σεβαστοί.

Μέσα από αυτή την αίσθηση, η έλλειψη προοπτικής αποκτά συγκεκριμένο περιεχόμενο. Οι αθλήτριες που νιώθουν αναλώσιμες και μη αναγνωρισμένες δύσκολα διακρίνουν ένα ορατό μέλλον μέσα στο άθλημα, και έτσι αναγκάζονται να επιλέξουν ανάμεσα στην ενασχόλησή τους με το ποδόσφαιρο και σε μια δεύτερη επαγγελματική διαδρομή που, σε αντίθεση με το άθλημα, τους προσφέρει σταθερότητα και μεγαλύτερη ασφάλεια για το μέλλον. Είναι, ωστόσο, χαρακτηριστικό ότι η χαμηλή αξιολόγηση των ανθρώπων που στελεχώνουν τον χώρο δεν συνεπάγεται και χαμηλή εκτίμηση για το ίδιο το άθλημα. Αντιθέτως, οι αθλήτριες φαίνεται να αποδίδουν στο ποδόσφαιρο μεγαλύτερη αξία από εκείνη που του αναγνωρίζει μέχρι σήμερα το περιβάλλον γύρω τους, γεγονός που καθιστά την αποχώρηση όχι απόρριψη του αθλήματος, αλλά αποτέλεσμα της απόστασης ανάμεσα σε αυτό που το άθλημα θα μπορούσε να είναι και σε αυτό που τους προσφέρεται σήμερα. Η μετακίνηση στο εξωτερικό, από την άλλη, δεν εκφράζει πρωτίστως οικονομική προσδοκία, αλλά την αναζήτηση ενός πιο οργανωμένου και επαγγελματικού περιβάλλοντος, αποκαλύπτοντας έμμεσα τι ακριβώς θεωρούν οι αθλήτριες ότι λείπει από το ελληνικό ποδόσφαιρο.

Οι κοινωνικοί και πολιτισμικοί παράγοντες εξακολουθούν να επηρεάζουν ουσιαστικά την εμπειρία των ποδοσφαιριστριών. Η άνιση αντιμετώπιση σε σχέση με το ανδρικό ποδόσφαιρο και τα έμφυλα στερεότυπα παραμένουν ισχυρά. Η προβολή του αθλήματος είναι περιορισμένη και η προστασία της μητρότητας ανεπαρκής. Οι ευκαιρίες παραμονής των γυναικών σε προπονητικούς ή διοικητικούς ρόλους είναι λίγες. Η ανάπτυξη του αθλήματος δεν είναι, επομένως, μόνο οργανωτικό ή οικονομικό ζήτημα. Είναι και ζήτημα κοινωνικής αναγνώρισης και ισότιμης συμμετοχής. Παράλληλα, οι ίδιες οι αθλήτριες πιστεύουν ότι το άθλημα διαθέτει αναξιοποίητη δυναμική. Αποτιμούν επίσης θετικά τη συμβολή εμπειρών γυναικών σε ρόλους ευθύνης. Οι δύο αυτές διαπιστώσεις αναδεικνύουν σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης.

Συνολικά, η εργασία αποτυπώνει το ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα ως ένα πεδίο με σαφή δυναμική, η οποία όμως δεν μπορεί να στηριχθεί μόνο στην αντοχή και την ατομική προσπάθεια των ίδιων των αθλητριών. Η βασική συμβολή της μελέτης έγκειται στη συστηματική χαρτογράφηση των προκλήσεων και των ευκαιριών του πεδίου μέσα από τη σκοπιά των αθλητριών, μια οπτική που σπανίζει στην ελληνική βιβλιογραφία. Από τη

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

χαρτογράφηση αυτή προκύπτει μια κεντρική διαπίστωση, ότι αυτό που κυρίως αναζητούν οι αθλήτριες είναι η επαγγελματοποίηση του αθλήματος μέσα από τη θεσμική του κατοχύρωση. Ζητούν, δηλαδή, να αναγνωριστεί το ποδόσφαιρο γυναικών ως επαγγελματικό άθλημα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται σε επίπεδο μισθού, ασφάλισης και ενσήμων, ώστε να τους προσφέρει τη σταθερότητα και την ασφάλεια που σήμερα τους λείπουν.

Το ζητούμενο, επομένως, δεν είναι μόνο οικονομικό. Οι αθλήτριες αναζητούν τη δυνατότητα να ασχολούνται αποκλειστικά με το άθλημα μέσα σε ένα πλαίσιο που τις προστατεύει και τους επιτρέπει να αφοσιωθούν σε αυτό, χωρίς να νιώθουν ανασφάλεια για τις ίδιες τις συνθήκες παραμονής τους. Μόνο μια τέτοια κατοχύρωση θα τους επέτρεπε να μη βάζουν εκ των προτέρων ημερομηνία λήξης στην καριέρα τους, υπό τον φόβο της έλλειψης προοπτικής, της οικονομικής αβεβαιότητας ή της αδυναμίας να συνδυάσουν το άθλημα με τη δημιουργία οικογένειας. Η ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα προϋποθέτει, έτσι, τη μετάβαση από άτυπες και αποσπασματικές λύσεις σε ένα οργανωμένο στρατηγικό σχέδιο, με θεσμική ευθύνη, μετρήσιμες προδιαγραφές και ουσιαστική αναγνώριση της γυναικείας παρουσίας στο ποδόσφαιρο. Οι συγκεκριμένες ευκαιρίες και οι παρεμβάσεις που προκύπτουν από τα ευρήματα αυτά αναλύονται στην ενότητα που ακολουθεί.

5.2 Ευκαιρίες και προτάσεις στρατηγικής ανάπτυξης

Τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν ότι, παρά τις σημαντικές προκλήσεις, το ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα διαθέτει υπαρκτές δυνατότητες ανάπτυξης. Οι ευκαιρίες αυτές προκύπτουν κυρίως από τα ίδια τα ευρήματα, την ύπαρξη ταλέντου, τη σταδιακή διεύρυνση των ακαδημιών, την αναγνωρισμένη ανάγκη επαγγελματοποίησης, τη δυναμική της προβολής και τη δυνατότητα αξιοποίησης γυναικών με εμπειρία από το άθλημα. Για να μετατραπούν, ωστόσο, σε ουσιαστική πρόοδο, απαιτείται οργανωμένος στρατηγικός σχεδιασμός και συνεπής εφαρμογή του.

Αναπτυξιακή βάση και διαδρομές εξέλιξης

Η σταδιακή αύξηση της πρόσβασης των νεότερων αθλητριών σε ακαδημίες κοριτσιών αποτελεί μία από τις πιο άμεσα αξιοποιήσιμες ευκαιρίες, καθώς δείχνει ότι υπάρχει ήδη ένα υπόβαθρο πάνω στο οποίο μπορεί να οικοδομηθεί μια πιο συστηματική πολιτική. Η

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

ανάδειξη, μάλιστα, αθλητριών υψηλού επιπέδου ακόμη και εκτός οργανωμένων δομών επιβεβαιώνει ότι το ταλέντο υπάρχει, χωρίς όμως να αξιοποιείται πάντοτε με συνέπεια. Η πρώτη παρέμβαση αφορά τη δομή, με τη διαμόρφωση ενός οργανωμένου πλάνου ακαδημιών κοριτσιών με σαφή ηλικιακά στάδια, που θα μπορούσε να θεσμοθετηθεί μέσα από τις προϋποθέσεις αδειοδότησης των ομάδων, με κάθε ομάδα της Α΄ Εθνικής να συνδέεται με αναπτυξιακό τμήμα Κ15, Κ17 ή Κ19, είτε αυτόνομα είτε μέσω συνεργασίας με τοπικές ακαδημίες. Η δεύτερη αφορά τη μετάβαση, καθώς η δημιουργία πρωταθλήματος Κ19 πέρα από το υπάρχον Κ17 θα λειτουργούσε ως ενδιάμεσο στάδιο, περιορίζοντας την απώλεια αγωνιστικού χρόνου σε μια κρίσιμη ηλικιακή φάση. Η τρίτη αφορά την πρόσβαση και τον εντοπισμό, μέσα από μηχανισμούς scouting, τη συνεργασία με σχολεία και τη δημιουργία περιφερειακών κόμβων ανάπτυξης που θα προσέφεραν camps και προπονητικές ημέρες στις περιοχές εκτός των μεγάλων αστικών κέντρων, ώστε η συμμετοχή να μην εξαρτάται από τη γεωγραφική θέση. Σε όλα αυτά, η αξιοποίηση πρώην αθλητριών ως προπονητριών ή scouts αποκτά διπλή αξία, αφού συμβάλλει στον εντοπισμό νέων παικτριών και ταυτόχρονα λειτουργεί ως από πρότυπο μιας διαδρομής που μπορεί να ολοκληρωθεί εντός του ελληνικού πλαισίου.

Θεσμική κατοχύρωση και σταδιακή επαγγελματοποίηση

Η ανάγκη για επαγγελματοποίηση αναδεικνύεται ως κεντρικός άξονας αλλαγής, χωρίς ωστόσο να εξαντλείται στην οικονομική της διάσταση. Οι ίδιες οι αθλήτριες τη συνδέουν με ένα ευρύτερο πλέγμα κατοχύρωσης, αντιμετωπίζοντάς την ως συνολική αναβάθμιση των όρων συμμετοχής. Σε αυτή την κατεύθυνση, πρώτη προτεραιότητα αποτελεί η θέσπιση ελάχιστων κριτηρίων λειτουργίας για τις ομάδες της Α΄ Εθνικής, που θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν γραπτή συμφωνία με τις αθλήτριες, ασφαλιστική κάλυψη, πρόσβαση σε γήπεδο και γυμναστήριο, ιατρική και φυσικοθεραπευτική υποστήριξη, πιστοποιημένο προπονητικό προσωπικό και βασική διοικητική οργάνωση. Η εφαρμογή τους μπορεί να γίνει σταδιακά, μέσα από ένα πιλοτικό σύστημα αδειοδότησης ή πιστοποίησης συλλόγων, ώστε η επαγγελματοποίηση να μετατραπεί από γενικό αίτημα σε μετρήσιμο και ελέγξιμο πλαίσιο. Καθώς τα ευρήματα έδειξαν ότι η ύπαρξη γραπτού συμφωνητικού συνδέεται με αισθητά καλύτερους όρους, η θέσπιση ενός τυποποιημένου υποδείγματος συμφωνητικού από την ΕΠΟ και την Ένωση Ποδοσφαίρου Γυναικών, με υποχρεωτική κατάθεση και ελάχιστους όρους προστασίας, θα διασφάλιζε την εποπτεία των όρων και θα περιόριζε την πιθανότητα

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

καταχρηστικών ρητρών. Στο ίδιο πλαίσιο, η ασφαλιστική κάλυψη θα πρέπει να οριστεί ως υποχρεωτικό και όχι προαιρετικό στοιχείο της συνεργασίας, μαζί με ειδικές προβλέψεις για τον τραυματισμό, την εγκυμοσύνη, τη μητρότητα και την επιστροφή στην αγωνιστική δράση, ενώ θα μπορούσε να εξεταστεί και η δημιουργία κοινού ταμείου ασφαλιστικής και ιατρικής προστασίας με συμμετοχή φορέων, συλλόγων και χορηγών. Η σταδιακή καθιέρωση ελάχιστων οικονομικών όρων για την Α΄ Εθνική θα προσέθετε ένα ουσιαστικό εχέγγυο σταθερότητας, με τις προδιαγραφές αυτές να διαβαθμίζονται ανά κατηγορία, ώστε η μετάβαση σε ένα πιο επαγγελματικό πλαίσιο να παραμένει ρεαλιστική για τις δυνατότητες του ελληνικού περιβάλλοντος.

Υποδομές, υγεία και υποστήριξη

Η αναβάθμιση των υποδομών και των υπηρεσιών υποστήριξης λειτουργεί ως ο πιο απτός δείκτης ουσιαστικής επαγγελματοποίησης, με το ζητούμενο να μην είναι μόνο η ύπαρξη πόρων αλλά και η δίκαιη κατανομή τους. Σε επίπεδο παρέμβασης, αυτό μεταφράζεται στη θέσπιση ελάχιστων προδιαγραφών για γήπεδα, αποδυτήρια, γυμναστήριο και εξοπλισμό, καθώς και στην υποχρεωτική πρόσβαση σε ιατρική και φυσικοθεραπευτική υποστήριξη κατά τις προπονήσεις και τους αγώνες. Η δημιουργία ενός μηχανισμού αξιολόγησης των υποδομών, πριν και κατά τη διάρκεια της αγωνιστικής περιόδου, θα διασφάλιζε ότι οι προδιαγραφές αυτές δεν παραμένουν τυπικές αλλά εφαρμόζονται στην πράξη. Καθώς, εξάλλου, τα ευρήματα έδειξαν ότι η σύνδεση με ΠΑΕ ή ανδρικό σύλλογο δεν εγγυάται από μόνη της καλύτερες συνθήκες, μια τέτοια σύνδεση μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία μόνο εφόσον συνοδεύεται από ουσιαστική και ισότιμη κατανομή πόρων προς το γυναικείο τμήμα. Σε αυτή τη βάση, τυχόν κίνητρα προς τις ΠΑΕ θα είχε νόημα να μη δίνονται απλώς επειδή διατηρούν γυναικείο τμήμα, αλλά επειδή αποδεικνύουν πραγματική ενσωμάτωσή του, με μετρήσιμα κριτήρια όπως η πρόσβαση σε εγκαταστάσεις και ιατρική υποστήριξη, η κοινή χρήση προσωπικού, η προβολή από τα επίσημα κανάλια της ΠΑΕ, η συμβατική κατοχύρωση των αθλητριών και η ανάπτυξη ακαδημιών κοριτσιών. Με τον τρόπο αυτό, η σύνδεση παύει να αποτελεί τυπική λύση και μετατρέπεται σε εργαλείο ουσιαστικής ισότιμης ενσωμάτωσης. Καταγραφή, παρακολούθηση και λογοδοσία

Η μετάβαση από τη διαπίστωση των προβλημάτων στη συστηματική τους αντιμετώπιση προϋποθέτει έναν μηχανισμό καταγραφής και παρακολούθησης των συνθηκών συμμετοχής, που σήμερα απουσιάζει. Η δημιουργία ενός εθνικού μητρώου ποδοσφαιριστριών και

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

συνθηκών θα μπορούσε να αποτυπώνει ετησίως στοιχεία για τις συμφωνίες, τις αμοιβές, την ασφαλιστική κάλυψη, τους τραυματισμούς, την πρόσβαση σε υποδομές, τη συμμετοχή σε ακαδημίες και την παρουσία γυναικών σε τεχνικούς ή διοικητικούς ρόλους. Σε δεύτερο επίπεδο, τα στοιχεία αυτά θα μπορούσαν να συγκροτήσουν έναν δείκτη ανάπτυξης του ποδοσφαίρου γυναικών ανά σύλλογο, ο οποίος θα λειτουργούσε ως εργαλείο παρακολούθησης, λογοδοσίας και σταδιακής βελτίωσης. Ένας τέτοιος μηχανισμός θα έδινε συνέχεια στην ίδια τη χαρτογραφική λογική της παρούσας έρευνας, μετατρέποντας τη μεμονωμένη αποτύπωση σε διαρκές εργαλείο εποπτείας του πεδίου.

Προπονητική και διοικητική εξειδίκευση

Η ποιοτική θεμελίωση της προπονητικής διαδικασίας οφείλει να διατρέχει με συνέπεια ολόκληρη τη διαδρομή της αθλήτριας, από τα πρώιμα αναπτυξιακά στάδια έως το κορυφαίο εθνικό πρωτάθλημα και την εθνική ομάδα. Η ανάπτυξη του αθλήματος απαιτεί προπονητές και στελέχη με εξειδικευμένη γνώση των σωματικών, ψυχολογικών και αναπτυξιακών αναγκών των κοριτσιών και των γυναικών, γνώση που πρέπει να ενταχθεί σε οργανωμένα προγράμματα επιμόρφωσης με έμφαση στη διαχείριση των φορτίων, την πρόληψη τραυματισμών, τις αναπτυξιακές ηλικίες και τις ψυχολογικές ανάγκες των αθλητριών. Η εξειδίκευση αυτή μπορεί να ενισχυθεί μέσα από τη συνεργασία με πιο προηγμένα πρωταθλήματα και την αξιοποίηση της έρευνας για το ποδόσφαιρο γυναικών. Παράλληλα, η ίδια η διοικητική λειτουργία θα ενισχυόταν από την αξιοποίηση της βιωματικής γνώσης των αθλητριών, τόσο μέσα από τη μετάβαση πρώην παικτριών σε ρόλους προπονητικής, scouting, ανάλυσης ή διοίκησης, όσο και μέσα από τη θεσμική εκπροσώπηση γυναικών με εμπειρία από το ποδόσφαιρο γυναικών σε επιτροπές και διαδικασίες λήψης αποφάσεων, ώστε να μειωθεί η απόσταση ανάμεσα στις αποφάσεις των φορέων και στην καθημερινή εμπειρία των παικτριών.

Προβολή, εμπορική ανάπτυξη και κοινωνική αναγνώριση

Η χαμηλή τρέχουσα προβολή σε συνδυασμό με την υψηλή δυναμική που αναγνωρίζουν οι αθλήτριες αναδεικνύει ένα σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητο εμπορικό πεδίο, που χρειάζεται να αντιμετωπιστεί ως οργανωμένο προϊόν και όχι ως αποσπασματική επικοινωνιακή ενέργεια. Μια κεντρική στρατηγική θα μπορούσε να περιλαμβάνει εβδομαδιαία highlights, κοινή πλατφόρμα αποτελεσμάτων και στατιστικών, ιστορίες αθλητριών και σταθερή παραγωγή περιεχομένου, σε συνδυασμό με τηλεοπτική και ψηφιακή κάλυψη περισσότερων αγώνων.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Ιδιαίτερη σημασία έχει η επικοινωνιακή ένταξη των γυναικείων ομάδων στα κανάλια των αντίστοιχων ΠΑΕ, ώστε να αξιοποιηθεί ένα ήδη διαμορφωμένο κοινό, κάτι που πέρα από την αύξηση της αναγνωρισιμότητας θα μπορούσε να λειτουργήσει και ως παράγοντας μετασχηματισμού των έμφυλων αντιλήψεων γύρω από το άθλημα. Η προβολή αποκτά, τέλος, πλήρες αντίκρισμα όταν συνδέεται με χορηγικές και εμπορικές συνεργασίες που στηρίζουν μια αυτόνομη ταυτότητα του πρωταθλήματος, ώστε αυτό να μην αντιμετωπίζεται ως παράλληλη εκδοχή του ανδρικού ποδοσφαίρου, αλλά ως αθλητικό προϊόν με δική του αξία και κοινό.

Συνολικά, οι ευκαιρίες που ανέδειξε η έρευνα μπορούν να αξιοποιηθούν μόνο εφόσον μετουσιωθούν σε συγκεκριμένες θεσμικές, οργανωτικές και κοινωνικές παρεμβάσεις. Η στρατηγική ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα προϋποθέτει συνέπεια στην εφαρμογή, συντονισμό των εμπλεκόμενων φορέων, διαφάνεια και αξιοκρατία, καθώς και ουσιαστική αναγνώριση της αξίας του αθλήματος ως πεδίου με δική του δυναμική και προοπτική.

5.3 Περιορισμοί της έρευνας

Η παρούσα έρευνα παρουσιάζει ορισμένους περιορισμούς που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την ερμηνεία των ευρημάτων.

Πρώτον, το δείγμα δεν μπορεί να θεωρηθεί στατιστικά αντιπροσωπευτικό του συνόλου των ποδοσφαιριστριών στην Ελλάδα· τα ευρήματα αποτυπώνουν τάσεις, αντιλήψεις και εμπειρίες με ερευνητική αξία, χωρίς όμως να επιτρέπουν ασφαλείς γενικεύσεις για το σύνολο του πληθυσμού.

Δεύτερον, τα δεδομένα είναι αυτοαναφερόμενα και βασίζονται στις υποκειμενικές αντιλήψεις των συμμετεχουσών, κάτι που ενδέχεται να επηρεάζεται από προσωπικές συνθήκες ή κοινωνικά επιθυμητές απαντήσεις. Αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη ερμηνείας τους με την κατάλληλη μεθοδολογική επιφύλαξη.

Τρίτον, η ποσοτική προσέγγιση επιτρέπει την αποτύπωση τάσεων και συσχετίσεων, όχι όμως την εις βάθος διερεύνηση προσωπικών εμπειριών· οι ανοιχτές απαντήσεις προσθέτουν

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

ποιοτικό βάθος, χωρίς ωστόσο να υποκαθιστούν μεθόδους όπως οι συνεντεύξεις ή οι ομάδες εστίασης.

Τέταρτον, ο συγχρονικός χαρακτήρας της έρευνας δεν επιτρέπει την παρακολούθηση μεταβολών στον χρόνο· τα ευρήματα αποτυπώνουν μια στατική εικόνα μιας δυναμικά εξελισσόμενης πραγματικότητας και, δεδομένου ότι το ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα διανύει περίοδο θεσμικών μεταβολών, ορισμένες από τις συνθήκες που καταγράφονται ενδέχεται να έχουν ήδη μεταβληθεί.

Τέλος, η έρευνα αποτυπώνει αποκλειστικά την οπτική των αθλητριών, χωρίς να συμπεριλαμβάνει τις απόψεις άλλων εμπλεκόμενων —προπονητών, διοικητικών στελεχών, θεσμικών φορέων ή συλλόγων.

5.4 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας αναδεικνύουν και ορισμένα κενά, τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο μελλοντικής έρευνας. Μια πρώτη κατεύθυνση αφορά την επέκταση του δείγματος σε έναν μεγαλύτερο και πιο αντιπροσωπευτικό πληθυσμό, ο οποίος θα συμπεριλαμβάνει αθλήτριες από ένα ευρύτερο φάσμα κατηγοριών και ομάδων. Μια τέτοια προσέγγιση θα επέτρεπε ασφαλέστερες γενικεύσεις και μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα των συνθηκών συμμετοχής στο σύνολο του αθλήματος.

Εξίσου σημαντική θα ήταν η διεύρυνση της έρευνας ώστε να συμπεριλάβει και άλλους εμπλεκόμενους όπως προπονητές, διοικητικά στελέχη και θεσμικούς φορείς. Η σύγκριση των αντιλήψεων των αθλητριών με εκείνες των υπολοίπων εμπλεκόμενων θα μπορούσε να αναδείξει τυχόν αποκλίσεις στην κατανόηση των προβλημάτων και να προσφέρει πιο σφαιρική κατανόηση του πεδίου.

Τέλος, ποιοτικές μελέτες μέσω συνεντεύξεων θα μπορούσαν να εμβαθύνουν σε διαστάσεις που η ποσοτική προσέγγιση δεν αποτυπώνει πλήρως όπως οι προσωπικές εμπειρίες και αντιλήψεις.

5.5 Τελική καταληκτική τοποθέτηση

Το ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα βρίσκεται σε ένα σημείο καμπής. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας αποτυπώνουν ένα άθλημα που έχει αναπτυχθεί με επιμονή και παρά τις αντιξοότητες, και που διαθέτει τις προϋποθέσεις για ουσιαστική αναβάθμιση, εφόσον η πρόοδος που έχει σημειωθεί συνοδευτεί από συστηματική και συνεπή θεσμική δέσμευση. Η ανάπτυξη αυτή δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσα από αποσπασματικές παρεμβάσεις, ούτε να βασιστεί στις απλές προθέσεις των ανθρώπων που περιβάλλουν το άθλημα. Απαιτεί ένα συνολικό πλαίσιο που να κατοχυρώνει το θεσμικό, προπονητικό, διοικητικό και οικονομικό του επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο, οι αθλήτριες δεν αποτελούν απλώς αποδέκτριες της αλλαγής· είναι και οι πλέον αρμόδιες να ορίσουν τι σημαίνει μια ουσιαστική αλλαγή, ακριβώς επειδή είναι εκείνες που βιώνουν καθημερινά τις συνθήκες του αθλήματος. Συνεπώς, η αξιοποίηση της γνώσης και των αναγκών των αθλητριών αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη μετέπειτα εξέλιξή του.

Βιβλιογραφία

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Γεωργοπούλου, Α. (2025). Γυναικείες ποδοσφαιρικές κοινότητες στη Δυτική Αττική

[Διπλωματική εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο]. Apothesis. <https://apothesis.eap.gr/archive/item/217908>

E-tetradio. (2024, 4 Οκτωβρίου). Το κορυφαίο πρωτάθλημα του ελληνικού γυναικείου

ποδοσφαίρου στο Action 24. <https://e-tetradio.gr/Article/41960/to-koryfaio-prwtathlhma-toy-ellhnikoy-gynaikoiy-podosfairoy-sto-action-24>

Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία. (χ.χ.-α). Πολιτικές Εθνικών Ομάδων Γυναικών.

Ανακτήθηκε στις 2 Ιουνίου 2026, από <https://www.epo.gr/el/politikes-ethnikon-omadon-gynaikon>

Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία. (χ.χ.-β). FIFA Women's Football Campaign.

Ανακτήθηκε στις 2 Ιουνίου 2026, από <https://www.epo.gr/el/programma-anaptixis/fifa-womens-football-campaign>

Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία. (χ.χ.-γ). UEFA Women's League Development.

Ανακτήθηκε στις 2 Ιουνίου 2026, από <https://www.epo.gr/el/programma-anaptixis/uefa-womens-league-development>

Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία. (2025). Προκήρυξη Περιφερειακού Πρωταθλήματος

Γ' Κατηγορίας Ποδοσφαίρου Γυναικών περιόδου 2025–2026 [Προκήρυξη πρωταθλήματος].

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα
Ένωση Σωματείων Ποδοσφαίρου Γυναικών Βορείου-Νοτίου Ελλάδας και Νήσων. (2025).

Προκήρυξη Πανελληνίου Πρωταθλήματος Α΄ Εθνικής Κατηγορίας Γυναικών
περιόδου 2025–2026 [Προκήρυξη πρωταθλήματος].

ΕΠΟ (2019). Γυναικείο ποδόσφαιρο, θηλυκή υπεροχή. Ανακτήθηκε στις 14/10/2019 από:

EPO - Hellenic Football Federation.

ERTnews. (2025, 5 Σεπτεμβρίου). Το πρωτάθλημα της Α΄ Εθνικής Γυναικών για τρία χρόνια
αποκλειστικά στην EPT. <https://www.ertnews.gr/roi-idiseon/to-protathlima-tis-a-ethnikis-gynaikon-gia-tria-xronia-apokleistika-stin-ert/>

Ierax Analytix. (2023). Έρευνα για το ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα: Γυναίκες
ποδοσφαιρίστριες [Παρουσίαση αποτελεσμάτων έρευνας]. ETERON. https://eteron.org/wp-content/uploads/2025/03/IREAX_RESEARCH_2.pdf

Καμπερίδου, Ε. (2008). Φύλο και αθλητισμός. FYLOPAEDIA-Φύλο Παιδεία. Ηλεκτρονικό
Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό του Προγράμματος ΘΕ. ΦΥΛ. ΙΣ. Εθνικό & Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών(ΕΚΠΑ) <http://www.fylopedia.uoa.gr/index.php>.

Καραμουλάς, Ε. (2019). Έμφυλες διαστάσεις του ποδοσφαίρου: η χαρτογράφηση του
γυναικείου ποδοσφαίρου στην Ελλάδα και το κοινωνικό προφίλ των αθλητριών.
Ελληνικό ανοικτό πανεπιστήμιο, σχολή κοινωνικών επιστημών, Πάτρα.

Μαλλιωτάκη, Θ. (2020). Η ανάδειξη και η εξέλιξη της γυναικείας ομάδας ποδοσφαίρου του
Εργοτέλη στο Ηράκλειο: μία «παράσταση» με διαφορετικούς λόγους. *ΕΑΠ: Σχολή
κοινωνικών επιστημών, Ηράκλειο.*

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών Ποδοσφαιριστριών. (χ.χ.-α). Αίτηση
εγγραφής μέλους. Ανακτήθηκε στις 2 Ιουνίου 2026, από <https://www.psapp.gr/aitisi-engrafis-melous>

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών Ποδοσφαιριστριών. (χ.χ.-β).

Υπηρεσία ψυχολογικής υποστήριξης. Ανακτήθηκε στις 2 Ιουνίου 2026, από <https://www.psapp.gr/ypiresia-psychologikis-ypostirixis>

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών Ποδοσφαιριστριών. (2021, 31 Μαΐου). Ιστορική απόφαση του ΠΣΑΠ. <https://www.psapp.gr/nea/istoriki-apofasi-tou-psap>

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών Ποδοσφαιριστριών. (2023, 17 Φεβρουαρίου). Συμβολική και ιστορική συνάντηση του ΠΣΑΠΠ με την Εθνική ομάδα Γυναικών. <https://www.psapp.gr/nea/symvoliki-kai-istoriki-synantisi-tou-psapp-me-tin-ethniki-omada-gynaikon>

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών Ποδοσφαιριστριών. (2024a, 4 Νοεμβρίου). Συμφωνία ΠΣΑΠΠ-Interamerican για ιδιωτική ασφαλιστική κάλυψη στις ποδοσφαιρίστριες. <https://www.psapp.gr/nea/symfonia-psapp-interamerican-gia-idiotiki-asfaltiki-kalypsi-stis-podosfairistries>

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών Ποδοσφαιριστριών. (2024b, 23 Δεκεμβρίου). Η παρουσία ασθενοφόρου στα παιχνίδια της Women's Super League πρέπει να γίνει υποχρεωτική! <https://www.psapp.gr/nea/i-parousia-asthenoforou-sta-paichnidia-tis-womens-super-league-prepei-na-ginei-ypochreotiki>

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών Ποδοσφαιριστριών. (2025a, 18 Δεκεμβρίου). Ιστορικές αποφάσεις της FIFA για το ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα. <https://www.psapp.gr/nea/istorikes-apofaseis-tis-fifa-gia-to-podosfairio-gynaikon-stin-ellada>

Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών Ποδοσφαιριστριών. (2025b, 30 Σεπτεμβρίου). When nobody's watching: Η πρώτη προβολή του ντοκιμαντέρ για το

- Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα ποδόσφαιρο γυναικών στην Ελλάδα. <https://www.psapp.gr/draseis/when-nobodys-watching-i-provoli-tou-ntokimanter-gia-to-podosfairo-gynaikon-stin-ellada-pics>
- Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αμειβομένων Ποδοσφαιριστών Ποδοσφαιριστριών. (2026, 6 Μαΐου). Το νέο Δ.Σ. του ΠΣΑΠΠ. <https://www.psapp.gr/nea/to-neo-ds-tou-psapp>
- Σερέτης Γ. (2022). «Ποδόσφαιρο Γυναικών: Η «επανάσταση» έρχεται και στην Ελλάδα...». <https://www.gazzetta.gr/gwomen/football/2098867/podosfairo-gynaikon-i-epanastasierhetai-kai-stin-ellada>
- Τσενέ, Α. (2025, 28 Μαρτίου). Ποδόσφαιρο γυναικών ή γυναικείο ποδόσφαιρο; ETERON. <https://eteron.org/report-football-on-women/>
- Χαραχούσου, Υ. (2004). Το φεμινιστικό κίνημα και η γυναικεία συμμετοχή στα σπορ. *Γυναίκα και άθληση, III*, 1,30-38.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Allison, R. (2016). Business or Cause? Gendered Institutional Logics in Women's Professional Soccer. *Journal of Sport and Social Issues*, 40(3), 237–262. <https://doi.org/10.1177/0193723515615349>
- Allison, R. (2017). Women's soccer in the United States: introduction. *Sport in Society*, 21(7), 993–995. <https://doi.org/10.1080/17430437.2018.1401361>
- Allison, R. (2018). *Kicking center: Gender and the selling of women's professional soccer*. Rutgers University Press.
- Artis, J., Bowman, K., & Ferguson, K. (2025). Critical Junctures, Path Dependency, and the Rise and Future Challenges of US Women's Soccer. *Soccer, Globalization, and Innovation*, 145–166. <https://doi.org/10.4324/9781003568162-11>
- Balyi, I., Way, R., & Higgs, C. (2013). *Long-term athlete development*. Human Kinetics.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

- Bandyopadhyay, K. (2026). Introduction: soccer, women and society. *Soccer & Society*, 27(2-3), 195-206.
- BBC (2003), 'US Women's Soccer League Folds', news.bbc.co.uk
- Beissel, A. S., Postlethwaite, V., Grainger, A., & Brice, J. (2023). A new hope? FIFA 2.0, FIFA Women's Football Strategy, and event bidding for the 2023 FIFA Women's World Cup. *Soccer & Society*, 25(1), 1–28. <https://doi.org/10.1080/14660970.2023.2214512>
- Beissel, A., Postlethwaite, V., Grainger, A., & Brice, J. E. (2023). The 2023 FIFA Women's World Cup. <https://doi.org/10.4324/9781003379201>
- Beissel, A., Postlethwaite, V., Grainger, A., & Brice, J. E. (2023). The 2023 FIFA Women's World Cup. *Politics, Representation, and Management*.
- Bell, B. (2012). Levelling the playing field? Post-Euro 2005 development of women's football in the north-west of England. *Sport in Society*, 15(3), 349–368. <https://doi.org/10.1080/17430437.2012.653205>
- Black, J., & Fielding-Lloyd, B. (2017). Re-establishing the “outsiders”: English Press Coverage of the 2015 FIFA Women's World Cup. *International Review for the Sociology of Sport*, 54(3), 282–301.
- Boletín Oficial del Estado. (2025). II Convenio colectivo para la actividad de fútbol profesional femenino. Boletín Oficial del Estado.
- Bowes, A., & Culvin, A. (Eds.). (2021). *The professionalisation of women's sport: Issues and debates*. Emerald Publishing.
- Bradbury, S., Amara, M., Garcia, B., & Bairner, A. (2011). Representation and structural discrimination in football in Europe: the case of minorities and women (summary report).

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Bø, K., Artal, R., Barakat, R., Brown, W. J., Davies, G. A. L., Dooley, M., Evenson, K. R., Haakstad, L. A. H., Kayser, B., Kinnunen, T. I., Larsén, K., Mottola, M. F., Nygaard, I., van Poppel, M., Stuge, B., & Khan, K. M. (2017). Exercise and pregnancy in recreational and elite athletes: 2016/17 evidence summary from the IOC Expert Group Meeting, Lausanne. Part 3—Exercise in the postpartum period. *British Journal of Sports Medicine*, 51(21), 1516–1525. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2017-097964>
- Caudwell, J. (2011). Gender, feminism and football studies. *Soccer & Society*, 12(3), 330–344. <https://doi.org/10.1080/14660970.2011.568099>
- Caudwell, J. (2013). *Gender, feminism and football studies. In Women's Football in the UK (pp. 8-22)*. Routledge.
- CNBC. (2023). NWSL announces four-year broadcast deal with CBS Sports, ESPN, Prime Video and Scripps Sports. CNBC.
- Coalter, F. (2013). *Sport for development: What game are we playing?*. Routledge.
- Coche, R. (2013). What women's soccer fans want: a Twitter study. *Soccer & Society*, 15(4), 449–471. <https://doi.org/10.1080/14660970.2012.753542>
- Coche, R. (2014). Promoting women's soccer through social media: how the US federation used Twitter for the 2011 World Cup. *Soccer & Society*, 17(1), 90–108. <https://doi.org/10.1080/14660970.2014.919279>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2002). *Research methods in education*. Routledge.
- Collins, D., Taylor, J., Ashford, M., & Collins, L. (2022). It depends coaching – The most fundamental, simple and complex principle or a mere copout? *Sports Coaching Review*, 1–21. <https://doi.org/10.1080/21640629.2022.2154189>

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

- Cox, B., & Pringle, R. (2011). Gaining a foothold in football: A genealogical analysis of the emergence of the female footballer in New Zealand. *International Review for the Sociology of Sport*, 47(2), 217–234. <https://doi.org/10.1177/1012690211403203>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage Publications.
- Culvin, A. (2021). Football as work: The lived realities of professional women footballers in England. *Managing Sport and Leisure*.
- Culvin, A. (2021). The development of women's football in England: A history of struggle, exclusion and opportunity. *Soccer & Society*, 22(8), 821–833.
- Culvin, A., & Bowes, A. (2021). The Incompatibility of Motherhood and Professional Women's Football in England. *Frontiers in Sports and Active Living*, 3. <https://doi.org/10.3389/fspor.2021.730151>
- Culvin, A., & Bowes, A. (Eds.). (2023). *Women's football in a global, professional era*. Emerald Publishing.
- Cushion, C. J., Armour, K. M., & Jones, R. L. (2003). Coach Education and Continuing Professional Development: Experience and Learning to Coach. *Quest*, 55(3), 215–230. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00336297.2003.10491800>
- Davenport, M. H., Ray, L., Nesdoly, A., Thornton, J., Khurana, R., & McHugh, T.-L. F. (2023). “We’re not superhuman, we’re human”: A qualitative description of elite athletes’ experiences of return to sport after childbirth. *Sports Medicine*, 53(1), 269–281. <https://doi.org/10.1007/s40279-022-01730-y>
- de Oliveira, J. R., de Oliveira, M. T. S., & Capraro, A. M. (2022). Media coverage and public opinion of hosting a women's football mega-event: The English bid for UEFA

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Women's Euro 2022. *Sport in Society*, 25(4), 799–818. [https://doi.org/](https://doi.org/10.1080/17430437.2022.2025778)

10.1080/17430437.2022.2025778

Deloitte. (2025). *Deloitte football money league 2025: The long game*. Deloitte.

Deloitte. (2025). *Women's football finance report 2024/25*. Deloitte Sports Business Group.

Deloitte. (2025). Women's Super League Clubs. <https://www.deloitte.com/uk/en/services/consulting/research/annual-review-of-football-finance-womens-super-league.html>

Deloitte. (2026). Deloitte Football Money League - Top ranked women's football clubs generate over €150m for first time. <https://www.deloitte.com/uk/en/about/press-room/top-ranked-womens-football-clubs-generate-over-150-m-for-first-time.html>

Deloitte. (2026). *Deloitte football money league 2026: Innovate to grow*. Deloitte.

Deloitte. (2026). *Women's sport outlook 2026*. Deloitte Sports Business Group.

Downward, P., Dawson, A., & Dejonghe, T. (2024). *Sports economics: Theory, evidence and policy (3rd ed.)*. Routledge.

Downward, P., Wicker, P., & Thormann, T. F. (2024). The Well-Being and Social Value of Playing Soccer for Women and Men. *Journal of Sports Economics*, 25(8), 1003–1024. <https://doi.org/10.1177/15270025241233552>

Drust, B., & Green, M. (2013). Science and football: evaluating the influence of science on performance. *Journal of Sports Sciences*, 31(13), 1377–1382. <https://doi.org/10.1080/02640414.2013.828544>

Dunn, C., & Welford, J. (2014). Football and the FA Women's Super League: Structure, governance and impact. Springer.

Dunn, C., & Welford, J. (2016). *Women's elite football*. Routledge EBooks, 154–166. <https://doi.org/10.4324/9780203066430-19>

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Engl, M. H. (2013). *Tackling femininity: The heterosexual paradigm and women's soccer in South Africa*. In *Sport Past and Present in South Africa* (pp. 136-151). Routledge.

Epo.gr. (2019). Hellenic Football Federation. https://www.epo.gr/Competition.aspx?a_id=43101&NewsType=25&Competition=1000000044&Season=2000000009&Country=82&Round=2000000064&Group=1000164027.

Fearnley, A. M. (2012). Game, Set, Match: Billie Jean King and the Revolution in Women's Sports. *The International Journal of the History of Sport*, 29(5), 787–789. <https://doi.org/10.1080/09523367.2012.675209>

Federazione Italiana Giuoco Calcio. (2022). Definito l'accordo collettivo: Il passaggio al professionismo. Federazione Italiana Giuoco Calcio.

FFC Frankfurt (2011), 'Die Erfolgsstory des 1', FFC Frankfurt, http://www.ffc-frankfurt.de/cms/front_content.php?idcat58

Fielding-Lloyd, B., Culvin, A., & Lara-Bercial, S. (2020). "Sexy, tough and fast": The branding of the FA Women's Super League. *International Journal of Sport Communication*, 13(3), 476–495.

FIFA. (2018). Women's football strategy [Internet]. Zurich, Switzerland: FIFA. <https://digitalhub.fifa.com/m/baafcb84f1b54a8/original/z7w21ghir8jb9tguvbcq-pdf.pdf>

FIFA. (2021). Setting the pace: FIFA benchmarking report women's football [Internet]. Zurich, Switzerland: FIFA. <https://digitalhub.fifa.com/m/3ba9d61ede0a9ee4/original/dzm2o61buenfox51qjot-pdf.pdf>

FIFPro. (2017). Global Employment Report: Working Conditions in Professional Women's Football. <https://www.fifpro.org/en/industry/women-s-global-employment-report>.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

- FIFPRO. (2020). Raising our game. Women's football report. [Internet]. *Hoofddorp, Netherlands: FIFPRO*. https://www.fifpro.org/media/vd1pbtbj/fifpro-womens-report_eng-lowres.pdf
- FIFPRO. (2024). Postpartum return to play guide: Guidance for footballers coming back after childbirth. https://fifpro.org/media/we4pje5x/fifpro-pprtpg-20-08_en.pdf
- The Football Association. (2017). FA restructure women's football pyramid. The Football Association.
- Football Association of Ireland. (2021). Equal pay agreed for both MNT & WNT. Football Association of Ireland.
- Football Association of Wales. (2023). Equal pay agreement reached between FAW national teams. Football Association of Wales.
- Football Australia. (2019). Historic CBA to close football's gender pay gap. Football Australia.
- Fédération Internationale de Football Association. (2019). *FIFA Women's World Cup France 2019: Final competition report*. Fédération Internationale de Football Association.
- Fédération Internationale de Football Association. (2019). *FIFA Women's World Cup France 2019: Global broadcast and audience report*. Fédération Internationale de Football Association.
- Fédération Internationale de Football Association. (2020, November 19). FIFA steps up protection of female players and football coaches. <https://inside.fifa.com/legal/news/fifa-steps-up-protection-of-female-players-and-football-coaches>
- Fédération Internationale de Football Association. (2022). *FIFA Annual Report 2022*. Fédération Internationale de Football Association.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Fédération Internationale de Football Association. (2022). *FIFA World Cup Qatar 2022:*

Commercial report. Fédération Internationale de Football Association.

Fédération Internationale de Football Association. (2023). *FIFA Annual Report 2023*.

Fédération Internationale de Football Association.

Fédération Internationale de Football Association. (2023). *FIFA Women's World Cup*

Australia & New Zealand 2023: Tournament report. Fédération Internationale de Football Association.

Fédération Internationale de Football Association. (2023). *Setting the pace: FIFA women's football benchmarking report (3rd ed.)*. Fédération Internationale de Football Association.

Fédération Internationale de Football Association. (2024). *FIFA women's football development programme*. Fédération Internationale de Football Association.

Fédération Internationale de Football Association. (2024). *Regulations on the status and transfer of players: June 2024 edition*. Fédération Internationale de Football Association.

Fédération Internationale de Football Association. (2025). *Global women's football report 2025*. Fédération Internationale de Football Association.

Fédération Internationale de Football Association. (2025). *Setting the pace: FIFA women's football benchmarking report (4th ed.)*. Fédération Internationale de Football Association.

Fédération Internationale de Football Association (FIFA) (2003), <http://www.fifa.com>

Fédération Internationale de Football Association (FIFA) (2011), 'FIFA Women's World Cup Germany 2011 sets new TV viewing records', <http://www.fifa.com>

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

- Garton, G., Hijós, N., & Moreira, V. (2022). No nos callamos más: A Turning Point in Women's Football and Women's Rights in Argentina. *New Femininities in Digital, Physical and Sporting Cultures*, 11–34. https://doi.org/10.1007/978-3-031-09127-8_2
- Green, M., & Houlihan, B. (2005). *Elite sport development: Policy learning and political priorities*. Routledge.
- Griffo, J. M., Jensen, M., Anthony, C. C., Baghurst, T., & Kulinna, P. H. (2019). A decade of research literature in sport coaching (2005–2015). *International Journal of Sports Science & Coaching*, 14(2), 205–215. <https://doi.org/10.1177/1747954118825058>
- Griggs, G., & Biscomb, K. (2010). Theresa Bennett is 42 ... but what's new? Soccer & Society, 11(5), 668–676. <https://doi.org/10.1080/14660970.2010.497370>
- The Guardian. (2024). Women's Super League agrees record broadcast deal with Sky Sports and BBC. The Guardian.
- The Guardian. (2024, March 14). WSL broadcast deal worth £65m agreed with Sky and BBC. The Guardian.
- Guyot, R., Ohl, F., & Schoch, L. (2024). The symbolic power of sports journalists: The case of women's football coverage in Switzerland. *Media, Culture & Society*, 46(5), 961–979. <https://doi.org/10.1177/01634437241229170>
- Hadwiger, I., Weimar, D., & Nüesch, S. (2024). Women's football and club affiliation: Attendance effects in Germany, France and Sweden. *European Sport Management Quarterly*, 24(2), 310–329.
- Hargreaves, J. (2002). *Sporting females: Critical issues in the history and sociology of women's sport*. Routledge.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Harris, J. (2001). Playing the man's game: Sites of resistance and incorporation in women's football. *World Leisure Journal*, 43(4), 22–29. <https://doi.org/10.1080/04419057.2001.9674246>

José Manuel Sánchez-Santos, & Sánchez-Gabarré, M. E. (2022, September 12). Spanish women's leagues and the push towards professionalisation. <https://doi.org/10.4324/9781003197003-15>

Kakavas, G., Tsiokanos, A., Potoupnis, M., & Tsaklis, P. (2025). An Evaluation of the Balance Error Scoring System in Female Soccer Players Following Soccer Heading: A Pilot Study. *International Journal of Sports Physical Therapy*, 20(3), 384.

Kalliovaara, T. (2024). The development and commercialization of women's football.

Kimbell, J., Macy, A., Hammer, E. E., & Philpot, D. (2018). Yellow card: U.S. Women's Soccer seeks pay equity. *Teaching Notes*, 14(3), 272–291. <https://www.emerald.com/teaching-notes/article/14/3/272/450890>

Kjær, J. B., & Agergaard, S. (2013). Understanding women's professional soccer: the case of Denmark and Sweden. *Soccer & Society*, 14(6), 816–833. <https://doi.org/10.1080/14660970.2013.843915>

Knoppers, A., de Haan, D., Norman, L., & LaVoi, N. (2022). Elite women coaches negotiating and resisting power in football. *Gender, Work & Organization*, 29(3), 880–896. <https://doi.org/10.1111/gwao.12790>

Koukiadaki, A., & Pearson, G. (2017). 2017 FIFPRO global employment report: Working conditions in professional women's football. FIFPRO.

Krech, M., & Weiler, J. H. (2022). Football feminism: Global governance perspectives. *International Journal of Constitutional Law*, 20(1), 272–276.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

LeFeuvre, A. D., Stephenson, E. F., & Walcott, S. M. (2013). Football frenzy: The effect of the 2011 FIFA Women's World Cup on women's professional soccer league attendance. *Journal of Sports Economics*, 14(4), 440–448.

LGT Wealth Management. (2025). From ban to boom: the meteoric rise of women's football. <https://www.lgtwm.com/uk-en/insights/lifestyle/from-ban-to-boom-the-meteoric-rise-of-womens-football-298414>

LGT Wealth Management. (2025). *Women's sport investment report 2025*. LGT Wealth Management.

Liston, K. (2023). Power at Play–Women's Football and Commercialisation as a Sociological Problem.

Lyle, J., & Cushion, C. (2016). *Sport coaching concepts: A framework for coaching practice*. Routledge.

Macbeth, J. (2007). Women's football in Scotland: an historical overview'. *Women, Football and Europe: Histories, Equity and Experiences*, 3-26.

Martínez-Corcuera, R., Ginesta, X., & Frigola-Reig, J. (2024). Towards normalization of women's football in Spanish sports journalism: Analysis of 2021 UEFA Women's Champions League final broadcasts. *Communication & Sport*, 12(6), 1095-1117.

McEwan, G. P., Unnithan, V. B., Carter, M., Dugdale, J. H., & Datson, N. (2024). Talent identification and development strategies in elite women's soccer: a pan-European perspective. *Science and Medicine in Football*, 1–9. <https://doi.org/10.1080/24733938.2024.2404920>

Meier, H. E. (2020). *The Development of Women's Soccer*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429341403>

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

- Meier, H. E., Strauss, B., & Hovemann, G. (2016). The effects of the FIFA Women's World Cup on league attendance: A quasi-experimental study. *Soccer & Society*, 17(4), 530–547.
- Mulvenna, C., Evans, N., Brady, A., McCall, A., Datson, N., Emmonds, S., & Okholm Kryger, K. (2026). A scoping review of the research supporting coaching practice in women's football—as the game grows the research strives to keep up. *Science and Medicine in Football*, 10(2), 161-170.
- National Women's Soccer League. (2023). *NWSL announces landmark media agreements with CBS Sports, ESPN, Prime Video and Scripps Sports*. National Women's Soccer League.
- National Women's Soccer League. (2024). *NWSL 2024 season attendance report*. National Women's Soccer League.
- National Women's Soccer League. (2024). *NWSL and NWSLPA agree to historic collective bargaining agreement*. National Women's Soccer League.
- National Women's Soccer League. (2024). *NWSL surpasses two million regular season attendance for first time in league history*. National Women's Soccer League.
- Nielsen. (2025). *The rise of women's sports: Opportunities and insights for growth*. Nielsen Sports.
- Nielsen. (2025). Women's football set to enter global top 5 sports by 2030 with over 800M fans — Nielsen Sports and PepsiCo Report Reveals Untapped Opportunity for Brands. <https://www.nielsen.com/news-center/2025/womens-football-set-to-enter-global-top-5-sports-by-2030-with-over-800m-fans-nielsen-sports-and-pepsico-report-reveals-untapped-opportunity-for-brands/>

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

- Norman, L., Rankin-Wright, A. J., & Iannotta, M. (2025). Financial dependency and organisational autonomy in English women's professional football clubs. *Sport Management Review*, 28(1), 45–62.
- Norman, L., Rankin-Wright, A., Allison, W., & Whigham, S. (2025). Understanding the impact of professional football club cultures on the professionalisation of women's football in England. *Gender, Work & Organization*. <https://doi.org/10.1111/gwao.70011>
- O'Brien, J. (2024). *FC Barcelona, Football, Politics and Culture*. Routledge EBooks, 13–27. <https://doi.org/10.4324/9781003292098-3>
- Pelak, C. F. (2013). *Women and gender in South African soccer: A brief history*. In *South Africa and the global game (pp. 63-78)*. Routledge.
- Petty, K., & Pope, S. (2019). A new age for media coverage of women's sport? An analysis of English media coverage of the 2015 FIFA Women's World Cup. *Sociology*, 53(3), 486–502. <https://doi.org/10.1177/0038038518797505>
- Pfister, G. (2015). Assessing the sociology of sport: On women and football. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(4-5), 563–569. <https://doi.org/10.1177/1012690214566646>
- Pfister, G., & Sisjord, M. K. (2013). Gender and Sport: Changes and challenges.
- Pope, S. (2010). "Like pulling down Durham Cathedral and building a brothel": Women as "new consumer" fans?. *International Review for the Sociology of Sport*, 46(4), 471–487. <https://doi.org/10.1177/1012690210384652>
- Pope, S., & Allison, R. (2022). Women's Football Fandom and Growing the "Beautiful" Game. *Science and Medicine in Football*, 6(5). <https://doi.org/10.1080/24733938.2022.2158585>

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

- Pope, S., Allison, R., & Petty, K. (2024). Gender equality in the “next stage” of the “new age”? A 2019 FIFA Women’s World Cup media analysis. *Sociology of Sport Journal*, 41(1), 27–38. <https://doi.org/10.1123/ssj.2022-0195>
- Ramagole, D. A., Janse van Rensburg, D. C., Cowie, C., Mehta, R., Ramkilawon, G., Pluim, B. M., Kerkhoffs, G., & Gouttebarger, V. (2025). Gynaecological health patterns and motherhood experiences of female professional football players. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 22(2), Article 136. <https://doi.org/10.3390/ijerph22020136>
- Reiche, D. (2026). College soccer, the US national men’s and women’s teams, and the FIFA World Cup. *Soccer & Society*, 1-23.
- Reid, K., & Dallaire, C. (2019). “Because there are so few of Us”: The marginalization of female soccer referees in Ontario, Canada. *Women in Sport and Physical Activity Journal*, 27(1), 12–20. <https://doi.org/10.1123/wspaj.2017-0031>
- Santos, S. S., Bezerra, P., Martins, S. R., Lima, R. F., & Silva, B. (2025). Career development in Women Football Refereeing: an exploratory study in Portugal and Spain. *Retos: Nuevas Tendencias En Educación Física, Deporte Y Recreación*, 63, 398–409. <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/9921456.pdf>
- Scott, D., & Andersson, H. (2013). WOMEN’S SOCCER. 249–270. <https://doi.org/10.4324/9780203131862-22>
- Scott, D., Lovell, R., & Wilson, B. (2025). From Growth to Greatness: A Leading Article on the Professionalisation, Health and Performance Challenges in Women’s Football. *Sports Medicine*. <https://doi.org/10.1007/s40279-025-02266-7>
- Scruton, S., & Flintoff, A. (Eds.). (2002). *Gender and sport: A reader*. Routledge.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Scraton, S., Fasting, K., Pfister, G., & Bunuel, A. (1999). IT'S STILL A MAN'S GAME?

International Review for the Sociology of Sport, 34(2), 99–111. [https://doi.org/](https://doi.org/10.1177/101269099034002001)

10.1177/101269099034002001

Sequerra, R. (2014). The FA Women's Super League: Framing developments in elite women's football. Sheffield Hallam University (United Kingdom).

Skirbekk, S. (2023). Video assistant referee (VAR), gender and football refereeing: A scoping review. Soccer & Society, 1–18. <https://doi.org/10.1080/14660970.2023.2256231>

Skogvang, B. O. (2019). Scandinavian women's football: the importance of male and female pioneers in the development of the sport. *Sport in History*, 39(2), 207–228. <https://doi.org/10.1080/17460263.2019.1618389>

Sky Group. (2024). Sky Sports and BBC secure Women's Super League broadcast rights. Sky Group.

Soccer America Daily (2011), 'Average attendance drops despite Women's World Cup bump', <http://www.socceramerica.com>

Spiliopoulos, P. E., Matsiola, M., Konsta, A., & Pilitsidou, Z. (2024). In the shadow of men under the Greek sun: The marginalized representation of women's sports in Greek print sports media, 2019–2020. *Physical Activity, Nutrition and Rehabilitation Journal*. <https://www.panr.com.cy/article/in-the-shadow-of-men-under-the-greek-sun-the-marginalized-representation-of-womens-sports-in-greek-print-sports-media-2019-2020/>

Steel, K. A., Harris, B., Baxter, D., & King, M. (2013). Skill acquisition specialists, coaches and athletes: the current state of play?. *Journal of Sport Behavior*, 36(3), 291.

Sundgot-Borgen, J., Sundgot-Borgen, C., Myklebust, G., Sølberg, N., Torstveit, M. K., & Bahr, R. (2019). Elite athletes get pregnant, have healthy babies and return to sport

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

early postpartum. *BMJ Open Sport & Exercise Medicine*, 5(1), Article e000652.

<https://doi.org/10.1136/bmjsem-2019-000652>

Taylor, B., & Garratt, D. (2010). The professionalisation of sports coaching: relations of power, resistance and compliance. *Sport, Education and Society*, 15(1), 121–139.

<https://doi.org/10.1080/13573320903461103>

Taylor, J., Ashford, M., & Jefferson, M. (2023). High performance coach cognition in the wild: using applied cognitive task analysis for practical insights—cognitive challenges and curriculum knowledge. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1154168>

Tighe, B. J., Williams, S. L., Porter, C., & Hayman, M. (2023). Barriers and enablers influencing female athlete return-to-sport postpartum: A scoping review. *British Journal of Sports Medicine*, 57(22), 1450–1456. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2023-107189>

Tjønndal, A., Sigbjørn Børreson Skirbekk, Stian Røsten, & Egil Trasti Rogstad. (2024). “Women play football, not women’s football”: the potentials and paradoxes of professionalisation expressed at the UEFA women’s EURO 2022 Championship. *European Journal for Sport and Society*, 21(3), 1–19. <https://doi.org/10.1080/16138171.2024.2306443>

Tjønndal, A., Skirbekk, S. B., Røsten, S., & Rogstad, E. T. (2024). ‘Women play football, not women’s football’: the potentials and paradoxes of professionalisation expressed at the UEFA women’s EURO 2022 Championship. *European Journal for Sport and Society*, 21(3), 276-294.

U.S. Soccer Federation. (2022). U.S. Soccer Federation, women’s and men’s national team unions agree to historic collective bargaining agreements. U.S. Soccer Federation.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

UEFA. (2017). Women's football across the national associations [Internet]. Nyon,

Switzerland: UEFA. https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Women/General/02/03/27/84/2032784_DOWNLOAD.pdf

UEFA. (2021). Empowering women in football with innovative UEFA coaching and education programmes [Internet]. Nyon, Switzerland: UEFA. <https://www.uefa.com/news/026e-139218117195-4a13e9b1ee79-1000%E2%80%93uefa-s-coaching-and-education-programmes-for-women/>

UEFA. (2022). Biggest Women's EURO crowds: 2022 finals the best attended ever. <https://www.uefa.com/womenseuro/news/0276-15748cb0ba74-f342af5f57b8-1000%E2%80%93biggest-women-s-euro-crowds-2022-finals-the-best-attended/>

Union of European Football Associations. (2022). *The business case for women's football*. Union of European Football Associations.

Union of European Football Associations. (2022). *Women's football across the national associations 2022*. Union of European Football Associations.

Union of European Football Associations. (2024). *UEFA EURO 2024 prize money distribution*. Union of European Football Associations.

Union of European Football Associations. (2024). *Unstoppable: UEFA women's football strategy 2024–2030*. Union of European Football Associations.

Union of European Football Associations. (2025a). *UEFA Women's EURO 2025 prize money distribution*. Union of European Football Associations.

Union of European Football Associations. (2025b). *UEFA Women's EURO 2025 tournament review*. Union of European Football Associations.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Union of European Football Associations. (2025c). *UEFA Women's EURO 2025: Commercial and broadcast report*. Union of European Football Associations.

Union of European Football Associations. (2025d). *UEFA Women's EURO 2025: Tournament statistics and attendance report*. Union of European Football Associations.

Valenti, M., Scelles, N., & Morrow, S. (2025). Attendance determinants in women's professional football: Evidence from the Women's Super League. *European Sport Management Quarterly*, 25(1), 88–107.

Ventaja-Cruz, J., Cuevas, M., Tejada-Medina, V., & Martin-Moya, R. (2024). A Bibliometric Study on the Evolution of Women's Football and Determinants Behind Its Growth over the Last 30 Years. *Sports*, 12(12), 333–333. <https://doi.org/10.3390/sports12120333>

Watson, R. (2015). Quantitative research. *Nursing Standard* (2014+), 29(31), 44.

Welford, J. (2015). Globalising Women's Football: Europe, Migration and Professionalization. *The International Journal of the History of Sport*, 32(5), 726–728. <https://doi.org/10.1080/09523367.2015.1004914>

Welt (2007), '50,5 Prozent Marktanteil beim WM-Finale', http://www.welt.de/sport/article1226616/50_5_Prozent_Marktanteil_beim_WM_Finale.html

Widdop, P., Anagnostopoulos, C., & Parnell, D. (2022). The business of the FIFA world cup.

Williams, J. (2006). An Equality Too Far? Historical and Contemporary Perspectives of Gender Inequality in British and International Football. *Historical Social Research / Historische Sozialforschung*, 31(1 (115)), 151–169. <https://www.jstor.org/stable/20762107>

Williams, J. (2013). *A game for rough girls?: a history of women's football in Britain*. Routledge.

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα
Wong, Y., & Qiu, H. (2024). Athlete Experiences of Transitioning from Amateur to Professional Sports: A Grounded Theory Approach. *International Journal of Sport Studies for Health*, 7(3).

Φανή Δοϊρανλή- Ευκαιρίες και προκλήσεις στην ανάπτυξη του ποδοσφαίρου γυναικών στην Ελλάδα

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.